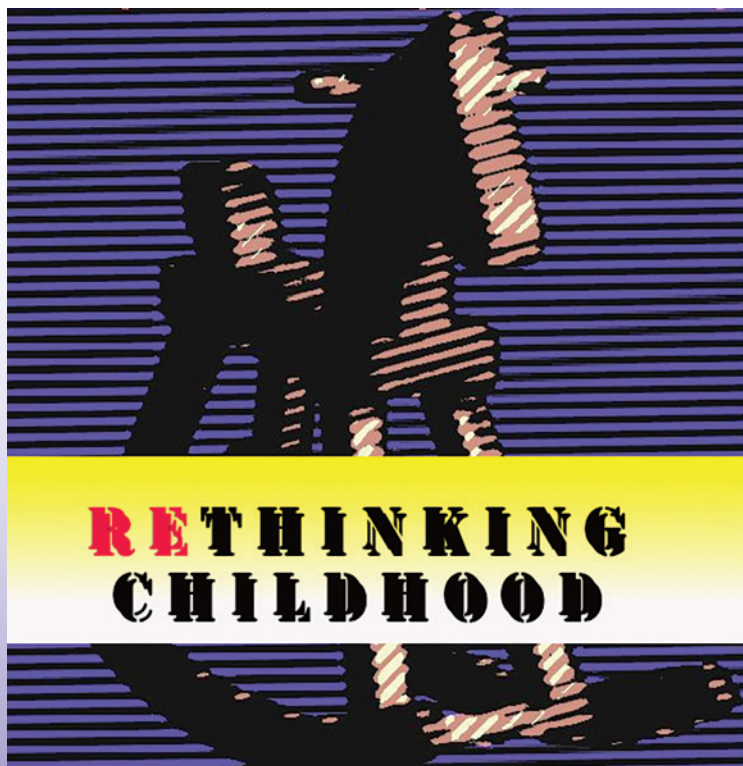

Sveučilište u Zadru
University of Zadar

Međunarodna znanstveno-umjetnička konferencija
International Scientific and Artistic Conference

NOVA PROMIŠLJANJA O DJETINJSTVU

Zadar, Hrvatska, 4. i 5. lipnja 2021.
Zadar, Croatia, June 4-5, 2021

Izdavač / Publisher

Sveučilište u Zadru, za izdavača Dijana Vican
University of Zadar, represented by Dijana Vican

Programski odbor / Programme Committee

Maja Cindrić (Zadar), Mira Klarin (Zadar),
Smiljana Zrilić (Zadar), Robert Bacalja (Zadar),
Ivica Vigato (Zadar), Tamara Kisovar Ivanda (Zadar),
Jelena Alić (Zadar), Milena Radovan Burja (Zadar),
Diana Nenadić – Bilan (Zadar), Saša Živković (Zadar),
Sanja Vrcić Matajija (Gospić), Milena Ivanuš Grmek (Maribor),
Sanja Lovrić Kralj (Zagreb)

Organizacijski odbor / Organising Committee

Slavica Šimić Šašić (Zadar), Katarina Ivon (Zadar),
Slavica Vrsaljko (Zadar), Violeta Valjan Vukić (Zadar),
Tomislav Košta (Zadar), Donata Vidaković Samaržija (Zadar),
Ante Delić (Zadar), Karmen Travirka Marčina (Zadar),
Marina Đira (Zadar), Josip Cindrić (Zadar),
Jakov Proroković (Zadar), Marijana Miočić (Zadar),
Jelena Alfirević (Zadar), Snježana Habuš Rončević (Zadar),
Emilija Matassi Botunac (Zadar)

Tajnica skupa / Conference Secretary

Emilija Matassi Botunac

Urednice / Editors

Maja Cindrić i Katarina Ivon

Lektori / Copyediting

Slavica Vrsaljko (hrvatski/Croatian)
Jakov Proroković (engleski/English)

Ilustracija naslovne stranice / Cover Illustrations

Saša Živković

ISBN 978-953-331-321-4 (Sveučilište u Zadru)

Prijelom i tisak / Print

Grafikart d.o.o., Zadar

CIP zapis dostupan u računalnom
katalogu Znanstvene knjižnice u
Zadru pod brojem 160805023

Međunarodna znanstveno-umjetnička konferencija
International Scientific and Artistic Conference

NOVA PROMIŠLJANJA O DJETINJSTVU

RETHINKING CHILDHOOD

Sveučilište u Zadru
University of Zadar

Zadar, Hrvatska, 4. i 5. lipnja 2021.
Zadar, Croatia, June 4–5, 2021

Organizator

Odjel za izobrazbu učitelja i
odgojitelja Sveučilišta u Zadru
Novi kampus, Ulica dr. F. Tuđmana
24 i, Zadar

Organised by

Department of Teacher Education and
Preschool Teacher Education Studies,
University of Zadar, New campus,
Dr. F. Tuđmana 24 i, Zadar

Suorganizatori

Pedagoška univerza v Mariboru,
Slovenia
Odjel za nastavničke studije u
Gospiću, Sveučilište u Zadru,
Hrvatska
Hrvatska udruga istraživača dječje
književnosti, Hrvatska

Co-organisers

Faculty of Education,
University of Maribor, Slovenia
Department of Teacher Education
Studies in Gospić, University of Zadar,
Croatia
Croatian Association of Researchers
in Children's Literature, Croatia

PLENARNI IZLAGAČI / KEYNOTE SPEAKERS

Associate Professor Vanessa Joosen, PhD
University of Antwerp, Belgium
vanessa.joosen@uantwerpen.be

CONNECTING CHILDHOOD STUDIES, CHILDREN'S LITERATURE STUDIES AND AGE STUDIES

This lecture introduces the field of childhood studies and highlights its potential contribution to the field of children's literature studies, and vice versa, while arguing that children's literature studies could enrich childhood studies with valuable research questions and outcomes. Moreover, Vanessa Joosen argues that a third field would benefit from being part of this interdisciplinary cross-fertilization: age studies. All three domains are concerned, after all, with age and intergenerational relationships. Joosen will refer to debates about "ageism," "childism" and "adulthood" to illustrate terminological issues and differences in perspectives that illustrate the lack of engagement between the three fields. Yet, as she will argue, there is enough common ground to allow for complementary collaboration despite the differences. Various programmes in childhood studies and recent publications in the field of children's literature studies and age studies illustrate this potential, as does the conference in Zadar itself.

Keywords: childhood studies, children's literature studies, age studies.

Vanessa Joosen is an associate professor at the University of Antwerp, Belgium. She specializes in English literature and children's literature studies. Her research interests include the construction of childhood, adulthood and literary representations of old age, postmodern fairy-tale rewritings, the international reception of fairy tales, genetic criticism of children's books and digital approaches to children's literature studies. She also co-supervises a doctoral project on STEM representations in children's books, a doctoral project on hypermedia fiction for adolescents and one on Aidan Chambers' writing process. Professor Joosen teaches courses on literature in English and Children's Literature. Since 2018 she has organized the Children's Literature Summer School at the University of Antwerp: <https://www.uantwerpen.be/en/summer-schools/childrens-literature-summer-school/programme/content-description>. In 2019, Vanessa Joosen set up the project "Constructing Age for Young Readers," for which she received an ERC Starting Grant. You can see more information about Vanessa Joosen at the link: <https://www.uantwerpen.be/en/staff/vanessa-joosen/>

dr. sc. Jelena Marković, viša znanstvena suradnica
Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatska
jelena@ief.hr

DJETINJSTVO I STRAH: FOLKLORISTIČKI I KULTURNOANTROPOLOŠKI POGLEDI

U izlaganju će se veza koncepata straha i djetinjstva razmatrati iz dvije perspektive. Prva perspektiva oslanja se na dosadašnje interdisciplinarnu spoznaju o mnogostrukim funkcijama pripovijedanja straha i o strahu u ontogenezi i filogenezi, u svjesnim i nesvjesnim procesima (imaginativni razvoj djeteta, moralni razvoj čovjeka, užitak slušanja jezivih i horor sadržaja i sl.). Fokus će biti na folklornim žanrovima kojima se strah potiče, prorađuje i rastače u svakodnevnoj komunikaciji i u medijima, a kojima su djeca protagonisti, (pre)nositelji i/ili publika. Nadovezujući se na prvu, druga perspektiva usmjerena je na suvremene društvene i roditeljske strahove koji su pokretači suvremenih konstrukcija djetinjstva, suvremenih pogleda na ontogenezu, ontološki status djetinjstva, ali i strahove koje proizvodi suvremena „kultura straha“, a tiču se djece. Vezu straha i suvremenih konstrukcija djetinjstva propitat će se na razini svakodnevne komunikacije i u širem društvenom kontekstu. Fokus će biti na suvremenim konstrukcijama djetinjstva iz afektivne perspektive imajući na umu da je dijete, više nego bilo koji drugi entitet, ono koje izaziva snažne emocije.

Ključne riječi: djetinjstvo, strah, folklorni žanrovi, suvremene konstrukcije djetinjstva, afektivna perspektiva.

CHILDHOOD AND FEAR: FOLKLORISTIC AND CULTURAL ANTHROPOLOGICAL PERSPECTIVE

The presentation will consider the relationship between the concepts of fear and childhood from two perspectives. The first perspective relies on the accumulated interdisciplinary knowledge about the multiple functions of fear narration and fear in ontogenesis and phylogenesis, both in conscious and unconscious processes (such as imaginative child development, human moral development, the delight of listening to creepy and horror content, etc.). The focus will be on folklore genres, where fear is encouraged, processed and dissipated in everyday communication and in the media, and in which children are the protagonists, conveyors and/or the audience. Following on from that, the second perspective focuses on the contemporary social and parental fears that are the impetus of contemporary childhood constructions, contemporary views on ontogenesis, the ontological

status of childhood, as well as fears produced by the contemporary “culture of fear” relating to children. The relationship between fear and contemporary constructions of childhood will be questioned at the level of everyday communication within the wider social context. The focus will be on contemporary childhood constructions from an affective perspective whilst taking into consideration that the child, more than any other entity, evokes strong emotions.

Keywords: childhood, fear, folklore genres, contemporary constructions of childhood, affective perspective.

Jelena Marković (viša znanstvena suradnica) zaposlena je u Institutu za etnologiju i folkloristiku te je naslovna docentica na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na kojemu je 2010. i doktorirala. Predavala je na Sveučilištu u Dubrovniku, te je vanjska suradnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta. Bila je voditeljica projekta *Usmena tradicija i djetinjstvo* (2013. – 2014.). Suradivala je na brojnim znanstvenoistraživačkim projektima, a trenutno je suradnica projekta HRZZ-a *Naracije straha: Od starih zapisa do nove usmenosti*. Dvostruka je dobitnica Godišnje nagrade HED-a *Milovan Gavazzi* za znanstveni i nastavni rad (2010. za koautorstvo *ZBNŽO, Knjiga 55*; 2012. za monografiju *Pričanja o djetinjstvu: Život priča u svakodnevnoj komunikaciji*). Urednica je (s Ljiljanom Marks) zbornika *O pričama i pričanju danas* te (s Renatom Jambrešić Kirin, Ljiljanom Marks i Natašom Polgar) zbornika *Humor u svakodnevnoj komunikaciji* (2018) te zbornika *Naracije straha* (s Natkom Badurinom i Unom Bauer). Suorganizatorica je niza folklorističkih i etnoloških skupova (od 2013). Predaje kolegij *Antropologija djetinjstva* na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju FFZG-a. Obuhvaća sljedeća područja interesa: pripovijedanje u svakodnevici, politika i etika pripovijedanja, naracija straha, antropologija djetinjstva, antropologija afekata i emocija, metodologija i etika etnoloških i folklorističkih istraživanja. Više informacija o Jeleni Marković možete potražiti na sljedećem linku: <https://www.ief.hr/znanstvenici/jelena-markovic/>

dr. sc. Mira Klarin, redovita profesorica
Sveučilište u Zadru, Hrvatska
mklarin@unizd.hr

ULOGA SOCIJALNIH ODNOSA U ARHITEKTURI MOZGA

Istraživanja u području neuroznanosti posljednjih dvadesetak godina omogućila su još jedan aspekt gledanja na razvoj. Činjenica da je mozak socijalni organ donosi novu paradigmu u području razvojne psihologije: naši socijalni odnosi osnova su za razvoj i funkcioniranje mozga, štoviše presudni su za zdravlje mozga. Odnos s okolinom i socijalne interakcije temelj su formiranja neuralne mreže (neuralne sinapse) koja je čvrsto povezana sa socijalnim sinapsama odnosno međuljudskim interakcijama. Odnosi djeteta s njemu značajnim osobama iz okruženja i ponavljajuća iskustva iz tog odnosa, djeluju na formiranje arhitekture mozga. Rana iskustva pohranjuju se u obliku mentalnih reprezentacija koje imaju svoj afektivni ton. Mentalne reprezentacije odraz su odnosa između osjećaja i misli, između afekata i kognicije čineći tako neuronsku, biološku osnovu doživljavanja svijeta i reagiranja na njega. U tom kontekstu važno je istaknuti dvije razine pamćenja, implicitno i eksplicitno pamćenje. Implicitna sjećanja, koja su u velikoj mjeri ispod razine svijesti, vrlo snažno oblikuju unutarnji svijet osobe te time određuju njezina ponašanja prema vanjskom svijetu. Nove spoznaje iz psihologije i neurologije (neuroznanost o ljudskim odnosima) daje novo svjetlo u razumijevanju povezanosti socijalnih odnosa i neuralne aktivnosti mozga. U tom kontekstu privrženost definirana kao afektivna vezanost za primarnog skrbnika, zauzima vrlo važno mjesto.

Ključne riječi: neuroznanosti, socijalni odnosi, arhitektura mozga, implicitno i eksplicitno pamćenje.

THE ROLE OF THE SOCIAL RELATIONS IN THE BRAIN ARCHITECTURE

Research in the field of neuroscience in the last twenty years has generated new perspectives on the brain development. The fact that the brain can be perceived as a social organ is paradigm shifting in the field of developmental psychology: our social relations are the basis for the development and functioning of the brain, and in fact, they are of critical importance for brain health. The formation of the neural network (neural synapses), which is firmly connected to social synapses

(interpersonal interactions), is grounded in our relationship with the environment and social interactions. Children's relations with the significant people from their environment, and the repeated experiences they take from these relations, affect the formation of the architecture of the brain. Early experiences are stored in the form of mental representations that have their own affective tone. Mental representations are a reflection of the relationship between feelings and thoughts, between emotion and cognition, as they form the neural and biological basis for experiencing and reacting to the outside world. In this context, it is important to emphasize the existence of two levels of memory, implicit and explicit memory. Implicit memories that are significantly below the level of consciousness strongly shape one person's inner world and determine their behavior towards the outside world. New psychological and neurological insights (the neuroscience of human relationships) shed new light on the understanding of the connection between social relationships and neural brain activity. In this context, the attachment that is defined as an emotional bond with the primary caregiver occupies an extremely important place.

Keywords: neuroscience, social relations, the brain architecture, implicit and explicit memory.

Mira Klarin redovita je profesorica na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru na kojemu izvodi nastavu iz područja razvojne psihologije, psihologije komunikacije, obitelji i roditeljstva. Sudjelovala je na nekoliko stručnih i znanstvenih nacionalnih te međunarodnih projekata. Njezin znanstveni interes usmjeren je na područje istraživanja socijalizacijskih čimbenika u kontekstu razvoja. U posljednje vrijeme usmjerena je na istraživanje međuljudskih odnosa, njihova razvoja i mogućih promjena. Završila je edukaciju za geštalt psihoterapeuta te sudjeluje u radu Studentskog savjetovaništa na Sveučilištu. Autorica je i koautorica pedesetak znanstvenih i stručnih radova te poglavlja u knjigama. Hrvatsko psihološko društvo 2006. godine nagradilo ju je za znanstvenu monografiju *Razvoj djece u socijalnom kontekstu – roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta*.

Članica je Hrvatske psihološke komore, Hrvatske komore psihoterapeuta, *International Society for Interpersonal Acceptance and Rejection* i *European Association for Gestalt Therapy*.

IDENTITET JEDNAKO INVALIDITET KRLEŽINE BARUNICE CASTELLI MOTIVIRAN NATURALISTIČKOM RANOM DJETINJSTVA ILI UVOD U EMOCIONOLOŠKO ČITANJE GLEMBAJEVIH

Polazeći od suvremenih teorija identiteta, identitet barunice Castelli u psihološkoj drami *Gospoda Glembajevi* (1929) i u proznim fragmentima *O Glembajevima* (1932) promatrat ćemo kao antiesencijalistički. Prema psihoanalitičkom tumačenju, uspostava takvog identiteta započinje u najranijem djetinjstvu, u odnosu u obitelji, kao odnosu prema „Drugom“, što se potom nastavlja prema svim ostalim simboličkim „drugima“ (Peternai Andrić 2012). Proučavanje invaliditeta (tjelesnog ili psihičkog oštećenja) u okviru humanističkih znanosti relativno je nova disciplina, koja se pojavila devedesetih godina 20. st. Kao apsolutna *femme fatale*, barunica Castelli naracijski je konstruirana kroz poziciju objekta u odnosu na širi socijalno-društveni kontekst, zbog čega zadobiva oznaku identitet jednako invaliditet, u čemu pronalazimo utjecaj filozofije međusobnog djelovanja sredina-biče, kao doktrinu naturalističke škole (Hamon 1999). Ovim istraživačkim radom želi se ispitati dvojna motiviranost identiteta-invaliditeta barunice Castelli: kao posljedica rane djetinjstva i kao posljedica zanemarenosti (glembajevskog) društva. Zbog svoje erotske inteligencije (Hećimović 1976) u glembajevskom agramersko-buržoazijskom društvu na početku 20. st., dramska protagonistkinja naracijom je oblikovana kao živa-lutka. Semantičku kompleksnost Glembajevih tvori tekstualni, ali i kontekstualni (marksistički) materijal (Pavlič 2019), stoga će se iz psihoanalitičkog, feminističkog i kulturološkog aspekta istražiti (samo)uništenje barunice Castelli, etiketirane kao živa-lutka u skladu s konzumerističkom modom kapitalističkog vremena. Primjenjujući teoriju socijalnog modela invalidnosti kao društveno konstruiranog identiteta, otvorit će posljedično pitanje stigme (Goffman 1963; Bauman 2009; Coleman Brown 2013), ali i empatije, pri čemu će metodološki okvir istraživanju dati emociologija, suvremena književno-teorijska disciplina. Uzrok baruničine moralne slabosti terminološki će se klasificirati kao nevidljivi duhovni ožiljak (Kristeva 1989), proizašao iz očajnog egzistencijalnog i emotivnog položaja u dramu *Gospoda Glembajevi* (1929), a stečen je još u djetinjstvu, kao što je u djetinjstvu stečena i stigma u proznom fragmentu *O Glembajevima* (1932). Budući da od brojnih publikacija na temu Glembajevih nijedna nije uključila emocionološko područje, ovime se želi dati doprinos novom, i dalje neiscrpnom, čitanju glembajevštine.

Gljučne riječi: identitet-invaliditet, rana djetinjstva, *femme fatale*, *Gospoda Glembajevi*, emociologija.

WHEN IDENTITY EQUALS DISABILITY IN KRLEŽA'S BARONESS CASTELLI MOTIVATED BY THE NATURALISTIC EARLY CHILDHOOD OR AN INTRODUCTION TO THE EMOTIONOLOGICAL READING OF THE GLEMBAYS

Relying on the contemporary theories of identity, the identity of Baroness Castelli in the psychological drama *The Glembays* (1929), and in the prose fragments *About Glembays* (1932), is interpreted as anti-essentialist. According to psychoanalytic interpretations, the establishment of such an identity begins in early childhood, in the family, as a relationship with the "Other", which then translates to the rest of the symbolic "Otherness" (Pternai Andrić, 2012). The study of disability (whether physical or mental impairments) within the humanities is a relatively new discipline, emerging in the 1990s. As an absolute femme fatale, Baroness Castelli is narratively constructed as an object of its social environment, resulting in her identity equalling to that of her disability, in which we recognize the influence of the philosophy of environment-being interaction, as a doctrine of the naturalistic school (Hamon, 1999). This research paper seeks to examine the dual motivation of Baroness Castelli's identity-disability: as a consequence of early childhood trauma and the neglect of (Glembay's) society. Due to her erotic intelligence (Hećimović, 1976) in Glembay's agrameric-bourgeois society at the beginning of the 20th century, the protagonist is narratively modelled as a live-puppet. The semantic complexity of *The Glembays* is entrenched in both textual and contextual (Marxist) material (Pavlič, 2019). Hence, the (self)destruction of Baroness Castelli, labelled as a live-puppet in accordance with the consumerist fashion of capitalist times, is analysed from the psychoanalytic, feminist and cultural standpoint. The theoretical application of the social model of disability as a socially constructed identity invites further questions of stigma (Goffman, 1963; Bauman, 2009; Coleman Brown, 2013), as well as of empathy, where the methodological framework of the research is provided by emotionology, a contemporary discipline within literary theory. The cause of the Baroness's moral weakness is terminologically classified as an invisible spiritual scar (Kristeva, 1989), arising from a desperate existential and emotional position in *The Glembays* (1929), rooted in childhood, since stigma was acquired in childhood in the prose fragment *About Glembays* (1932). Considering that none of the numerous publications on the subject of *The Glembays* included the emotionological aspect, the aim of this paper is to contribute with a new, ever inexhaustible, reading of the "glembayism".

Keywords: identity-disability, childhood trauma, femme fatale, *The Glembays*, emotionology.

Ivančica Anušić

Ivancica.anusic@gmail.com

Donata Vidaković Samaržija

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru
dovidak@unizd.hr

PROVEDBA FOLKLORNIH AKTIVNOSTI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA – RAZLIKE U INTERESIMA PO SPOLU

Sustavno provođenje folklornih aktivnosti višestruko doprinosi cjelokupnom razvoju djeteta. Osim pozitivnog utjecaja na razvoj pojedinih sposobnosti, djeca razvijaju osjećaj za ritam, pokret, stvaranje socijalnih vještina, te folklornim aktivnostima i pjesmom upoznaju i njeguju tradiciju i običaje svoje kulture. Prema saznanjima dosadašnjih istraživanja, folklorne aktivnosti ne provode se često u radu s djecom u predškolskim ustanovama, no to ne znači da djeca ne pokazuju interes za njih. Cilj je rada ispitati učestalost provedbe folklornih sadržaja u slobodno vrijeme djece, zainteresiranost djece za provedbu pojedinih folklornih aktivnosti u predškolskim ustanovama i razlike u interesima s obzirom na spol. Istraživanje je provedeno na uzorku 15. djece (dobi 4 i 5 godina) i njihovih roditelja. Učestalost provedbe folklornih sadržaja u slobodno vrijeme djece ispitana je anonimnim anketnim upitnikom koji su ispunjavali roditelji djece. Osim folklornih sadržaja ispitana je i učestalost provedbe drugih plesnih aktivnosti u slobodno vrijeme. Interesi djece za provedbu folklornih sadržaja ispitana je metodom promatranja uz pomoć odgojiteljice koja je bilježila razinu zainteresiranosti djeteta za različite folklorne sadržaje u teorijskoj pripremi, na početku provedbe aktivnosti, tijekom i nakon završetka provedbe aktivnosti. Izračunati su osnovni deskriptivni pokazatelji, frekvencije odgovora na pojedina pitanja, a razlike u interesima za primjenom folklornih sadržaja s obzirom na spol djece testirane su T-test analizom. Rezultati su pokazali da od ukupnog uzorka djece nitko nije u slobodno vrijeme bio uključen u organizirane folklorne aktivnosti. Od ukupnog uzorka 73,33 % djece nikad ne pleše folklorne plesove, a 20 % djece tradicionalne pjesme pjeva rijetko i 33,33 % izvodi povremeno. Prema vrijednostima aritmetičkih sredina, dječaci i djevojčice podjednako su zainteresirani za pojedine aktivnosti. Na početku provedbe pojedinih sadržaja folklora djeca najmanje interesa pokazuju za brojalicama i rugalicama, a najviše za dječje pjesme. Tijekom aktivnosti dječaci značajno više gube interes od djevojčica. Zainteresiranost u početku nije prevelika, no i nakon provedenog eksperimenta dugo traže provedbu istih aktivnosti. Na kraju se pokazalo da su djeca neovisno o spolu pokazala interes za pojedine folklorne aktivnosti, iako im prije nisu bile zastupljene u slobodnom vremenu. Svakako bi bilo poželjno promisliti o načinima kojima bi se djeci dodatno približili navedeni sadržaji i učinili ih još zanimljivijima.

Ključne riječi: folklorne aktivnosti, ples, predškolska dob, odgojitelji, zainteresiranost.

IMPLEMENTATION OF FOLKLORE ACTIVITIES IN PRESCHOOL INSTITUTIONS – GENDER DIFFERENCES IN INTERESTS

The systematic implementation of folklore activities contributes to the overall development of the child. In addition to the positive impact on the development of certain abilities, children develop a sense of rhythm, movement, they work on their social skills. Through folklore activities and songs, they get to know and cherish the traditions and customs of their culture. According to the findings of previous studies, folklore activities are not often carried out in work with children in preschool institutions, but this does not mean that children have no interest in such. The aim was to examine the frequency of implementation of folklore activities in children's leisure time, children's interest in the implementation of certain folklore activities in preschool institutions and differences in interests with regard to gender. The study was conducted on a sample of 15 children (4 to 5 year olds) and their parents. The frequency of conducting folklore activities in children's leisure time was examined by an anonymous questionnaire filled out by children's parents. The interests of children for the implementation of folklore activity was examined by the method of observation with the help of the educators who recorded the child's level of interest in various folklore content: in theoretical preparation, at the beginning of the activity, during and after the implementation of the activity. Basic descriptive indicators and frequencies of answer frequencies were calculated, while the differences in interests in the application of folklore content with regard to the children's gender were tested by T-test analysis. None of the children in the total sample was involved in organized folklore activities during their leisure time. Of the total sample, 73.33% of children never engaged in folklore dances, 20% of children sang traditional songs rarely and 33.33% performed them occasionally. According to the values of arithmetic means, boys and girls were equally interested in certain activities. At the beginning of the implementation of certain folklore activities, children showed the least interest in counters and mockery folklore activities, and the most interest in children's songs. During the activity, boys lost significantly more interest than girls. At the beginning of the implementation, the interest was not great, but they have been asking for the same activities for a long time after the experiment. Regardless of gender, children showed interest in certain folklore activities although they were not previously represented in their leisure time. It would certainly be desirable to think about the ways to bring the aforementioned content closer to children and make it even more interesting.

Keywords: folklore activities, dance, preschool age, educators, interest.

Ivana Babac
Dječji vrtić Tamaris, Vodice
babac.ivana@gmail.com

Zdenka Jerkin
Dječji vrtić Tamaris, Vodice
zdenka.jerkin5@gmail.com

Erika Nižić
Dječji vrtić Općine Primošten
erika.nizic@gmail.com

POTICANJE DJEČJE KREATIVNOSTI PRIMJENOM PEDAGOŠKI NEOBLIKOVANOGA MATERIJALA

Neobične igre i aktivnosti nastale sakupljajući reciklirane materijale dali su jednu novu dimenziju u radu s djecom. Neoblikovani i prirodni materijali djecu potiču na kreativnost i divergentno mišljenje, prate dječji interesi, potrebe i motivaciju. Djeca igrom razvijaju kreativnost, samostalnost, kognitivne potencijale, predčitalačke sposobnosti i socijalna umijeća, eksperimentiranjem s različitim materijalima te otkrivanjem zvukova iz okoline, otkriva sebe i svijet oko sebe. Tijekom ige dijete razvija osjećaj sigurnosti, samostalnosti, samokontrole, stječe kompetencije u svim razvojnim područjima. Nije dovoljno da dijete samo promatra i sluša, već i da samo otkriva i istražuje, zadovoljava svoju znatiželju, nadograđuje postojeće znanje te samostalno zaključuje. Djeca najbolje uče igrajući se, čineći, istražujući različite predmete i materijale. Različitim poticajima iz okoline djeca usvajaju predčitačke, predpisačke te predmatematičke vještine. Potrebno je probuditi ekološku svijest kod djece i odraslih te mudro raspolagati otpadom. U ovom radu prikazat će se kako pedagoško neoblikovani materijal potiče kod djece maštu, kreativnost te usvajanje novih znanja.

Gljučne riječi: djeca, reciklirani materijali, učenje kroz igru, zabavne aktivnosti i igre.

ENCOURAGING CHILDREN'S CREATIVITY BY APPLYING PEDAGOGICALLY UNSHAPED MATERIAL

Unusual games and activities created by collecting recycled materials provided a new dimension in working with children. Unshaped and natural materials encourage children to be creative and divergent, as well as follow children's interests, needs and motivation. Through play, children develop creativity, independence, cognitive potentials, pre-reading skills and social skills, and by experimenting with different materials and discovering sounds from the environment, they discover themselves and the world around them. During the game, the child develops a sense of security, independence, self-control, acquires competencies in all areas of development. It is not enough for children to just observe and listen, as they need to discover and explore, satisfy their curiosity, upgrade existing knowledge and conclude independently. Children learn best by playing, doing, exploring different objects and materials. Through various stimuli from the environment, children acquire pre-reading, pre-writing and pre-mathematical skills. It is necessary to raise environmental awareness among children and adults, as well as to dispose of waste wisely. This paper will show how pedagogically unformed material stimulates children's imagination, creativity and the acquisition of new knowledge.

Keywords: children, recycled materials, learning through play, fun activities and games.

Iva Babić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

ibabic@unizd.hr

OPONAŠANJE DJEČJE NEOLOŠKE PROIZVODNJE U JEZIKU HRVATSKIH MALEŠNICA I AUTORSKIH PJESAMA ZA DJECU

U radu se istražuje oponašanje dječjeg načina govora (u razvojnim fazama usvajanja prvoga jezika s naglaskom na uporabu onomatopeja, stvaranje neologizama i prisutne ekstenzije značenja riječi) u narodnom i autorskom hrvatskom dječjem pjesništvu. Oprimjeruje se uporaba jezičnih elemenata koji u jeziku kao sustavu do tada nisu postojali, a kroz jezičnu igru dobivaju značenje u određenom kontekstu pjesme u kojoj funkcioniraju. Prikazuje se jezik hrvatskih malešnica s posebnim naglaskom na navedene jezične pojave i njihov utjecaj na kasnije autorske umjetničke pjesme za djecu. Ističe se i oprimjeruje vizualni izgled dječjih autorskih pjesama koje imaju netipično grafostilemski raspoređene stihove čime se jezična igra proširuje i dobiva dodatnu dimenziju recepcije. Glavna inspiracija jezičnim igrama u stvaranju stiha za djecu upravo je dijete i dječja igra pa se u radu ističu one pjesme koje su i danas prisutne u dječjim igrama. Jezične igre kod dječjih pjesnika prisutne su u različitim varijantama, npr. kao zamjene slogova u sintaktičkoj cjelini, stvaranje leksičkih ludizama, tj. neologizama, ortografske igre, stvaranje kaligrama itd.

Ključne riječi: dječja poezija, jezično stvaranje, malešnice, neologizmi, onomatopeje.

IMITATING CHILDREN'S NEOLOGICAL PRODUCTION IN THE LANGUAGE OF CROATIAN NURSERY RHYMES AND ORIGINAL POEMS FOR CHILDREN

This paper examines imitating children's way of speaking (in the developmental stages of first language acquisition with the emphasis on the usage of onomatopoeia, forming neologisms, and overgeneralization of word meanings) in Croatian folk and original children's poetry. It exemplifies the usage of linguistic elements which have not existed in the language as a system until then, but through language play have acquired meaning in a certain context of a poem in which they function. Moreover, the language of Croatian nursery rhymes is presented with special emphasis on the aforementioned linguistic phenomena and their impact on later children's poems. The paper also emphasizes and provides the examples of visual appearance of children's poems that have atypical graphostylemic arrangement of the verses which expands the language play and enables it to acquire an additional receptive dimension. The main inspiration for language play in creating verses for children is a child and children's games, which is why the paper emphasizes the poems which are still present today in children's games. Children's poets use various types of language play, such as, the alteration of the syllable order in a syntactic unit, creating ludic lexical items, that is, neologisms, orthographic play, creating calligrams, etc.

Keywords: children's poetry, creating new lexical items, nursery rhymes, neologisms, onomatopoeia.

Robert Bacalja

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

rbacalja@unizd.hr

MOTIVI DJETINJSTVA U GRADIŠĆANSKOHRVATSKIM MALIM CRIKVENIM I ŠKOLSKIM NOVINAMA 1931. – 1939.

U radu se analiziraju motivi djetinjstva u *Malim Crikvenim i Školskim Novinama*, vjersko-poučnom listu (*Tjednik za Katoličansku dicu*) koji je izlazio u Beču 1931. – 1939. (uredništvo potpisuje Martin Meršić ml. župniku u Pajngertu). Uz njega školski dio (*Školski del*) uređuje učitelj Vjekoslav (Slavko) Marhold. Cilj je rada analizirati pjesništvo novog naraštaja dječjih pjesnika u Gradišću (Ivan Blažević, Vjekoslav Marhold, Dometar Lemperg i dr.) koji nastavljaju djelovanje utemeljitelja suvremene gradišćanskohrvatske poezije Mate Meršića Miloradića i njihove poglede na djetinjstvo kojim se izgrađuje identitet hrvatske školske djece u Gradišću u to doba s obzirom na višestoljetni manjinski položaj Hrvata u Austriji (zapadnoj Ugarskoj).

Ključne riječi: *Male Crikvene i Školske Novine*, Gradišće, poezija, djetinjstvo, identitet, hrvatska povijesna manjina.

CHILDHOOD MOTIFS IN THE BURGENLAND - CROATIAN NEWSPAPER MALE CRIKVENE I ŠKOLSKE NOVINE 1931 - 1939

The paper analyses the motives of childhood in the newspaper *Male Crikvene i Školske Novine*, a religious educational periodical (*Tjednik za Katoličansku dicu*) published in Vienna from 1931 to 1939 (editorial board led by Martin Meršić Jr., a vicar in Pajngert). Aside from it, the part intended for schools (*Školski del*) was edited by a teacher – Vjekoslav (Slavko) Marhold. The goal of the paper is to analyse the poetry of a new generation of children's literature poets in Burgenland (Ivan Blažević, Vjekoslav Marhold, Dometar Lemperg, etc.), who continued the work of the contemporary Burgenland-Croatian poetry founder – Mate Meršić Miloradić, as well as their views on childhood that participated in the identity construction of Croatian pupils in Burgenland at the time, whilst considering the centuries-old minority position of Croats in Austria (western Hungary).

Keywords: *Male Crikvene i Školske Novine*, Burgenland, poetry, childhood, identity, Croatian historical minority.

Katica Balenović

Odjel za nastavničke studije u Gospiću, Sveučilište u Zadru

kbalenovic@unizd.hr

Nikolina Mesić

Osnovna škola Luke Perkovića, Brinje

nina.mesic@gmail.com

ENGLESKE RIJEČI I IZRAZI U JEZIKU OSNOVNOŠKOLSKIH UČENIKA

Rastuća prisutnost engleskoga jezika u svim medijima utječe na čestu uporabu engleskih riječi i izraza u pisanom i govornom diskursu pojedinca. Jezik medija, posebno jezik društvenih mreža, značajno oblikuje govor djece i mladih, koji se u međusobnoj komunikaciji služe jezikom digitalnih domorodaca (Prensky 2001) kao „izvorni govornici“ digitalnog jezika videoigara i interneta, tj. kao govornici Netspeaka (Crystal 2004). Rad istražuje uporabu i razumijevanje engleskih riječi i izraza u svakodnevnoj komunikaciji osnovnoškolskih učenika u dvije različite društvene sredine. U neformalnome razgovoru s učenicima, prikupljene su engleske riječi i izrazi koje učenici koriste u međusobnoj komunikaciji. Anketnim upitnikom, sastavljenim za potrebe ovoga rada, izvršena je analiza učestalosti uporabe i razumijevanja engleskih riječi i izraza te hrvatsko-engleskih rečenica u svakodnevnoj komunikaciji učenika. Polazna pretpostavka je da postoji razlika između samoprocjene i stvarnog razumijevanja engleskih riječi i izraza te hrvatsko-engleskih rečenica. Istraživanje je izvršeno na uzorku od 83 učenika četvrtih i sedmih razreda dviju osnovnih škola s ciljem utvrđivanja učestalosti korištenja i razumijevanja engleskih riječi i englesko-hrvatskih izraza u svakodnevnoj komunikaciji. Istraživanje je pokazalo da učenici često koriste engleske riječi i izraze te da ih učenici sedmih razreda bolje razumiju. Istraživanje je, nadalje, pokazalo da postoji razlika u samoprocjeni i stvarnom razumijevanju hrvatsko-engleskih rečenica što su pokazala i prijašnja istraživanja (npr. Balenović i Grahovac-Pražić 2016). Rezultati istraživanja također ukazuju na to da nema razlike u učestalosti korištenja i razumijevanju engleskih riječi i izraza među učenicima u manjem mjestu u odnosu na učenike u velikom gradu što je i očekivano s obzirom na status engleskoga kao globalnoga i dominantnoga jezika, jezika digitalnog svijeta, *lingua france* današnjice.

Ključne riječi: engleske riječi, svakodnevna komunikacija, učenici, jezik, društvene mreže.

ENGLISH WORDS AND EXPRESSIONS IN THE LANGUAGE OF PRIMARY SCHOOL LEARNERS

The growing presence of the English language in all media influences the frequent usage of English words and expressions in a written and spoken discourse of an individual. The language of the media, especially the language of social networks, significantly shapes the verbal expression of children and youth who speak a language of digital natives (Prensky, 2001) as native speakers of the language of video games and Internet, as the speakers of Netspeak (Crystal, 2004). The paper examines the use and comprehension of English words and expressions in everyday communication among primary school pupils in two different social environments. The study is based on the use of English words and expressions which were gathered in the informal communication among pupils. For the research, a questionnaire survey was conducted to explore the frequency of use and understanding of the English words and expressions and Croatian-English sentences in the learners' everyday communication. It was assumed that there was a difference between self-assessment and a real understanding of English words and expressions and Croatian-English sentences. The research was conducted on a sample of 83 fourth and seventh grade primary school pupils in two different socio-demographic regions. The research aimed to determine the frequency of use and understanding of English words and English-Croatian expressions in everyday communication. Research has shown that pupils often use English words and expressions and that seventh-grade pupils understand them better. Furthermore, the study has shown that there is a difference between self-assessment and a real understanding of English-Croatian sentences which was also found in other studies (e.g. Balenović and Grahovac-Pražić, 2016.). The findings of the study also indicate that there is no difference in the frequency of usage and comprehension of English words and expressions among pupils between large and small regions. Such research results are expected due to the status of English as a global and dominant language, a language of the digital world and the lingua franca of the contemporary society.

Keywords: english words, everyday communication, pupils, language, social networks.

Sanja Baričević

Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru

sbaricev@unizd.hr

Marijana Bašić

Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru

mabasic@unizd.hr

NACIONALNI IDENTITET U UDŽBENICIMA HRVATSKE NASTAVE U INOZEMSTVU

Udžbenik je osnovno nastavno i odgojno-obrazovno sredstvo u nastavi. Sadržaj udžbenika usklađen je s ciljevima različitih odgojno-obrazovnih područja te znanstvenim, pedagoško-psihološkim, didaktičko-metodičkim, etičkim, jezičnim, likovno-grafičkim i tehničkim zahtjevima propisanim Udžbeničkim standardom. Udžbenici namijenjeni hrvatskoj nastavi u inozemstvu udovoljavaju i posebnim zahtjevima te je u njima naglasak na promicanju hrvatskih nacionalnih i kulturnih vrijednosti. Prema Kurikulumu hrvatske nastave u inozemstvu: „Učenje hrvatskoga jezika kao istovremeno učenje hrvatske kulture značajna je odrednica koncepta hrvatske nastave u inozemstvu“ (MZOŠ 2003: 1). U integrativnome kurikulumu uz hrvatski jezik i književnost nastava uključuje stjecanje znanja o hrvatskoj kulturi u širem smislu: povijesnoj, kulturnoj i prirodnoj baštini, svakodnevnome životu, gospodarstvu, politici, vrijednosnim stavovima stanovnika Republike Hrvatske te su očekivana odgojno-obrazovna postignuća recepcija, razumijevanje i izgradnja hrvatskoga nacionalnog identiteta. „Smisao je hrvatske nastave u inozemstvu očuvanje hrvatskoga nacionalnog identiteta u njezinim polaznicima – učenicima osnovnih i srednjih škola te učvršćivanje hrvatskoga identiteta u njihovim roditeljima i rodbini koji imaju veze s tom nastavom i ostalim oblicima zajedništva i povezanosti ljudi hrvatskoga podrijetla u zemlji njihova boravka“ (Bežen 2012: 141). U ovome se radu raščlanjuju tematski i konceptualno udžbenici namijenjeni hrvatskoj nastavi u inozemstvu te u njima predstavljen institucionalizirani kulturni model koji se promiče u oblikovanju hrvatskoga nacionalnog identiteta. Građu čine udžbenici Domovina na dlanu (2014) namijenjeni nastavi 1. – 3. razine hrvatskoga jezika i kulture u inozemstvu. Promicanjem predstavljenih vrijednosti/konceptata želi se utjecati na oblikovanje nacionalnoga identiteta učenika i probuditi osjećaj pripadnosti hrvatskoj kulturi. Raščlambom identitetske sastavnice udžbenika, odnosno identitetskih obilježja u slikama domovine, obitelji, vjerskoga i društvenoga života, povijesne, kulturne i prirodne baštine izdvaja se u udžbenicima predstavljena određena u pojedinim segmentima idealizirana autopredodžba o vlastitome identitetu.

Ključne riječi: nacionalni identitet, nastava hrvatskoga jezika i kulture u inozemstvu, udžbenici namijenjeni hrvatskoj nastavi u inozemstvu, kulturni model, autopredodžbe.

NATIONAL IDENTITY IN THE TEXTBOOKS OF CROATIAN CLASSES ABROAD

A textbook is a basic teaching and educational resource in the teaching process. The content of the textbook is aligned with the goals of different educational fields and with scientific, pedagogical-psychological, didactic-methodical, ethical, linguistic visual, graphical and technical requirements prescribed by the textbook standard. The textbooks aimed for Croatian classes abroad also meet special requirements and therein accent is put on promotion of Croatian national and cultural values. According to the Curriculum of Croatian language teaching abroad: "Learning of Croatian language along with Croatian culture is a significant determinant of Croatian classes abroad" (MZOS 2013: 1). The integrative Curriculum of Croatian language teaching abroad, aside from Croatian language (and literature) teaching, includes learning of Croatian culture that encompasses: historical, cultural and natural heritage, everyday life, economy, politics, value attitudes of the inhabitants; while the expected educational achievements are the reception, understanding and construction of Croatian national identity. "The purpose of Croatian classes abroad is to preserve Croatian identity of primary and secondary school students and to strengthen the Croatian identity of their parents and relatives related with this teaching and other forms of communion and connection between people of Croatian origin in their country residence." The paper provides the thematic and conceptual analysis of the textbooks aimed for Croatian classes abroad. The research was conducted on the textbook *Domovina na dlanu* (2014) intended for the first three levels of Croatian classes abroad. By promoting the represented values/concepts, the aim is to influence the formation of national identity and to awaken the sense of belonging to a Croatian culture. The work analyses the identity part of the textbooks represented by themes/images of country, family, religious and social life, historical, cultural, natural heritage, which appears to portray an idealized self-image of the Croatian identity.

Keywords: national identity, Croatian classes abroad, textbooks of the Croatian classes abroad, cultural model, self-image.

Vesna Bilić

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

vesna.bilic@ufzg.hr

ODRASTANJE U DIGITALNOJ KULTURI: MOGUĆNOSTI I OPASNOSTI

Sveprisutnost, dostupnost i integracija digitalne tehnologija u svakodnevni život ljudi, dovela je i do redefiniranja tradicionalnog pojma kulture. Danas se sve više govori o digitalnoj kulturi, a pri tome se misli na sveobuhvatni utjecaj tehnologije na suvremeno društvo, te implicira da tehnologija uvjetuje način činjenja i razmišljanja ljudi. U takvom okružju sve mlađa djeca ispred zaslona provode sve više vremena, snažno se oslanjajući na tehnologiju koja postaje dio njihove igre, učenja i socijalnih odnosa, te važno obilježje suvremenog djetinjstva. Cilj je ovog rada, na osnovu spoznaja iz recentne literature, analizirati potencijalne prednosti, ali i opasnosti odrastanja djece u digitalnoj kulturi. Nesumnjivo, tehnologija je u život djece donijela brojne pogodnosti. Omogućila je brz pristup informacijama i resursima za učenja, otvorila nove modalitete za proširivanje vidika i povezivanje s vršnjacima diljem svijeta. No zahvaljujući različitim, suvremenim *Web* alatima i aplikacijama, djeca nisu više samo pasivni potrošači informacija, sve češće su aktivni koproducenti novih sadržaja digitalne kulture. Međutim, uz brojne prednosti ukazuje se i na moguće rizike za njihov fizički i mentalni razvoj. Analiziraju se neki aspekti odnosa prema sebi (samopredstavljanje, važnost tjelesnog izgleda, narcisoidnost), odnosa prema drugima (usporedbe s drugima, negativni odnosi s vršnjacima) i moralnim vrijednostima (odnos prema istini, nedopušteno preuzimanje sadržaja s interneta i sl.) Zaključno se ističe da digitalna tehnologija kao inovativna sila duboko utječe na djecu, omogućava im nova iskustva važna za formiranje identiteta, generira nove obrasce izražavanja, socijalnih interakcija, komunikacije, utječe na razmišljanje, vrijednosti i ponašanje.

Ključne riječi: digitalni mediji, djeca, odgoj, kultura, vrijednosti, ponašanje.

GROWING UP IN DIGITAL CULTURE: OPPORTUNITIES AND DANGERS

The ubiquity, accessibility and integration of digital technologies into people's daily lives has also led to a redefinition of the traditional notion of culture. Today, there is more and more talk about digital culture, referring to the pervasive impact of technology on modern society, and implying that technology impacts people's way of acting and thinking. In such an environment, younger children spend more and more time in front of screens, rely heavily on technology, which becomes a part of their play, learning and social relationships, and an important feature of modern childhood. The aim of this paper is to analyse potential benefits and dangers of children growing up in digital culture based on the findings from recent literature. Undoubtedly, technology has brought many benefits to children's lives. It has provided fast access to information and resources for learning, opened new modalities for broadening horizons and connecting with peers around the world. But thanks to various, modern web tools and applications, children are no longer just passive consumers of information, they are increasingly active co-producers of the new content of digital culture. Regardless of the numerous advantages, possible risks for their physical and mental development also need to be pointed out. Some aspects of attitudes towards oneself (self-presentation, importance of physical appearance, narcissism), attitudes towards others (comparisons with others, negative relationships with peers) and moral values (attitude towards truth, illegal downloading of content from the Internet, etc.) are analysed. In conclusion, it is emphasized that digital technology as an innovative force has a profound impact on children; it enables new experiences important for the formation of their identity, generates new patterns of expression, social interactions, communication, influences thinking, values and behaviour.

Keywords: digital media, children, education, culture, values, behaviour.

Danijela Blanuša Trošelj
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci
danci.ri@gmail.com

Sanja Minić
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci
sanja.minic@uniri.hr

Nela Dundović
Dječji vrtić More, Rijeka
nela.dundovic@gmail.com

PRIMJER PRAĆENJA GLAZBENO POTENCIJALNO DAROVITE DJECE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Dječju sklonost glazbi možemo uočiti u ranoj dobi prije razvijenih govornih sposobnosti, i to po fizičkoj reakciji na glazbu iz okoline. Jasni pokazatelji kojima dijete iskazuje interes za glazbene poticaje, s lakoćom uočava i prepoznaje zvukovne pojave, ritmički prati melodiju i samostalno pjeva, mogu biti pokazatelji kojima uočavamo glazbeno potencijalno darovite djece u predškolskoj dobi. Za glazbeno potencijalno darovito dijete potreban je zajednički pozitivan utjecaj obiteljskog i glazbeno-pedagoškog djelovanja tijekom predškolskog perioda djeteta zbog mogućnosti obogaćivanja ponuđenih odgojno-obrazovnih programa s naglaskom na razvijanju glazbenih sposobnosti i muzikalnosti kod djeteta. Glazbene aktivnosti trebale bi biti usmjerene na različite segmente glazbenih sadržaja u svrhu cjelovitoga glazbenog razvoja djeteta. U mnogim ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja odgajatelji se ne osjećaju dovoljno kompetentno za glazbene sadržaje, zbog čega taj dio ostaje nedovoljno potican ili potican samo u jedno područje glazbenih sadržaja. Glazbeno potencijalna darovita djeca pokazuju poseban interes prema tim sadržajima, te njihov izostanak stvara posebno neiskorištene potencijale. U ovom radu prikazana su djeca s iznadprosječnim glazbenim sposobnostima uključena u redovni program ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgajatelj prati napredovanje djece, njihovo sudjelovanje i odabir glazbenih poticaja te ih bilježi kako bi sustavno planirao daljnje poticaje i aktivnosti u svrhu holističkog razvoja djece, te ostvarenje njihovih glazbenih potencijala. Rad prikazuje sve faze, od uočavanja glazbenog potencijala, praćenja, planiranja i dokumentiranja, refleksije odgajatelja i suradnje s roditeljima u poticanju potencijalno glazbeno darovite djece, a sve u sustavu ustanove ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: glazbena darovitost, odgajatelj, glazbeni sadržaji, planiranje.

EXAMPLE OF MONITORING MUSICAL POTENTIALS OF CHILDREN IN A PRESCHOOL INSTITUTION

Children's affinity for music can be noticed from an early age, before the development of speech, based on the physical reaction to music from the environment. Clear indicators of the child's interest in musical stimuli, the ease with which they notice and recognize sound phenomena, their rhythmically following of the melody and independent singing, can also be the indicators for recognizing musical potentials in preschool children. A musically gifted child needs a joint positive influence of the family and music pedagogical activities during the child's preschool period, so that the offered educational programs with a focus on developing the child's musical abilities and musicality might be enriched. Musical activities should be focused on different segments of musical content for the purpose of the child's overall musical development. In many institutions of early and preschool education, preschool teachers do not feel competent enough for music content, which is why this part remains insufficiently encouraged or is encouraged in only one area of music content. Potentially gifted children show a special interest in these contents, and their absence leads to unrealized potentials. This paper focuses on children with above-average musical abilities, enrolled in the regular program of early and preschool education. The preschool teacher monitors children's progress, their engagement and selection of musical stimuli and records them in order to systematically plan additional stimuli and activities for the purpose of children's holistic development and the realization of their musical potentials. The paper presents all phases, from the identification of the musical potential, its monitoring, planning and documenting, to preschool teachers' assessment and parental cooperation in the encouraging of potentially gifted children music-wise, all within the system of early and preschool education.

Keywords: musical talent, preschool teacher, musical contents, planning.

Matea Butković

Medicinski fakultet, Sveučilište u Rijeci

matea.butkovic@gmail.com; matea.butkovic@medri.uniri.hr

Ester Vidović

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci

ester.vidovic@ufri.uniri.hr

PROCJENE STAVOVA STUDENATA UČITELJSKOGA STUDIJA O VLASTITIM INKLUZIVNIM I INTERKULTURALNIM KOMPETENCIJAMA ZA POUČAVANJE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI

Inkluzivno i interkulturalno obrazovanje postalo je stup suvremenoga kurikulumu. Njegova adekvatna primjena u praksi podrazumijeva opremljenost budućih učitelja znanjem i vještinama koji su im potrebni da bi se uspješno mogli nositi s različitim izazovima koje nameću inkluzivno i multikulturalno obrazovanje. Stoga je od izuzetne važnosti da oni koji obrazuju buduće učitelje prate razvoj i napredak njihovih studenata i uvode teme koje istražuju i preispituju stavove studenata o različitosti i inkluzivnosti. Uzevši u obzir da je pričanje priča jedna od najvažnijih metoda kojom se prenose vrijednosti i norme društva članovima toga istog društva, ne možemo zanemariti činjenicu da književnost za djecu umnogome pruža plodno tlo za takva istraživanja, kao i za omogućavanje interkulturalnog dijaloga (Kortenhaus i Demarest 1993). Na dječju književnost, kao sredstvo prenošenja društvenih normi, može se gledati kao na onu koja odražava kako društvene ideale, tako i urođene predrasude (Van Vuuren 1994). Cilj ovoga istraživanja bio je istražiti na koji način studenti – budući učitelji, razumijevaju interkulturalno i inkluzivno obrazovanje, kao i samoprocjenu vlastite sposobnosti primijene inkluzivne i interkulturalne vrijednosti u vlastitom poučavanju. Dvadeset i četvero ispitanika četvrte godine integriranoga sveučilišnog učiteljskog studija Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci sudjelovalo je u istraživanju provedenome u okviru kolegija *Dječja književnost na engleskom jeziku*. U svrhu provođenja ovoga istraživanja izrađen je upitnik koji se sastojao od dvaju dijelova. Prvi dio sadržavao je citate iz hrvatske i svjetske književnosti za djecu, a ispitanici su trebali procijeniti promiču li odabrani citati interkulturalne i inkluzivne vrijednosti, kao i je li sadržaj citata primjeren za učenike nižih razreda osnovne škole (dob 6 – 10 godina). Drugi dio upitnika istraživao je razumijevanje ispitanika sadržaja četiriju slikovnica koje su bile procijenjene kao kontroverzne u Sjedinjenim Američkim Državama (*Morris Mickelwhite* i *narančasta haljina*, *Tango čini troje*, *Priča o Crnom Sambu*, *Vjenčanje zečića*). Sudionici istraživanja bili su zamoljeni da na Likertovoj petostupnoj

ljestvici (sa skalom od 1 – ne slažem se do 5 – slažem se) procijene u kojoj se mjeri osjećaju spremnima da na adekvatan način pristupe sadržaju odabranih slikovnica u svome poučavanju (s temama koje uključuju homoseksualnost, usvajanje djece od strane istospolnih parova, ulogu spolova, diskriminaciju, rasnu nomenklaturu). Dobiveni rezultati pokazali su da su studenti sposobni otkriti očite primjere diskriminacije (rodni stereotipi i diskriminirajući jezik), kao i neke kontroverzne teme (homoseksualnost, usvajanje od strane istospolnih partnera). Rezultati istraživanja ukazali su i na činjenicu da su studenti svjesni da su neki citati prezahtjevni za učenike nižih razreda osnovne škole. S druge strane, studenti su pokazali manjak povjerenja u vlastite sposobnosti da se u svom poučavanju na prikladan način odnose prema odabranim temama iz slikovnica.

Ključne riječi: dječja književnost, inkluzivnost, interkulturalno obrazovanje, slikovnice, studenti – budući učitelji.

TEACHER EDUCATION STUDENTS' ASSESSMENTS OF THEIR INCLUSIVE AND INTERCULTURAL COMPETENCIES IN TEACHING CHILDREN'S LITERATURE

Inclusive and intercultural education has become the foundation of the modern curriculum. However, its appropriate practical implementation presupposes that future teachers are equipped with the knowledge and skills required to handle diverse challenges which inclusive and multicultural classrooms inevitably impose. It is therefore crucial that teacher educators monitor their students' progress and introduce topics that critically probe and challenge their existing views on diversity and inclusivity. Children's literature certainly provides a fertile ground for such explorations and facilitation of intercultural dialogue given that storytelling is one of the most important methods of transmitting the values and norms of a society to its members (Kortenhaus & Demarest, 1993). However, as a means of conveying social norms, children's literature can be seen as simultaneously reflecting the ideals of society and the inherent prejudices within it (Van Vuuren, 1994). The aim of this research, therefore, was to explore the teacher education students' understanding of intercultural and inclusive education, as well as their self-assessed ability to apply inclusive and intercultural values to their teaching. The research was conducted within the scope of the course "Children's Literature in the English Language" on the 24 fourth-year students enrolled in the Faculty of Teacher Education at the University of Rijeka. For the purpose of this research, a questionnaire was created that comprised of two

parts. The first part included quotes from Croatian and world children's literature, whereby the participants were asked to assess whether they believe the selected quotes promote intercultural and inclusive values as well as if the content of the quotes is appropriate for lower elementary school children (ages 6-10). The second part tested for the participants' understanding of the content of four picture books deemed controversial in the United States (*Morris Micklewhite and the Tangerine Dress*, *And Tango Makes Three*, *The Story of Black Sambo*, and *The Rabbits' Wedding*). The participants were asked to assess on a five-point Likert scale (ranging from 1 – *Strongly disagree* to 5 – *Strongly agree*) whether they feel confident in their ability to appropriately address the content of the selected picture books in their teaching (topics include: homosexuality, same-sex adoption, gender roles, discrimination, racial nomenclature). The obtained findings reveal that the students are able to detect overt examples of discrimination (gender stereotypes and discriminatory language) as well as some controversial topics (homosexuality, same-sex adoption), and show awareness that some quotes might be too mature for lower elementary school children. However, they also express a lack of confidence in their abilities to address all of the selected topics from picture books appropriately in their teaching.

Keywords: children's literature, inclusivity, intercultural education, picture books, teacher education students.

Ines Cvitković Kalanjoš

Odjel za nastavničke studije u Gospiću, Sveučilište u Zadru

ikalanjos@unizd.hr

Vesna Ružić

Osnovna škola Vrbani, Zagreb

vesna.ruzic2202@gmail.com

INTERES UČENIKA RAZREDNE NASTAVE ZA GLAZBU

Glazbena nastava, koja se u osnovnoškolskom obrazovanju provodi predmetom Glazbena kultura, u kulturnom razvoju učenika ima veliku ulogu te formira učenikove glazbene kompetencije. Slušanje je jedina aktivnost u glazbi koja uključuje estetsku razinu pa tako razina estetskog odgoja ovisi o količini vremena posvećenom upravo toj aktivnosti. Na interes djece za glazbu najveći utjecaj ima kulturna sredina, ali još više utjecaj obitelji bez obzira na to koliko je pristupačno slušanje glazbe u masovnim medijima. Glazbene preferencije prema glazbi djeca uglavnom nasljeđuju od svojih roditelja. U ovom radu govori se o interesu učenika razredne nastave za glazbu te za koju vrstu glazbe se opredjeljuju. U okviru rada provedeno je istraživanje u kojem su sudjelovali učenici od 1. do 4. razreda iz dvije osnovne škole na području Koprivničko-križevačke županije. Cilj i zadatak istraživanja bio je uočiti i pokušati naći rješenje za moguće probleme u nastavi glazbene kulture te u glazbenom životu učenika, kako bi ona bila zanimljivija i korisnija učenicima, te kako bi se za nju izazvao što veći interes učenika. Tijekom ispitivanja korištena je deskriptivna metoda, a kao predmet istraživanja anketa. Pretpostavili smo da je interes učenika razredne nastave za glazbu velik te da se njihov interes kreće u smjeru narodne i turbo folk glazbe. Istraživanje koje je provedeno u dvjema školama Koprivničko-križevačke županije pokazalo je da većina učenika tih škola ima pozitivan pristup prema glazbi, ali i uočene su razlike između škole u urbanom i škole u ruralnom području.

Ključne riječi: interes, glazba, učenik, učitelj, razvoj.

PRIMARY SCHOOL PUPILS' INTEREST FOR MUSIC

Music teaching, which is carried out in primary school education through the subject *Music Culture*, plays a major role in the cultural development of students and forms students' musical competencies. Listening is the only activity in music that includes an aesthetic level, so the level of aesthetic education depends on the amount of time devoted to this activity. The interest of children in music has the greatest influence on the cultural environment, but it influences the family even more regardless of the accessibility to listening to music in mass media. Attitudes towards music are mostly inherited by children from their parents.

This paper discusses the primary school pupils' interest for music and the types of music they are opting for. The paper carried out a survey involving pupils from the first four grades in two primary schools in the area of Koprivnica-Križevci County. The aim and task of the research was to find a solution to possible problems both in the teaching of music culture and in the musical life of the pupils, so that it would be more interesting and useful to the students and to challenge the student's interest in it. It was a survey-based study that employed a descriptive method. We assumed that the pupils' interest for music is high and that their interests are moving in the direction of folk and turbo folk music. A survey conducted in the two schools of Koprivnica-Križevci County showed that the majority of pupils in these schools have a positive approach to music, but some differences were observed between the urban area and rural area schools.

Keywords: interest, student, music, teacher, development.

Klara Ćavar

Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru

kcavar@unizd.hr

Marija Džinić

Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu

marija.dzinic@ffrz.unizg.hr

PRAVO DJETETA NA ODGOJ I OBRAZOVANJE U KANONSKOME I MEĐUNARODNOM ZAKONODAVSTVU

Pravo na odgoj, jedno je od temeljnih ljudskih prava koje je Drugi vatikanski sabor nazvao svetim, a zakonodavstvo Crkve također ga štiti, promiče i regulira vlastitim odredbama za čiju je ispravnu interpretaciju potrebno prikazati put razvoja. Stoga, prvi dio izlaganja analizira povijesni razvoj prava na odgoj i obrazovanje u kanonskom zakonodavstvu. Početak odredbi seže od enciklike *Arcanum divinae sapientie* iz 1880. godine, a potom se tumače odredbe Zakonika kanonskog prava iz 1917. godine. U spomenutom Zakoniku pravo na odgoj i obrazovanje predstavljeno je kao primarni cilj, uz obvezu roditelja brinuti se za svaki oblik odgoja i blagostanje djece. Prikazan je doprinos temi odgoja i obrazovanja Drugoga vatikanskog sabora, konkretno Deklaracije o odgoju *Gravissimum educationis* koja je potvrdila tradicionalne postulate obrazovanja sažete u enciklici o kršćanskom odgoju *Divini Illius Magistri* iz 1929. godine. Poseban naglasak ipak je stavljen na važeći Zakonik kanonskog prava, odnosno odredbe usmjerene moralnom, vjerskom, kulturnom, društvenom i fizičkom odgoju. Izlaganje, nadalje, razmatra dokumente međunarodnog prava usmjerene prema odgoju i obrazovanju. U prvome redu, predstavljena je Ženevska deklaracija iz 1924. godine, prema kojoj djeci trebaju biti dostupna sredstva nužna za razvoj, bilo materijalni bilo duhovni. Analizirane su odredbe Opće deklaracije o pravima čovjeka iz 1948. godine koja u čl. 26 određuje da se radi o pravu koje mora biti priznato svakoj osobi. Zatim je predstavljena Deklaracija o pravima djeteta iz 1959. koja u čl. 14 ističe važnost obrazovanja za opću formaciju djeteta koja mora biti obvezna i nadasve besplatna. Analiziran je i Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine koji u čl. 13 naglašava da države stranke tog pakta priznaju pravo svakome na odgoj i obrazovanje koje mora biti usmjereno na puni razvoj ljudske osobe i svijesti o ljudskom dostojanstvu i ojačati poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Na poseban način su za našu temu značajne odredbe Konvencije o pravima djeteta iz 1989. godine, napose članci 28-29, koji se posebno bave tematikom odgoja. Iako su navedeni dokumenti doneseni prije puno godina, nisu izgubili na svojoj aktualnosti, a nažalost u mnogim zemljama njihove odredbe još uvijek nisu provedene.

Pregled kanonskih i međunarodnih odredbi o pravu djeteta na odgoj i obrazovanje pomaže razlučiti narav toga prava te mogućnosti njegova provođenja u praksi. Danas je potrebno ponuditi novu vrstu obrazovanja koja će nadvladati sadašnju globalizaciju ravnodušnosti i kulturu odbacivanja. U ovoj godini epidemiološke krize više od 100 milijuna djece zakinuto je u redovitom ciklusu obrazovanja i sada zaostaje na socijalnim i drugim područjima. Potrebno je ponuditi, ističe papa Franjo obraćajući se sudionicima simpozija održana pod geslom „Obrazovanje je čin nade“, „novi val obrazovnih mogućnosti“ temeljenih na socijalnoj pravednosti i međusobnoj ljubavi. Svijet treba novo cjelovito obrazovanje ljudi koje uključuje interkulturalni i međureligijski dijalog, mir i očuvanje planeta, promiče otvorenost za duhovno te prihvaćanja drugog i drugačijeg. U današnje vrijeme, bez temeljne zakonske zaštite, nije moguće osigurati poštivanje temeljnog prava na odgoj i obrazovanje ni poticati njegovu istovremenu progresiju.

Ključne riječi: dijete, odgoj, obrazovanje, kanonsko zakonodavstvo, međunarodno zakonodavstvo.

CHILDREN'S RIGHTS TO UPBRINGING AND EDUCATION IN THE CANONICAL AND INTERNATIONAL LEGISLATION

The right to education is one of the fundamental human rights. This natural right was named sacred by the Vatican Council II, while the legislation of the Church simultaneously protects, promotes, and regulates it by its own provisions whose correct interpretation requires a clear presentation of the developmental trajectory. Therefore, the first part of this lecture analyses the historical development of the right to upbringing and education in the canonical legislation. We first introduce the beginning of the provisions dating back to the encyclical *Arcanum Divinae Sapientie* from 1880, followed by interpretations of the provisions of the *Code of Canon Law* from 1917. In the aforementioned Code, the right to upbringing and education is presented as the primary objective, with the parental obligation to take care of all forms of upbringing and well-being of children. We also present the contribution of the Vatican Council II to the topic of upbringing and education, specifically the Declaration on Education *Gravissimum Educationis* which confirmed the traditional postulates of education summarized in the 1929 encyclical on Christian education *Divini Illius Magistri*. However, we place special emphasis on the current Code of Canon Law, i.e., provisions aimed at moral, religious, cultural, social and physical education. The lecture further examines documents of international law aimed at upbringing and education. First of all,

we review the *Geneva Declaration* introduced in the year 1924, according to which children should have access to means necessary for development, whether material or spiritual. We analyse the provisions of the *Universal Declaration of Human Rights* from 1948, which in Article 26 stipulates that this right must be recognized to every person. We continue with the *Declaration of the Rights of the Child* from 1959 which in Article 14 emphasizes the importance of education for the child's development, which must be compulsory and, above all, free of charge. We also analyse *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* from 1966, which in Article 13 emphasizes that the signed parties recognize everyone's right to education, which must be aimed at the complete development of the human persona, awareness of human dignity, and reinforcement of the respect for human rights and fundamental freedoms. The provisions of the 1989 *Convention on the Rights of the Child*, in particular Articles 28-29, which deal specifically with the subject of education, are particularly important to our subject. Although these documents were adopted many years ago, they have not lost their relevance, and unfortunately in many countries their provisions have not yet been implemented. A review of the canonical and international provisions on the right of the child to upbringing and education helps to distinguish the nature of this right and the possibilities of its implementation in practice. Today, it is necessary to offer a new type of education that will overcome the current globalization of indifference and a culture of rejection. In this year of epidemiological crisis, more than 100 million children have been deprived of the regular cycle of education and are now lagging behind in social and other areas. As pointed out by Pope Francis in his addressing of the symposium participants held under the motto "Education is an act of hope", it is necessary to offer "a new wave of educational opportunities" based on social justice and mutual love. The world needs a new comprehensive education that includes intercultural and interreligious dialogue, peace and preservation of the planet, promotes openness to the spiritual and acceptance of the other and the different. Nowadays, without basic legal protection, it is not possible to ensure respect for the fundamental right to education or to encourage its simultaneous progression.

Keywords: child, upbringing, education, canonical legislation, international legislation.

Irena Ćurdo
Dječji vrtić Bubamara, Benkovac
curdoirena@gmail.com

Marija Mikulić
Dječji vrtić Bubamara, Benkovac
marijamikulich1974@gmail.com

POTICANJE PREDPISAČKIH VJEŠTINA DJETETA U GODINI PRIJE POLASKA U ŠKOLU

Pismenost se određuje kao kontinuirani proces kojim se usvajaju vještine čitanja i pisanja. Prije vještina čitanja i pisanja dijete razvija predčitačke, predmatematičke i predpisačke vještine dok se usvajanje navedenih vještina naziva ranom pismenošću djeteta. Pismenom osobom, naime, smatra se osoba koja s razumijevanjem čita i piše jednostavnu rečenicu. Kako bi dijete usvojilo vještine čitanja i pisanja, prvenstveno mora imati razvijen jezično-govorni razvoj, razvoj pažnje, pamćenja, koncentracije, razvijenu auditivnu i vizualnu percepciju. Mnoge su jezične i kognitivne vještine te sposobnosti povezane s tiskanim tekstom važne za razvoj pismenosti, a najjednostavniji način poticanja govorno-jezičnog razvoja djeteta je pričanje priča. Dijaloško čitanje osim poticanja razvoja govora kod djeteta, potiče i njegovo divergentno mišljenje. Usvajanjem grafomotoričkih vještina kod djeteta se potiče razvoj vještine pisanja. Proces usvajanja te vještine odvija se u nekoliko faza. Jedna od poželjnih metoda rada koje se koriste tijekom tog procesa je ples pisanja koji će se prikazati u ovom radu.

Ključne riječi: čitanje, pisanje, predčitačke vještine, predpisačke vještine, predmatematičke vještine, pismenost, ples pisanja.

ENCOURAGING THE CHILD'S PRE-WRITING SKILLS IN THE YEAR PRIOR TO STARTING SCHOOL

Literacy is defined as a continuous process during which reading and writing skills are acquired. Before reading and writing skills, the child develops pre-reading, pre-mathematical and pre-writing skills. The acquisition of these skills is called child's early literacy. A literate person is a person who reads and writes a simple sentence with understanding. In order for a child to acquire reading and writing skills, it is necessary for them to go through language and speech development, development of attention, memory, concentration, and to develop auditory and visual perception. Many language and cognitive skills and abilities associated with printed text are important for literary development, and the simplest way to encourage a child's speech-language development is by telling stories. In addition to encouraging speech development in children, dialogic reading also encourages divergent thinking. The acquisition of graphomotor skills in children encourages the development of writing skills. The process of acquiring writing skills takes place in several stages. One of the preferred working methods used during this process is write dance, which will be presented in this paper.

Keywords: reading, writing, pre-reading skills, pre-writing skills, pre-mathematical skills, literacy, write dance.

Marijana Dragoslavić

Osnovna škola Maria Martinolića, Mali Lošinj

marijana.dragoslavici@skole.hr

PREVALENCIJA, UZROCI, POSLJEDICE I RAZLIČITI NAČINI SUZBIJANJA DOSADE KOD DJECE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Tijekom boravka u školi, a osobito za vrijeme nastave, učenici doživljavaju brojna i raznolika pozitivna, ali i negativna emocionalna iskustva. Pekrunova (2006) *teorija kontrole i vrijednosti emocija* relevantan je i često korišten okvir za analizu emocija povezanih s načinom poučavanja i procesima učenja, odnosno akademskim emocijama, među koje se u skupini *emocija povezanih s aktivnostima* svrstava i dosada, koju autor naziva još i akademska dosada. U skladu s tom teorijom dosada je negativna, deaktivirajuća emocija, relativno niske valencije te podložna vanjskim utjecajima. Budući da se radi o subjektivnoj interpretaciji trenutne situacije učenik koji doživljava dosadu osjeća se nelagodno, zamoreno ili frustrirano (afektivna komponenta). Uz ovu, dosadu još određuju fiziološka, kognitivna, motivacijska, volitivna te izražajna komponenta. U usporedbi s primjerice ljutnjom ili anksioznošću dosada je prilično zanemarena istraživačka tema zbog toga što ju se smatra neupadljivom, "tihom" emocijom, a učenici kojima je tijekom nastave dosadno često ne ometaju druge u njihovu radu. Iako se u kontekstu škole dosada rijetko istražuje, njezina relevantnost postaje prilično jasna kada se pogledaju rezultati nekih istraživanja (Martz, Schulenberg, Patrick i Kloska, 2018; Nett, Goetz i Hall, 2011; Pekrun, Goetz, Daniels, Stupnisky i Perry, 2010; Yazzie-Mintz, 2010) prema kojima se radi o vrlo raširenoj emociji koju doživljava između 20 i 66 % učenika, a gotovo svi učenici barem su jednom doživjeli dosadu na nastavi. Cilj je ovoga rada objasniti dosadu kao iznimno važan koncept koji utječe na motivaciju, ishode učenja te različita ponašanja učenika. Posebno su izdvojena obilježja, znakovi prepoznavanja te mogući uzroci pojave dosade na nastavi, odnosno analiziraju se vanjski ili situacijski uzroci te dispozicijske osobine učenika. Naime, pravovremeno detektiranje dosade kod učenika i pažljivo planiranje nastave, kako bi se izbjegle monotone i demotivirajuće situacije u razredu, od najveće je važnosti jer se time potiče suradnja, zadovoljstvo školom i uspjeh učenika, te smanjuje mogućnost uključivanja učenika u različita neprihvatljiva ponašanja među kojima se posebno ističe međuvršnjačko nasilje.

Ključne riječi: dosada, škola, učenici, rizični faktori.

PREVALENCE, CAUSES, CONSEQUENCES, AND SOME WAYS OF ELIMINATING BOREDOM BOREDOM AMONG ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

During their stay in school, and especially during classes, students experience numerous and varied positive as well as negative emotional experiences. Pekrun's (2006) theory of emotion control and value is a relevant and frequently used framework for the analysis of emotions related to teaching methods and learning processes, i.e. academic emotions, among which boredom is classified in the group of emotions related to activities. According to this theory, boredom is a negative, inactivating emotion, of relatively low valence, and susceptible to external influences. Because it is a subjective interpretation of the current situation, the student who experiences boredom feels uncomfortable, tired, or frustrated (affective component). In addition to this, boredom is also determined by the physiological, cognitive, motivational, volitional and expressive components. Compared to, for example, anger or anxiety, boredom is a rather neglected research topic because it is considered an inconspicuous, "quiet" emotion, and students who are bored during class often do not interfere with others in their work. Although boredom is rarely explored in the school context, its relevance becomes quite clear when looking at the results of some research (Martz, Schulenberg, Patrick, & Kloska, 2018; Nett, Goetz, & Hall, 2011; Pekrun, Goetz, Daniels, Stupnisky, & Perry, 2010; Yazzie-Mintz, 2010) according to which it is a very widespread emotion experienced by between 20 and 66% of students, and almost all students have experienced boredom in class at least once. The aim of this paper is to explain boredom as an extremely important concept that affects motivation, learning outcomes and different behaviors of students. Characteristics, signs of recognition and possible causes of boredom are singled out, i.e. external or situational causes and dispositional characteristics of students are analyzed. Namely, timely detection of boredom in students and careful planning of classes, in order to avoid monotonous and demotivating situations in the classroom, is of the utmost importance because it encourages cooperation, school satisfaction and student success, and reduces the possibility of involving students in various unacceptable behaviors, peer violence stands out in particular.

Keywords: boredom, school, students, risk factors.

Dijana Drandić

Istarsko Veleučilište – Università Istriana di scienze applicate

dijana.drantic@ymail.com

Lorena Lazarić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

lorena.lazaric@unipu.hr

Larisa Vivoda

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

larisa.vivoda@student.unipu.hr

INTERKULTURALNI ODGOJ I OBRAZOVANJE OD „MALIH NOGU“

Interkulturalni odgoj i obrazovanje utječe na formiranje ispravnog i pozitivnog stava prema nasljeđu i tradiciji te očuvanju kulturnog identiteta. U višekulturnim sredinama rana interakcija s dvojezičnosti, jezikom i dijalektom, budi kod djece interes i radoznalost prema različitosti, upoznaju se s kulturnim vrijednostima te ih poučava njegovanju, poštivanju i čuvanju tradicije. Djeca vole otkrivati svijet oko sebe, jako su znatiželjna i brzo uče. Kako bi utvrdili u kojoj mjeri i koliko često odgojitelji u Istarskoj županiji potiču dvojezičnost i zavičajni govor te koje aktivnosti provode kod upoznavanja djece s bogatstvom zavičaja, provedeno je istraživanje u predškolskim ustanovama na hrvatskom i talijanskom jeziku. Rezultati su pokazali da odgojitelji kroz različite igre (brojalice, tapšalice, rugalice, dječja kola, dječje blagdanske običaje) te izradu slikovnica na materinjem jeziku (hrvatskom i talijanskom) koristeći riječi koje su talijanskog porijekla (talijanizme), ali i na čakavskom (žminjski i buzetski govor) te na istrovenetskom dijalektu, kroz različite svakodnevne aktivnosti kod djece potiču razvoj zavičajnog identiteta, razvijaju interes i pozitivan stav prema kulturnim vrijednostima iz njihova okruženja.

Ključne riječi: dijalekt, jezik, odgoj, tradicija, zavičaj.

INTERCULTURAL EDUCATION FROM AN EARLY AGE

Intercultural upbringing and education influences the formation of a correct and positive attitude towards heritage and tradition, as well as the preservation of cultural identity. In multicultural environments, early interaction with bilingualism, language and dialect arouses children's interest and curiosity towards diversity, gives them the opportunity to learn about cultural values and teaches them to nurture, respect and preserve tradition. Children love to discover the world around them, they are very curious and learn quickly. In order to determine to what extent and how often educators in the Region of Istria encourage bilingualism and regional dialect, and what activities they carry out to introduce children to the richness of the region, a survey was conducted in preschool institutions in Croatian and Italian. The results showed that, through various games (counting, clapping, mocking, children's dances, children's holiday customs) and through making picture books in their mother tongue (Croatian and Italian) using words of Italian origin (Italianism), but also in Chakavian (Žminj and Buzet speech) and in the Istro-Venetian dialect, as well as through various everyday activities, educators encourage the development of the importance of regional identity, interest and positive attitudes towards cultural values from the children's environment.

Keywords: dialect, language, upbringing, tradition, region.

Snježana Dubovicki
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
sdubovicki@gmail.com

Tena Velki
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
tena.velki@gmail.com

METODOLOŠKE POSEBNOSTI U ISTRAŽIVANJIMA SUVREMENOGA DJETINJSTVA: PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKA PERSPEKTIVA

Baveći se istraživanjima iz područja odgoja i obrazovanja koje uključuje sudionike od 6 do 14 godina, često razmišljamo više o poštivanju etičkih načela, dobivanju suglasnosti za istraživanje i drugo da ponekad zanemarujemo ili ne posvećujemo dovoljno pažnje samoj metodologiji istraživanja (sa svim njenim posebnostima). Često se u istraživanjima služimo instrumentima koji su već provjereni ili nama dostupni (da mjere točno ono što želimo istražiti) što predstavlja „lakši put“ i pri samoj analizi podataka. No, zahtijeva li suvremeno djetinjstvo i suvremeni pristup njegovome istraživanju? Metodologija rada odnosit će se na analizu časopisa u kojima su u zadnje dvije godine objavljivali radovi s tematikom suvremenoga djetinjstva. Kriteriji prema kojima su odabrani odgovarajući časopisi koji su ušli u analizu odnosili su se na specifično područje znanosti (društvene znanosti), specifična polja znanosti (pedagogije i psihologije), dob sudionika istraživanja (od 6 do 14 godina) te na citiranost časopisa vidljivog na *Scimago Journal & Country Rank*. Analiza suvremenoga pristupa istraživanju suvremenoga djetinjstva obuhvatila je neke od sljedećih metodoloških posebnosti: kategorizaciju rada, zastupljenost znanstvene paradigme, vrstu metodologije, zastupljenost i brojnost istraživačkih tehnika i drugo. Rezultati istraživanja pokazuju da se istraživanjima suvremenoga djetinjstva iz pedagoško-psihološke perspektive ne pristupa „suvremeno“, tj. ne pristupa holistički, nego ga svaka struka istražuje u okviru posebnosti „svoje“ metodologije. To bi svakako trebalo promijeniti.

Ključne riječi: kvalitativna metodologija, kvantitativna metodologija, pedagogija, psihologija, suvremeno djetinjstvo.

METHODOLOGICAL PARTICULARITIES IN THE RESEARCH OF CONTEMPORARY CHILDHOOD: PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE

Educational studies that involve children from 6 to 14 years of age often focus on adhering to ethical principles and getting an informed consent from participants for conducting the research, while sometimes neglecting or paying little attention to the research methodology itself (with all its specificities). In these studies, we often use instruments that have already been validated or available to us (to measure exactly what we want to test), which is an “easier way” for data analysis itself. However, does contemporary childhood require a contemporary research approach? The methodology of this study will refer to the analysis of the journals in which the subject of contemporary childhood has been published in the last 2 years. The journal selection criteria in the analysis relied on the specific scientific discipline (Social Sciences), specific fields of science (Pedagogy and Psychology), age of the participants (from 6 to 14 years) and the citation of the Journal that is visible on Scimago Journal & Country Rank. The analysis of the contemporary approach to the research of contemporary childhood included some of the following methodological features: categorization of articles, representation of the scientific paradigm, type of methodology, representation and frequency of research techniques, and more. The results of the researches show that, from a pedagogical-psychological perspective, the studies of contemporary childhood do not approach “contemporary”, i.e. holistically, in examination of childhood. Rather, each profession explores it within the specifics of “its” methodology, which should be definitely changed.

Keywords: contemporary childhood, pedagogy, psychology, qualitative methodology, quantitative methodology.

Marina Đuranović
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
marina.duranovic@ufzg.hr

Irena Klasnić
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
irena.klasnic@ufzg.hr

OSNAŽIVANJE DJEČJE SOCIJALNE KOMPETENCIJE IGROM U RAZDOBLJU SREDNJEGA DJETINJSTVA

Igra zauzima značajnu ulogu u rastu i razvoju djeteta, ona je najomiljenija dječja aktivnost. Dijete i igra međusobno se nadopunjavaju i nadograđuju – dijete osmišljava i gradi igre, a igre istovremeno izgrađuju dijete. Potiče cjelokupan dječji razvoj, no osobito je važna u poticanju i razvoju dječjih socijalnih kompetencija. U razdoblju ranog djetinjstva, igrom se ostvaruju prvi kontakti s vršnjacima koji predstavljaju male, ali vrlo važne korake u dugotrajnom procesu socijalizacije. Kako dijete raste, druženje i igra s vršnjacima postaju sve važniji i kompleksniji. Igra se pretvara u poligon na kojemu se uči uspostaviti i održavati prijateljstvo, uvažavati drugoga, surađivati, biti tolerantan, saslušati drugoga, prilagoditi se. Prisutna je u svim razvojnim razdobljima, ali se javlja u drugačijim oblicima. Odrastanjem djeteta mijenja se i repertoar njegovih igara. Igre u svakom razvojnom razdoblju imaju drugačiju funkciju i ulogu. U razdoblju srednjeg djetinjstva igrom se usvajaju prosocijalni oblici ponašanja. Ona dodatno osnažuje dječje već stečene socijalne kompetencije. Socijalno kompetentno dijete uspješnije će funkcionirati u obiteljskom, školskom i vršnjačkom okruženju, a i kasnije u svijetu odraslih. Cilj rada je ukazati na važnost igre u razvoju i osnaživanju socijalnih kompetencija u razdoblju srednjeg djetinjstva. Osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti (*Personal, social and learning to learn competence*) jedna je od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje koja je usmjerena osnaživanju svakog pojedinca za konstruktivnu suradnju s drugima, suosjećanje, nenasilno rješavanje sukoba i život orijentiran na budućnost. Igram djeca imaju priliku razviti sve navedene kvalitete. Međutim, školski kontekst nerijetko ne prepoznaje igru kao važnu aktivnost djeteta koja mu omogućava razvoj socijalnih kompetencija.

Ključne riječi: igra, socijalne kompetencije, srednje djetinjstvo, škola, vršnjaci.

EMPOWERING CHILDREN'S SOCIAL COMPETENCE THROUGH PLAY IN THE PERIOD OF MIDDLE CHILDHOOD

Play has a significant role in children's growth and development and represents children's favourite activity. The child and play are mutually fulfilled and built upon – the child participates in the design and making of the games, while at the same time games influence the development of the child. Play incites the overall children's development and is especially important in motivating and developing children's social competencies. In the period of early childhood, first contacts with peers are realised through play, which represents small but very important steps in the long-term socialisation process. As the child grows, socialising and playing with peers becomes more important and complex. Play is transformed into the training ground where one learns how to establish and maintain friendships, respect others, cooperate, be tolerant, listen to others and adjust. It is present in all developmental periods but manifested in different ways. The games repertory changes as the child grows up. Games have a different function and role in each developmental period. In the period of middle childhood, prosocial behaviours are acquired through play. It additionally empowers the previously gained social competencies in children. A socially competent child will function more successfully not only in the family, school and peer environment, but also in the adult world later on in life. The goal of this work is to point to the importance of play in developing and empowering social competences in the period of middle childhood. Personal, social and learning to learn competence is one of the eight key competences for lifelong education focused on empowering each individual for constructive cooperation with others, compassion, nonviolent conflict solving and life oriented to the future. Children have the opportunity to develop all the stated qualities through play. However, the school context does not often recognise play as an important child activity that fosters the social competence development.

Keywords: play, social competences, middle childhood, school, peers.

METODIČKI PRISTUP OBRADI ROMANA ZMAJEVI KOJI NE LETE IVANE ŠOJAT I ZELENİ PAS NADE MIHELČIĆ

U radu se donosi metodički model moguće interpretacije dvaju adolescentskih romana s temom mladenačke ovisnosti o drogama: Nada Mihelčić, *Zeleni pas* (2009) i Ivana Šojat, *Zmajevi koji ne lete* (2020) Polazeći od književno-teorijskih spoznaja (Zima 2011; Zalar 2014; Hameršak-Zima 2015; Težak 2017; Vrcić-Mataija 2018) o adolescentskom romanu, njihovoj tematici i načinu oblikovanja, slijedom metodičkih modela o interpretaciji romana u višim razredima osnovne škole te kreativnog pristupa nastavi književnosti (Rosandić 2005; Bežen 2008; Lazarrich 2017; Gabelica-Težak 2019), uvažavajući recepcijske rezultate istraživanja o bliskosti navedene teme starijim osnovnoškolcima (Mihin 2014), rad donosi primjer moguće interpretacije navedenih romana na satu lektire. Primjenom komunikacijskoga metodičkog sustava koji pretpostavlja lanac komunikacijskih situacija ili didaktičkih mikrostruktura (Bežen 2008), učenicima se (pojedinačno, u parovima, skupini) nude različite nastavne situacije motivirane postupcima književnih junaka s namjerom raščlanjivanja književnog sadržaja te ostvarivanja lančane komunikacijske situacije koja se na kraju zatvara. Uloga nastavnika sastoji se u nadziranju i pomaganju u organiziranju komunikacijskih problemskih situacija. Namjera je ovako uspostavljenoga metodičkoga modela u interpretaciji romana potaknuti učenike na kritičko promišljanje o etičkim dimenzijama književnog junaka, kao i disfunkcionalnom obiteljskom okružju u kojemu odrastaju i sazrijevaju.

Ključne riječi: adolescentski roman, tabu teme, ovisnost, Ivana Šojat, *Zmajevi koji ne lete*, Nada Mihelčić, *Zeleni pas*, sat lektire.

METHODICAL APPROACH TO ANALYSIS OF THE NOVELS *ZMAJEVI KOJI NE LETE* BY IVANA ŠOJAT AND *ZELENI PAS* BY NADA MIHELČIĆ

This paper lays out the methodical model of possible interpretation of two adolescent novels with a theme of youth addiction to drugs: Nada Mihelčić's *Zeleni pas* (2009) and Ivana Šojat's *Zmajevi koji ne lete* (2020). Starting from literary-theoretical knowledge (Zima, 2011; Zalar, 2014; Hameršak-Zima, 2015; Težak, 2017; Vrcić-Mataija, 2018) about the adolescent novel, their themes, and the way of shaping, following the methodological models of interpretation of novels in the upper grades of primary school and a creative approach to teaching literature (Rosandić, 2005, Bežen, 2008, Lazarrich, 2017, Gabelica-Težak, 2019), whilst taking into account the reception of the research results on the familiarity of this topic to older primary school students (Mihin, 2014), the paper provides an example of a possible interpretation of these novels at book report classes. By applying a communication methodological system that assumes a chain of communication situations or didactic microstructures (Bežen, 2008), students (individually, in pairs, in group) are offered different teaching situations motivated by the actions of literary heroes with the intention of analysing the literary content and achieving chain communication situation which eventually closes. The role of the teacher is to supervise and assist in organizing communicational problem situations. The intention of the established methodological model in the interpretation of the novel is to encourage students to think critically about the ethical dimensions of the literary hero, as well as on the dysfunctional family environment in which they grow up and mature.

Keywords: adolescent novels, taboo topics, addiction, Ivana Šojat, *Zmajevi koji ne lete*, Nada Mihelčić, *Zeleni pas*, book report class.

RAZVOJ KOMPETENCIJE PISMENOSTI DJECE I MLADIH KAO PRIMARAN IZAZOV DANAŠNJICE

Europski parlament i Vijeće Europske unije usvojili su 2006. Preporuku o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje. Preporuka je bila ključni referentni dokument za razvoj obrazovanja, osposobljavanja i učenja s ciljem stjecanja kompetencija. Godine 2018. Preporuka je revidirana s obzirom na nove kompetencije potrebne kako bi se odgovorilo na društvene i gospodarske promjene koje su donijele automatizaciju mnogih radnih mjesta, na tehnologiju koja ima sve veću ulogu u svim područjima rada i života, čime sve važnije postaju poduzetničke, socijalne i građanske kompetencije, kao i osiguravanje otpornosti i sposobnosti prilagodbe. U skladu s tim u novoj je Preporuci prva kompetencija, koja je u inačici Preporuke iz 2006. godine nazvana kompetencijom komuniciranja na materinskom jeziku, zamijenjena kompetencijom pismenosti. Unatoč novom nazivu sadržaj kompetencije ostao je isti. Naime, kompetencija komuniciranja na materinskom jeziku 2006. definira se kao „sposobnost izražavanja i tumačenja koncepata, misli, osjećaja, činjenica i mišljenja usmenim i pismenim putem“, a kompetencija pismenosti u dokumentu iz 2018. kao „sposobnost prepoznavanja, razumijevanja, izražavanja, stvaranja i tumačenja pojmova, osjećaja, činjenica i mišljenja u usmenom i pisanom obliku“ i odnosi se na materinski jezik, jezik školovanja ili službeni jezik zemlje ili regije u kojoj osoba živi. Zasebno se ističe da je kompetencija pismenosti vezana i uz „dobro razumijevanje pisanih informacija“. Prema tome, kompetencija pismenosti podrazumijeva osposobljenost za služenje jezičnim vještinama kao temeljnim generičkim intelektualnim vještinama nužnima za uspješno djelovanje u suvremenome svijetu, kako osobnome tako i poslovnome. Pismenost je i u informacijsko doba, kada se informacije šire različitim tiskanim i digitalnim medijima, sve važnija i kompleksnija. Nedovoljno ovladavanje kompetencijom pismenosti pojedincima onemogućuje ravnopravno sudjelovanje u životu šire društvene zajednice. Svaki peti petnaestogodišnjak ili 75 milijuna odraslih osoba u Europi ima poteškoća u čitanju i pisanju. U okviru ELINET projekta poticanja kompetencije pismenosti, koji je financirala Europska komisija s ciljem razvoja europske politike opismenjavanja, došlo se do zaključka kako poteškoće u čitanju i pisanju dovode do poteškoća u socijalizaciji i inkluziji, što kao posljedicu ima otežano pronalaženje posla i sudjelovanje u kulturnom i društvenom životu. Vlada Republike Hrvatske je 2021. godinu proglasila Godinom čitanja pod sloganom: „Čitajmo da ne ostanemo bez riječi“ naglašavajući da jednako kao što čitanje pridonosi razvoju društva, tako i društvo treba omogućiti usvajanje

i razvijanje čitateljskih navika i oblikovanje kompetentnih čitatelja. U tom smislu Nacionalna strategija poticanja čitanja Vlade Republike Hrvatske promiče čitanje kao osobitu društvenu vrijednost. U radu se na temelju provedenog istraživanja kompetencije pismenosti među studentima odgojiteljskoga i učiteljskoga smjera govori o važnosti trajnoga razvijanja i usavršavanja vještine i sposobnosti čitanja ponajprije studenata učiteljskih fakulteta, a onda i osnovnoškolskih učitelja, što će biti dovedeno u vezu s razvojem čitalačkih sposobnosti i njihovih učenika. Bit će izneseni rezultati trenutačnoga stanja u obrazovnoj vertikali u vezi s razvojem čitalačkih sposobnosti. Polazište istraživanja je u strateškim dokumentima u kojima se navodi važnost čitanja za život pojedinca i razvijanje njegovih temeljnih kompetencija: Lisabonskoj deklaraciji Vijeća Europe (2000), Smjernicama za strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije (2012) i Poučavanju čitanja u Europi: kontekst, politike, prakse (2011) te u relevantnim suvremenim istraživanjima iz toga područja.

Ključne riječi: čitanje, razumijevanje, razvoj, kompetencija pismenosti.

DEVELOPMENT OF LITERACY COMPETENCE IN CHILDREN AND YOUTH AS A PRIMARY CHALLENGE OF TODAY

In 2006, the European Parliament and the Council of the European Union adopted a Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. The recommendation was a crucial reference document for the development of education, training and learning with the aim of acquiring competencies. In 2018, the Recommendation was revised in view of the new competencies needed to respond to the social and economic changes that have brought about the automation of many jobs, and in view of the new technology that is playing an increasing role in all areas of work and life, which makes the entrepreneurship, social and civic competencies, resilience and adaptability increasingly important. Accordingly, in the new Recommendation, the first competence, which in the 2006 version of the Recommendation was called the competence to communicate in the mother tongue, has been replaced by the literacy competence. Despite the new name, the content of the competence remained the same. Namely, the competence of communicating in the mother tongue in 2006 is defined as „the ability to express and interpret concepts, thoughts, feelings, facts and opinions orally and in writing“, and the competence of literacy in the 2018 document as „the ability to recognize, understand, express, create and interpretations of concepts, feelings, facts and opinions orally and in writing“, referring to the mother tongue,

the language of instruction or the official language of the country or region in which the person lives. It is separately stated that the literacy competence is also related to „good understanding of written information “. Thus, literacy competence implies the ability to serve language skills as fundamental generic intellectual skills necessary for successful operation in the modern world, both personal and business. Literacy is also becoming increasingly important and complex in the information age when information is disseminated through various print and digital media. Insufficient mastery of literacy competencies prevents individuals from participating equally in the life of the wider community. One in five 15-year-olds or 75 million adults in Europe has reading and writing difficulties. The ELINET project for the promotion of literacy, funded by the European Commission with a view to developing a European literacy policy, concluded that reading and writing difficulties lead to difficulties in socialization and inclusion, resulting in difficulties in finding work and participating in cultural and social life. Croatian Government has declared 2021 the Year of Reading under the slogan: “Let’s not read without words”, emphasizing that just as reading contributes to the development of society, society should enable the adoption and development of reading habits and the formation of competent readers. In this sense, the Government’s National Strategy for Encouraging Reading promotes reading as a special social value. Based on the conducted research on literacy competence among students of the educational and teaching field, the paper will discuss the importance of continuous development and improvement of the skill and ability to read focusing on teacher education students and primary school teachers – which will be correlated to the development of their pupils’ reading skills. The results will indicate the current situation in the education vertical relating to the development of reading skills. The postulate is found in strategic documents that state the importance of reading for an individual and the development of his core competences: The Lisbon Strategy of the Council of Europe (2000) Strategy for Education, Science and Technology (2012) and Teaching Reading in Europe: Contexts, Policies and Practices (2011), and other relevant contemporary research in the area.

Keywords: competencies, development, literacy, reading, understanding.

OBOGAĆENJE PROGRAMA PREDŠKOLSKOGA ODGOJA I OBRAZOVANJA III. GIMNAZIJE MARIBOR S RADIONICAMA ZA PREDŠKOLSKU DJECU I PROJEKTOM ERASMUS+ MOBILNOST

III. gimnazija Maribor školovala je buduće učitelje od svog osnutka, kao i odgajateljke nakon Drugog svjetskog rata. Danas izvodimo dva programa, i to gimnaziju: opću gimnaziju i program predškolskog odgoja. Učenicima predškolskog odgoja želimo omogućiti stjecanje iskustva u radu s djecom. Od prošle godine intenzivno obnavljamo program, posebno stručne predmete (module). Međutim, želimo da učenici stječu iskustvo i izvan učionice. Uz obveznu praksu u vrtićima tijekom sve četiri godine, svakog svibnja održavamo radionice za djecu predškolske dobi. Djeca iz okolnih vrtića posjećuju našu školu i pohađaju radionice koje rezultiraju stručnim predmetima. Uz obveznu praksu u domaćim vrtićima, naši učenici mogu steći iskustvo i u vrtićima u inozemstvu. Budući odgajatelji ostvaruju kontakt s djecom iz vrtića u sklopu praktične nastave tijekom sve četiri godine školovanja, koja se u III. gimnaziji odvija se u 1. i 2. godini tjedan dana, u 3. godini dva tjedna i u 4. godini šest tjedana. Škola u Sloveniji samostalno čini dio obrazovanja u otvorenom nastavnom programu. Područja djelovanja u nastavnom programu za vrtiće u našoj zemlji su pokret, jezik, umjetnost, društvo, priroda i matematika. Međutim, mnogi vrtići vrlo brzo uvode rano učenje stranih jezika. Učenici se s tim područjima susreću u profesionalnim programima u školi, a mi ih uključujemo i u radionice za djecu iz vrtića. Nakon 2013. godine radionice u našoj školi postale su neizostavan dio događaja i aktivnosti. Omogućuju izravan kontakt djece iz vrtića s učenicima, koji tijekom praktične nastave imaju priliku ponovno raditi s najmlađima. Uz to, u skladu s ciljevima kurikuluma za vrtiće, učenici mogu predstaviti svoj rad – glazbenu bajku, didaktičke igračke, društvene igre i sl. U školskoj godini 2018./2019., kako bi učenici (program predškolskog odgoja i obrazovanja) stekli iskustvo u radu s djecom u inozemstvu, prijavili smo se za mobilnost učenika Erasmus+ KA1. Projekt smo nazvali Razvoj govora i učenje jezika predškolske djece kroz igru (PLAY). Naime, projekti mobilnosti za učenje pružaju učenicima iskustvo u inozemstvu, što donosi dugoročne pozitivne učinke na njihov osobni i profesionalni razvoj. Projektom IgraUČI željeli smo osposobiti učenike treće godine smjera predškolskog uzrasta za korištenje različitih metoda za promicanje komunikacije i jezičnog razvoja u predškolskom razdoblju. Budući da je predškolsko razdoblje presudno za razvoj jezičnog područja djeteta, odabrali

smo englesko okruženje čiji je osnovni princip učenja u predškolskom razdoblju učenje kroz igru. Glavna aktivnost projekta bila je mobilnost učenika u Ujedinjeno Kraljevstvo. Čak i prije mobilnosti, organizirali smo projektne dane za učenike, kada su se aktivno pripremali za provedbu mobilnosti. Pripreme su uključivale jezične, kulturne i stručne pripreme. U školskoj godini 2019./2020. učenici su stažirali u Engleskoj i Irskoj, ali ove godine stjecajem okolnosti nismo realizirali mobilnost u Njemačkoj i Španjolskoj.

Ključne riječi: predškolski odgoj, Erasmus+ mobilnost, praksa u vrtiću, svibanjske radionice za predškolsku djecu, kurikulum za vrtiće.

ENRICHMENT OF THE PRESCHOOL EDUCATION PROGRAM IN *III. GIMNAZIJA MARIBOR* WITH WORKSHOPS FOR PRESCHOOL CHILDREN AND THE ERASMUS+ MOBILITY PROJECT

The high school *III. gimnazija Maribor* has educated future teachers for most of its existence, including preschool teachers after the Second World War. Today we run two programmes, *gimnazija* (general secondary programme) and the preschool education programme. We want to enable preschool students to gain experience in working with children. Last year, we began intensively renovating the programme, especially the programme-specific subjects (modules). However, we want students to gain experience outside the classroom as well. In addition to the obligatory teaching practice during all four years in kindergartens, we also hold workshops for preschool children every May. Children from the surrounding kindergartens visit our school and attend practical workshops. In addition to the obligatory internship in their local kindergartens, our students can also gain experience in kindergartens abroad. Future educators have contact with children from kindergartens as a part of their practical training in all four years of schooling, which lasts for one week during their 1st and 2nd year, for two weeks during the 3rd year, and six weeks during the 4th year. The school in Slovenia independently forms a part of education in an open curriculum. Areas of activity in the Curriculum for Kindergartens in our country are movement, language, art, society, nature and mathematics. However, many kindergartens are introducing early foreign language learning at a very rapid pace. Students encounter these areas in professional programmes at school, and we also include them in workshops for children from kindergartens. Since 2013, workshops at our school have been an indispensable part of events and activities. They enable direct contact of children from kindergarten with students, who have the opportunity to work with the youngest ones again during practical training.

In addition, in accordance with the objectives of the Kindergarten Curriculum, students can present their work - a musical fairy tale, didactic toys, board games etc. In the 2018/19 school year, in order to enable students of the preschool education programme to gain experience in working with children abroad, we applied for the Erasmus + KA1 student mobility. The project was named Speech Development and Language Learning in Preschool Children through Play (*IgraUČI*). It is our belief that mobility projects provide students with experience abroad, which brings long-term positive effects to their personal and professional development. With the *IgraUČI* project, we wanted to train 3rd year preschool students to use various methods to promote communication and language development in the preschool period. Since the preschool period is crucial for the development of the child's language area, we chose the English environment, whose basic principle of learning in the preschool period is learning through play. The main activity of the project was the mobility of students to the United Kingdom. Even before the mobility, we organized project days for students, where they actively prepared for the implementation of mobility. The preparations included linguistic, cultural and professional preparations. In the 2019/2020 school year, students did internships in England and Ireland, but this year, due to the circumstances, we did not carry out the mobility to Germany and Spain.

Keywords: preschool education, Erasmus+ mobility, kindergarten practice, May workshops for preschool children, curriculum for kindergartens.

POVIJEST PREDŠKOLSKOGA ODGOJA U MAĐARSKOJ I NJEGOV UTJECAJ NA MAĐARSKE PREDŠKOLSKE ODGOJNE PROGRAME U RUMUNJSKOJ

Danas u mađarskim vrtićima u Rumunjskoj naročito važnu ulogu dobiva kvaliteta odgoja, inovacija i uporaba alternativnih predškolskih programa. Kako bih prikazala njihovo podrijetlo, pozornost sam usmjerila prema utemeljenju prvih mađarskih dječjih vrtića te pregled pedagoške reforme na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Cilj je rada prikazati načine vremensko-prostornog prenošenja brojnih pozitivnih iskustva mađarskoga predškolskog odgoja te metodoloških praksi u rumunjske mađarske vrtiće. Osim toga prikazat će se načini osnivanja prvih mađarskih vrtića te načini na koji su prošireni, kako su se mijenjali, te obogaćivali pedagoškim reformama do kraja Prvoga svjetskog rata. U izlaganju će se prikazati i nastavni načini i sredstva koja su se nekada koristila te ona koja se još uvijek koriste. Prikazat će se i poteškoće koje su se javljale tijekom osnivanja i održavanja vrtića. Dat će se pregled društvene i političke pozadine te način na koji su uvjetovali rad vrtića, primjenjivali načini odgoja, sadržaji te opstanak tih institucija. Istraženo će se usporediti s položajem mađarskih vrtića koji postoje danas u Rumunjskoj, koristeći se povijesnim izvorima te odgojnim načinima i aspektima obrazovnog odgoja (*Comparativ education* – komparativa edukacije). Istraživanjem obrazovne reforme 19. stoljeća, uočeno je kako su njihovi aspekti do danas prisutni u mađarskom i rumunjskom predškolskom odgoju. Reformna nastojanja na razmeđu stoljeća, njihov utjecaj i posljedice na odgoj u vrtićima također su važni u shvaćanju povijesnog razvoja vrtića. Proučavanjem dokumentacije dobivena je detaljna i bogata slika o položaju mađarskih vrtića početkom 19. stoljeća te oblik rada koji se u njima provodio. Kao što se istaknulo, detaljno su se analizirala odgojna sredstva i pedagoški principi koji su se koristili u to doba, odnosno poslije, zahvaljujući reformiranoj pedagogiji i Fröbelu. I na kraju usporedbom programa uočili su se zajednički elementi koji su egzistirali i još uvijek egzistiraju u današnjem mađarskom i rumunjskom mađarskom predškolskom odgoju.

Ključne riječi: povijest vrtića u Mađarskoj, povijest odgoja u 19. st., mađarski vrtići u Rumunjskoj, pedagoški programi za vrtiće, reformna pedagogija.

THE HISTORY OF THE HUNGARIAN PRESCHOOL EDUCATION AND ITS EFFECT ON THE CONTEMPORARY ROMANIAN PRESCHOOL EDUCATION PROGRAMMES

The quality of education, innovation and the application of the alternative methods play a particularly important role in today's Hungarian kindergartens in Romania. In order to identify the origin of these aspects, the focus was placed on the appearance of the first Hungarian kindergartens and on the pedagogical reform efforts pursued at the turn of the 20th century. The goal was to provide an overview of how a number of positive traditions and methodological practices of the preschool education in Hungary were carried over through time and space into the Hungarian kindergartens in Romania. Furthermore, the paper demonstrates the ways in which the first Hungarian kindergartens were founded, how they were developed, changed and pedagogically reformed. The presentation provides the survey of the teaching methods and tools used in that period, and of those inherited by the contemporary Hungarian preschool education in Romania. The difficulties encountered during the foundation of kindergartens and their operation are presented in the paper. An overview is given of the social and political conditions, as well as the way in which they affected the operation of kindergartens, the methods, contents used by teachers, and the preservation of the institutions. These important research results are compared with the current situation of Hungarian kindergartens in Romania nowadays, primarily through the use of historical sources, as well as the methods and aspects of the comparative education science.

A study of 19th century educational reform found that their aspects are still present in Hungarian and Romanian preschool education. Reform efforts at the turn of the century, their impact and consequences on kindergarten education are also important in understanding the historical development of kindergartens. By studying the documentation, the research obtained a detailed and rich information on the position of Hungarian kindergartens at the beginning of the 19th century and the form of the work carried out in them. As already stated, the educational means and pedagogical principles relying on the reformed pedagogy and Fröbel used at the time (and later) were analysed in detail. Finally, by using the comparison method, common elements were identified that transcend time and space, and can still be found in contemporary preschool education in the Hungarian kindergartens in Romania.

Keywords: early childhood education, history of education, Hungarian preschool education in Romania, preschool pedagogical programs, pedagogical reforms.

OBRAZOVANJE ZA FINANCIJSKU PISMENOST U HRVATSKOJ: ULOGA DJETETA I GLOBALNI TRENDOSVI

Sociologija djetinjstva postavlja dijete u središte istraživanja preokrećući klasične sociološke teorije socijalizacije i dodjeljujući djetetu ulogu aktivnog društvenog aktera, a ne samo bića u postajanju (Prout i James 1990) koje tek treba zaslužiti ulogu sudionika u sociološkom istraživanju tranzicijom u odraslost. Posebno mjesto u ovoj disciplini zasigurno zauzimaju istraživanja ekonomskih aktivnosti djece, počevši od Woodheada (1999) koji je istaknuo važnost dječje perspektive u kroskulturnim istraživanjima dječjeg rada, pa sve do mnogih drugih autora koji su proučavali dječji rad u kućanstvu i obitelji, odnos između dječjeg rada i školovanja, ulogu džeparaca u odrastanju i vršnjačkim odnosima itd. (Solberg 1996; Mizen 2001; Abebe 2007; Ruspini 2012; Boneta i dr. 2015). Bez obzira na spomenuta istraživanja i dalje je u akademskim i obrazovnim krugovima neobično razmatrati aktivnu djetetovu ulogu u ekonomskim aktivnostima, prije svega zbog toga što je društvena konstrukcija djetinjstva u moderni doživjela transformaciju iz djeteta kao ekonomski korisnog u dijete koje je ekonomski beskorisno, ali emocionalno neprocjenjivo (Zelizer 1984). Prema Zelizer, sentimentalizacija djetinjstva posljedica je komodifikacije svih aspekata ljudskoga života u modernom društvu pa se sklanjanjem djeteta s tržišta rada i ustoličenjem tzv. sakralnog djeteta uspostavljaju granice prema tržištu („čisto dijete“ spram „prljavog novca“). Ekonomska uloga djeteta međutim nije nestala, nego je modificirana: više nije u redu da dijete novčano doprinosi kućanstvu, ali je u redu da bude pasivni potrošač ili da obavlja neke neplaćene kućanske poslove u odgojne svrhe. Ovakva slika djeteta potvrđena je i u analizi hrvatskih udžbenika za niže razrede osnovnih škola (Ivković 2013). U ovom kontekstu je, stoga, zanimljivo promatrati razvoj obrazovanja za financijsku pismenost koji se na globalnom planu intenzivno odvija zadnjih dvadesetak godina, a u koji je OECD-om uključena i Hrvatska. U tom procesu iskristalizirale su se dvije oprečne struje, neoliberalna i neomarksistička, koje naglašavaju različite segmente kurikuluma obrazovanja za financijsku pismenost smještajući ga odvojeno od ili unutar kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja (Arthur 2012). Ovaj rad analizira različite nacionalne i lokalne, formalne i neformalne, kurikulume, programe i priručnike u Hrvatskoj koji se potpuno ili djelomično bave obrazovanjem za financijsku pismenost. Glavna istraživačka pitanja odnose se na prisutnost utjecaja navedenih globalnih struja u obrazovanju za financijsku pismenost, razvoj drugačijeg pristupa temeljenog na domaćim kulturnim ili strukturnim posebnostima, kao i ulogu djeteta (aktivna/pasivna, bivanje/postajanje).

Ključne riječi: sociologija djetinjstva, ekonomske aktivnosti djece, financijska pismenost, obrazovanje za financijsku pismenost, kurikulum.

FINANCIAL LITERACY EDUCATION IN CROATIA: THE ROLE OF THE CHILD AND GLOBAL TRENDS

Sociology of childhood places the child at the centre of research by reversing classical sociological theories of socialization and assigning the child the role of an active social actor, not just a being in becoming (Prout and James, 1990) who has yet to earn the role of a participant in sociological research. A special place in this discipline is certainly occupied by the research on children's economic activities, starting with Woodhead (1999) who emphasized the importance of children's perspective in cross-cultural research on child labour, to many other authors who studied child labour in the household and family, relationship between child labour and schooling, the role of pocket money in growing up and peer relationships, etc. (Solberg, 1996; Mizen, 2001; Abebe, 2007; Ruspini, 2012; Boneta et al, 2015). Notwithstanding, it is still unusual in academic and educational circles to consider the active role of the child in economic activities, primarily because the social construction of childhood in modernity has been transformed from a child as economically useful to a child that is economically useless but emotionally precious. (Zelizer, 1984). According to Zelizer, the sentimentalization of childhood is a consequence of the commodification of all aspects of human life in modern society, so by removing the child from the labour market and enthroning the so-called sacral child, boundaries towards the labour market are established ("pure child" versus "dirty money"). The economic role of the child, however, has not disappeared, but has been modified: it is no longer alright for the child to contribute financially to the household, but it is alright to be a passive consumer or to do some unpaid household chores for educational purposes. This image of the child was confirmed in the analysis of Croatian textbooks for the lower grades of primary schools (Ivković, 2013).

In this context, it is interesting to observe the development of financial literacy education, which has been intensively conducted on a global scale for the last twenty years, and in which Croatia is also involved through the OECD. In the process, two opposing currents, neoliberal and neomarxist, crystallized, emphasizing different segments of the financial literacy education curriculum by placing it separately from or within the civic education curriculum (Arthur, 2012). This paper analyses various national and local, formal and informal, curricula, programs and manuals in Croatia that deal fully or partially with financial literacy education. The main research questions relate to the presence of the influence of these global currents in financial literacy education, the development of a different approach based on domestic cultural or structural characteristics, as well as the role of the child (active/passive, being/becoming).

Keywords: sociology of childhood, children's economic activities, financial literacy, financial literacy education, curriculum.

Katarina Ivon

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

kivon@unizd.hr

IMAGINARIJ DJETINJSTVA U ROMANU ZLATKO JAGODE TRUHELKE

U radu se analizira roman Jagode Truhelke *Zlatko: roman jednog dječaka* objavljen 1934. godine u izdanju Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima. U prvom je dijelu rada fokus na prilično ambivalentnoj književnokritičkoj i književnopovijesnoj recepciji samoga romana koju ćemo sagledati u kontekstu Truhelkina stvaralaštva u međuratnom razdoblju, kao i u kontekstu prevladavajuće paradigme djetinjstva koja se strukturira u hrvatskoj dječjoj književnosti 30-ih godina 20. stoljeća, a koju uvelike oblikuje ideološki kontekst razdoblja. S druge je strane Truhelkin roman zanimljiv iz više značenjskih perspektiva, posebice „složenih društvenih kodova“ (Majhut 2005: 385) koje je ponudio. Hibridna, ali čvrsta realistična romaneskna struktura, s elementima obiteljskoga romana, romana o siročetu, pustolovnoga romana te značajnom emocionalnom karakterizacijom dvaju središnjih likova (posebice Zlatkove biološke majke Cvijete) nudi zanimljiv narativni (disfunkcionalni) obiteljski kontekst u kojemu egzistira glavni junak na semantički znakovitoj prostornoj relaciji Zagreb – Sarajevo). Zlatkova potraga za biološkom majkom ujedno je i potraga za vlastitim (dječjim) identitetom, ali i prilika aktualizacije izgubljenoga Cvijetina (majčinskog) identiteta. Pozadinski je imagem rata, retrospektijski prizvan, posebice zanimljiv aspekt u konstruiranju središnjeg ženskoga lika (Cvijeta). Njegova presudna uloga u oblikovanju obiteljskoga okruženja koji zatičemo, utječe na razvoj likova i njihovih postupaka. Stoga na ontenskoj razini romana, osim dominantne iscjeliteljske povezanosti dvaju središnjih identiteta (ljubavi majke i djeteta), iščitavamo i snažnu antiratnu poruku koja je ovjerenjena iskustvom prošlosti svakako usmjerena i ratnoj budućnosti koja se naslućuje.

Ključne riječi: imaginarij djetinjstva, Jagoda Truhelka, *Zlatko*, paradigma djetinjstva 30-ih godina 20. stoljeća.

CHILDHOOD IMAGINARIUM IN THE CHILDREN'S NOVEL *ZLATKO* BY JAGODA TRUHELKA

The present work analyses the novel by Jagoda Truhelka entitled *Zlatko: roman jednog dječaka* (*Zlatko: a Novel of a Boy*) published in the 1934 edition of the Croatian Literature Society of St. Geronimo. The first part of the work focuses on the rather ambivalent literary-critical and literary-historical reception of the novel itself, which we will perceive in the context of Truhelka's work in the interwar period as well as in the context of the prevailing paradigm of childhood structured around the Croatian children's literature of the 1930s, and largely shaped by the ideological context of the time. On the other hand, Truhelka's novel is interesting from several semantic perspectives, particularly from the presented "complex social codes" (Majhut 2005: 385). The hybrid but solid realistic novel structure, with elements of a family novel, a novel about an orphan, an adventure novel, and a significant emotional characterization of the two central characters (*Zlatko*'s biological mother Cvijeta in particular) offers a family (dysfunctional) context where the main character exists on the semantically significant spatial relation Zagreb – Sarajevo. *Zlatko*'s search for his biological mother is, at the same time, the search for his own (childhood) identity, as well as a chance to actualize Cvijeta's lost (motherhood) identity. The background image of war, retrospectively shown, is a particularly interesting aspect in the construction of the central female character (Cvijeta). His crucial role in shaping of the family environment has an influence on the development of the characters and their actions. Therefore, on the ontemic level of the novel, apart from the dominant healing relationship between the two central identities (love between the mother and the child), we can detect a strong anti-war message attested by the experience of the past and surely directed towards the foreseeable future of the war.

Keywords: childhood imaginariium, Jagoda Truhelka, *Zlatko*, childhood paradigm of the 1930s.

Anka Jurčević Lozančić
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
anka.jlozancic@ufzg.hr

Božica Vučić
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
bozica.vuic@ufzg.hr

DIJETE I DJETINJSTVO U SVIJETU PROMJENA

Djetinjstvo je prožeto mnoštvom doživljaja, ideja, osjećaja i različitih novih situacija koje je potrebno istražiti, upoznati i razumjeti. Štoviše, dijete želi sudjelovati u dijalogu s odraslima o svim važnim događanjima kako bi kontinuirano proširivao svoje postojeće razumijevanje svijeta. Pravo na sudjelovanje za dijete podrazumijeva otkrivanje svijeta, okoline neposrednim iskustvima s drugom djecom, odraslim osobama, stvarima, događajima i idejama. Unatoč općeprihvaćenom stajalištu o djetinjstvu kao specifičnom životnom razdoblju koje ima svoju vrijednost i kulturu, djetetova igra najvažniji je čimbenik njihova razvoja i obrazovanja. Igra je jedinstveni fenomen djetinjstva, djetetovo slobodno djelovanje, drugim riječima dijete raste igrajući se i razvijajući igru. Naša svakodnevica obilježena je stalnim promjenama, socijalnom distancom i sveopćom životnom nesigurnošću izazvanom potresima i pandemijom bolesti Covid-19. U navedenim okolnostima instinktivno se javljaju nostalgična sjećanja na stabilnije i mirnije dane djetinjstva, sjećanja na zajedništvo u igri, intenzivnu koherenciju, interakciju i učestalo međusobno prihvaćanje. Budući da su u sjećanju prisutne stabilne i predvidljive slike prethodnih vremena, njihovi odrazi prepoznaju se u sjećanjima na priče, na književne likove i fabule prepune uzbuđenja. Priče o prošlosti pomažu dublje razumjeti sadašnjost, a priče o aktualnom trenutku najavljuju pojedine životne događaje u budućnosti. Odrasle osobe pomažu djetetu upoznati i prihvatiti sebe i druge uključujući ga u zajedničku izgradnju priča o životnim događajima na temelju kojih dijete gradi autobiografske oblike svijesti o sebi i svijetu. U ovome radu istražuju se autobiografska sjećanja na djetinjstvo u obiteljskom, društvenom i kulturološkom okruženju, propituju se i revaloriziraju recentna društvena i humanistička stajališta o djetetu i djetinjstvu stavljajući ih u kontekst promjena koje su snažno obilježile suvremeno društvo.

Ključne riječi: autobiografsko sjećanje, djetinjstvo, priče, promjene, roditeljstvo.

THE CHILD AND CHILDHOOD IN A WORLD OF CHANGE

Childhood is permeated with a multitude of experiences, ideas, feelings and various new situations that need to be explored, become known and understood. Moreover, children want to engage in the dialogue with adults about all of the important events in order to continuously expand their understanding of the world. The right to participate for a child implies discovering the world and the environment through direct interaction with other children, adults, things, events and ideas. Despite the generally accepted view of childhood as a specific period of life that has its own value and culture, a child's play is considered the most important factor in their development and education. Play is a unique phenomenon of childhood where a child has the opportunity to be free in their action, i.e. the child grows up by playing and developing various games. Our contemporary times have been marked by constant changes, social distance and most recently - earthquakes and the Covid-19 pandemic. In such circumstances, nostalgic memories of more stable and peaceful childhood days are instinctively brought to mind, as well as memories of being united in play, intensive coherence, interaction and mutual acceptance. Because stable and predictable images of previous times are present in the memory, their reflections are recognized in the memories of stories, literary characters and exciting plots. Stories about the past help one to gain a deeper understanding of the present while stories about the present announce certain life events in the future. Adults are the ones who need to help each child to get to know and accept themselves and others by involving them in the joint construction of stories about life events on the basis of which the child builds autobiographical awareness about themselves and the world. This paper explores autobiographical memories of childhood within the family, social and cultural environment, and questions and revalorizes recent social and humanistic views of the child and childhood, placing them in the context of changes that have strongly marked the contemporary society.

Keywords: autobiographical memory, childhood, stories, changes, parenting.

Sanja Jurić
Osnovna škola Spinut, Split
sjuricss2019@gmail.com

PREMA ŠKOLI SRETNOGA DJETINJSTVA – SUDJELOVANJE DJECE S KOMUNIKACIJSKIM TEŠKOĆAMA U REDOVNOJ NASTAVI

Škola ima važnu ulogu u djetinjstvu. Pravo svakoga djeteta na aktivno sudjelovanje u svome okruženju, odnosno sudjelovanje u školi, važno je u kontekstu razvoja prema školi sretnog djetinjstva. Profesionalna i etička odgovornost za svu djecu, bez obzira na njihove sposobnosti ili druge razlike, iziskuje razvijanje rješenja te provođenje djelotvorne i pragmatične potpore kako bi se uklonile prepreke i razvijala kvaliteta. Cilj rada je razumjeti važnost traženja rješenja koja će omogućiti sudjelovanje učenika s komunikacijskim teškoćama u osnovnoj školi. Osim toga cilj je rada i konstruiranje strukturiranoga rješenja po modelu potpomognute komunikacije (AAC). Konstruiranje se temelji na teorijskom pristupu za mjerenje dječje participacije (Lansdown 2010). Podatci prezentirani u ovoj studiji slučaja impliciraju kako strukturirano rješenje, po modelu potpomognute komunikacije (AAC), učenicima s komunikacijskim poteškoćama omogućava sudjelovanje u školi.

Ključne riječi: sudjelovanje, osnovna škola, strukturirano rješenje po modelu potpomognute komunikacije (AAC), studija slučaja.

TOWARDS A HAPPY CHILDHOOD SCHOOL - PARTICIPATION OF CHILDREN WITH COMMUNICATION DISABILITIES IN REGULAR PRIMARY SCHOOL

School plays an important role in childhood. The right of every child to participate in his or her environment is important in the context of development towards a happy childhood. Professional and ethical responsibility for all children, regardless of their abilities or other differences, require the development of solutions and implementing effective and pragmatic supports to remove obstacles and develop quality. Purpose of paper is to understand the importance of searching for solutions which will enable participation of students with communication difficulties in primary schools. The aim of the paper is to construct structural solutions by the model of Augmentative and Alternative Communication (AAC). The construction is based on the theoretical approach to measure children's participation (Lansdown, 2010). The case study identified the importance and strength of the relationship between an independent variable (a structured solution for student participation with communication disabilities) and dependent variables (consultative participation, collaboration participation, and child-initiated participation (Lansdown, 2010)).

Keywords: participation, elementary school, structured solutions by AAC, case study.

NOVI DOŽIVLJAJ DJETINJSTVA U SUVREMENOJ CRNOGORSKOJ POEZIJI ZA DJECU I MLADE

U radu se analizira moderni doživljaj djetinjstva u poeziji suvremenih crnogorskih pjesnika za djecu i mlade – Dejana Đonovića i Velimira Ralevića. Dani doživljaj u velikoj mjeri odstupa od tradicionalnoga prije svega u domeni sloboda koje lirski glas zahtijeva za dijete, u zamjenjivanju uloga djece i odraslih što bi trebalo doprinijeti međusobnom boljem razumijevanju i u odnosu prema osjećanjima, budući da se od djeteta više ne očekuje svojevrsna „bespolnost“. Kao ključni kohezijski faktor navedena tri elementa u poeziji Đonovića i Ralevića, javlja se humor što doprinosi fenomenu relativizacije koji posredno ublažava „oštricu“ svih graničnih stanja i odnosa u svijetu koji deklarativno odavno pliva u modernizmu, dok se u praksi od djece i dalje očekuje bespogovornu poslušnost. S obzirom na to da je književnost za djecu i mlade oduvijek imala i svoj emancipirajući karakter, ovakva djela, koja promoviraju ne samo nov doživljaj djetinjstva, već i umjetnički vid borbe za drugačije djetinjstvo, predstavljaju važan čimbenik u odrastanju suvremenih generacija i njihovom osnaživanju za život po mjeri vlastitoga bića.

Ključne riječi: Dejan Đonović, Velimir Ralević, sloboda, humor.

NEW INTERPRETATION OF CHILDHOOD IN MODERN MONTENEGRIN POETRY FOR CHILDREN AND YOUTH

The paper analyses the modern interpretation of childhood in the poetry of contemporary Montenegrin authors for children and youth – Dejan Djonovic and Velimir Ralevic. The interpretation differs from the traditional one by the scope of freedom demanded for the child by the lyrical voice, whereas the switching of the roles between children and adults ought to improve their mutual understanding and emotional relationships, since the child is no longer expected to be „sex-free“. The key cohesive factor of the aforementioned elements is humour, which uses relativisation of the reality to mellow down the roughness of the world (which allegedly favours the positive ontology of childhood, while, in practice, expecting unconditional obedience from children). Since the literature for children and youth has always been striving to emancipate, the works such as Djonovic’s and Ralevic’s promote not only new interpretations of childhood, but an artistic way of fighting for different childhood, and represent an important factor in the development of modern generations and their preparations for life.

Keywords: Dejan Đonović, Velimir Ralević, freedom, humor.

Matilda Karamatić Brčić
Odjel za pedagogiju, Sveučilište u Zadru
mkarama@unizd.hr

Daliborka Luketić
Odjel za pedagogiju, Sveučilište u Zadru
dluketic@unizd.hr

Marija Buterin Mičić
Odjel za pedagogiju, Sveučilište u Zadru
buterin@unizd.hr

ODREDNICE KURIKULUMA USMJERENOG PREMA UČENIKU U OKVIRU RAZVOJA INKLUZIVNE I PODUZETNIČKE KULTURE NASTAVNIKA

Nastava usmjerena prema učeniku, suvremena je kurikulumaska paradigma koja dijete/učenika stavlja u središte odgoja i obrazovanja kao aktivnog (su)dionika procesa učenja i poučavanja. Istovremeno, kompetencijski pristup učenju i poučavanju pretpostavlja primjenu novih metoda i oblika rada koje su usmjerene prema učenika s ciljem poticanja društvenih, estetskih, duhovnih i moralnih vrijednosti. Iako je na teorijskoj razini, usmjerenost prema učeniku kao kurikulumaska paradigma objašnjenja i oblikovana kroz temeljene odrednice, ipak njezina afirmacija u odgojno-obrazovnoj praksi čini značajan profesionalni izazov nastavnicima. Ostvarivanje usmjerenosti na učenika proces je koji nije konačan već stalno podložan promišljanju, (re)afirmaciji i (samo)vrednovanju. U ovom radu polazimo od pretpostavke da su nastavnici ključni čimbenik kvalitete odgojno-obrazovnog procesa koji prije svega svojim osobnim pogledom na nastavničku profesiju i profesionalni pedagoški rad, značajno oblikuju iskustva učenika. Uvažavajući odgojno-obrazovne vrijednosti Nacionalnog okvirnog kurikuluma (2011), odnosno znanje, solidarnost, identitet i odgovornost, učenik se u kontekstu ovoga rada reprezentira kao subjekt u odgojno-obrazovnom procesu kojemu se pristupa s visokom razinom uvažavanja i prihvaćanja kao temelja inkluzivne kulture te visokom usmjerenosti prema poticanju kreativnosti i inovativnosti kao temelja poduzetničke kulture. U tom pogledu, u radu se približe razmatraju mogućnosti inkluzivne i poduzetničke kulture nastavnika kao dva uzajamna vida profesionalne kulture, u afirmaciji usmjerenosti prema učeniku kroz promijenjeni pogled na vlastitu profesionalnu kulturu. Cilj ovoga rada je prikazati i analizirati rad nastavnika kroz prizmu inkluzivne i poduzetničke kulture te njihovu usmjerenost u poticanju razvoja ključnih kompetencija učenika s utemeljenjem u paradigmi usmjerenosti prema učeniku.

Ključne riječi: usmjerenost prema učeniku, kultura škola, profesionalna kultura, kultura inkluzije, kultura poduzetnosti, kurikulumski i kompetencijski pristupi u odgoju i obrazovanju, nastavnici.

DETERMINANTS OF THE PUPIL-CENTERED CURRICULUM IN THE CONTEXT OF DEVELOPING AN INCLUSIVE AND ENTREPRENEURIAL TEACHER CULTURE

Student-centred teaching is a modern curriculum paradigm that puts the child/pupil at the centre of upbringing and education as an active (participant) in the learning and teaching process. At the same time, the competency-based approach to learning and teaching presupposes the application of new work methods and forms with the main aim of implementing social, aesthetic, spiritual and moral values. Although on a theoretical level, pupil orientation as a curriculum paradigm of explanation and shaped through the fundamental determinants, its affirmation in educational practice poses a significant professional challenge to teachers. Achieving student-centeredness is a process that is not final but constantly active in the meaning of reflection, (re)affirmation and (self)evaluation. In this paper, we start from the assumption that teachers are the key factor in the quality of the educational process that, primarily through their personal view of the teaching profession and professional pedagogical work, significantly shape the experiences of students. Whilst taking into consideration the educational values of the National Framework Curriculum (2011), i.e. knowledge, solidarity, identity and responsibility, the student in the context of this paper is represented as a subject in the educational process, and is approached with a high level of respect and acceptance as the main foundation of the inclusive culture, as well as with orientation towards encouraging creativity and innovation as the foundation of the entrepreneurial culture. In this regard, the paper discusses in more detail the possibilities of inclusive and entrepreneurial culture of teachers as two mutual aspects of professional culture, in the affirmation of student orientation through a changed view of their own professional culture. The aim of this paper is to present and analyse the work of teachers through the prism of inclusive and entrepreneurial culture and their focus on encouraging the development of key competencies of students whilst relying on the paradigm of education orientated towards pupils.

Keywords: pupil orientation, school culture, professional culture, culture of inclusion, culture of entrepreneurship, curriculum and competence approaches in education.

Réka Kissné Zsámboki

Benedek Elek Faculty of Pedagogy University of Sopron

kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

TEACHING MATH AT EARLY YEARS - FROM “TELLING METHOD” TO “DISCOVERY APPROACH”

Teaching constitutes more than just a transmission of knowledge, facts, information or data. For it is said that: “A poor teacher tells; an average teacher informs; a good teacher teaches; an excellent teacher inspires.” Most teachers often teach mathematical subjects by the “telling method”. This requires making lesson notes, passing on the information to the children and students and then evaluating them. The teacher seems very “active” while the children are rather “passive”. This does not lead to an effective learning. Mathematical education plays an important role in practicing thinking activities, increasing the flexibility of thinking, developing constructive ability and creativity. According to Zoltán Dienes, an internationally renowned Hungarian mathematical professor, children forget most of the mathematics they have learned, so we cannot simply aim at acquiring knowledge (Kissné, 2020). In the early years, learning constitutes a permanent, continuous, spontaneous and organized activity facilitated by the teachers that supports the development of the entire personality. It does not narrow down to the acquisition of knowledge, but takes place in situations that occur throughout the day, in natural and simulated environments, on excursions, in forms of activities initiated by teachers, in organized time frames (National Core Programme of Kindergarten Education, Hungary, 2012). Kindergarten teachers provide children a variety of activities based on their individual interest, curiosity, as an age-specific feature, and existing experiences and knowledge, through which they can gain further experiences about the surrounding natural and social environment. Teachers are one of the most decisive actors in this process, therefore undergraduate students’ approach to mathematics education is considered as one important factor for the later development opportunities of mathematical knowledge and skills in the early years. This research contributes to this discussion of contemporary interest by investigating how students characterize their previous experiences and present attitudes towards mathematics. The aim of our research was to explore the attitudes towards teaching Maths basically focused on the “telling method” vs. “discovery approach” and the indicators of Maths anxiety that can be based on their previous school career. We used the metaphor and document analysis (N=90) and qualitative interviews with students (N=25) at the Kindergarten Education BA training programme. Our results demonstrated that students’ attitudes towards Maths were generally negative based on the factors related to Maths anxiety emerging in their previous school years. On this basis, we conclude that innovative, cooperative and experience-based learning techniques and teaching methods should be reconceptualized in order to increase students’ interests, positive attitudes and motivation for early childhood Maths education.

Keywords: telling method, discovery approach, activity based learning, Maths anxiety, students’ attitudes, experience-based learning techniques.

Tamara Kisovar-Ivanda

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

tivanada@unizd.hr

DJEČJE CJELOVITO SPOZNAVANJE VLASTITOGA OKRUŽENJA I TREND FRAGMENTACIJE SADRŽAJA U NASTAVNOM PREDMETU PRIRODA I DRUŠTVO

U radu se analiziraju suvremeni trendovi u strukturiranju nastavnog predmeta Priroda i društvo u Hrvatskoj, u Europskoj uniji i u svijetu. Sve izraženija složenost kurikulumskih koncepata u nastavi Prirode i društva dovodi do promišljanja o potrebi fragmentacije sadržaja tog nastavnog predmeta iz perspektive pojedinih znanstvenih disciplina koje se u tom nastavnom predmetu prožimaju. Pritom se nameće problem prioriteta između značajki razvojne dobi učenika primarnog obrazovanja i emancipacije pojedinih znanstvenih disciplina utkanih u sadašnju strukturu nastavnog predmeta Priroda i društvo. U korist prve skupine prioriteta govori činjenica da je u 25 od ukupno 27 zemalja Europske unije prisutan koncept potpune ili djelomične integracije nastavnih područja, dok se fragmentaciji i izdvajanju pojedinih predmetnih područja Prirode i društva u zasebne nastavne predmete priklanjaju samo Italija i Rumunjska. Hrvatski je kurikulumski pristup, slijedeći značajke razvojne dobi učenika primarnog obrazovanja, također zadržao integraciju i prožimanje predmetnih područja ovog nastavnog predmeta kao svoje temeljno načelo.

Ključne riječi: Priroda i društvo, kurikulumskih koncepti, integracija nastavnih područja, predmetna područja.

CHILDREN'S COMPREHENSIVE COGNIZANCE OF THEIR OWN ENVIRONMENT AND THE TREND OF CONTENT FRAGMENTATION IN THE SUBJECT NATURE AND SOCIETY

The paper analyses contemporary trends in the structuring of the subject *Nature and Society* in Croatia, in the European Union and the world. The increasing complexity of curriculum concepts in the teaching of *Nature and Society* leads to a reflection on the need to fragment the content of the subject from the perspective of individual scientific disciplines that permeate in the subject. At the same time, the problem of priorities between the characteristics of the developmental age of primary education students and the emancipation of certain scientific disciplines included in the current structure of the subject *Nature and Society* is imposed. The first group of priorities is supported by the fact that in 25 out of 27 EU countries the concept of full or partial integration of teaching areas is present, while only Italy and Romania are inclined to fragment and separate individual subjects of *Nature and Society* into separate subjects. The Croatian curriculum approach, following the characteristics of the developmental age of primary education students, has also kept the integration and permeation of the subject areas of this subject as its basic principle.

Keywords: *Nature and Society*, curriculum concepts, integration of teaching areas, subject areas.

Dora Kolega

dorakolega123@gmail.com

Jelena Alić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

jcetinic@unizd.hr

TJELESNA AKTIVNOST UČENICE S DOWN SINDROMOM – ANALIZA SLUČAJA

„Down sindrom je najčešći genetski poremećaj koji nastaje uslijed viška jednog kromosoma ili dijela kromosoma u jezgri svake stanice tijela“ (V.Čulić, S.Čulić, 2008). Osobe s Down sindromom (DS) imaju nizak mišićni tonus što zajedno s reduciranom mišićnom snagom i izdržljivošću znatno otežava savladavanje biotičkih motoričkih znanja. Takve osobe u ranoj dobi karakterizira hipermobilnost zglobova, što se posebno manifestira povećanim opsegom pokreta u zglobovima ramena, kukova i stopala. Za djecu s DS tipičan je i nedostatak mišićne snage, no on se kao i kod svih drugih osoba može razviti vježbanjem (Piteti, Baynard i Agiovlasis, 2013). Upravo zato karakteristika i važnost tjelesne aktivnosti ključna je uloga u razvoju i napretku djece s DS. Kakav će ishod rezultirati ponajviše ovisi o pažljivom i primjerenom odabiru sadržaja. Tjelesna aktivnost kod osoba s DS iznimno je važna i neizostavna. Cilj je istraživanja bio utvrditi utjecaj tjelesne aktivnosti na funkcionalan i psihomotorički razvoj djeteta s DS na osnovi analize slučaja djevojčice koja pohađa prvi razred OŠ Stanovi u Zadru prije pojave epidemioloških mjera donesenih zbog pandemije COVID-19, kad je dijete bilo uključeno u redovni program tjelesne i zdravstvene kulture u školi te pohađalo satove plesa, i usporediti sa stanjem tijekom pandemije, kada je djetetu bila smanjena tjelesna aktivnost. Rezultati istraživanja ukazali su kako postoje razlike između stanja prije pojave mjera pandemije COVID-19 i nakon pojave mjera. Iako razlike nisu velike, ipak postoje, i očituju se u motoričkim sposobnostima fleksibilnosti, koordinacije i repetitivne snage u korist stanja koje je bilo prije pojave mjera. Može se zaključiti kako je učinak tjelesne aktivnosti izuzetno veliki na cjelokupan psihomotorički i socijalni razvoj djeteta s Down sindromom. Stoga ga ne smijemo zanemariti već ga poticati na satovima tjelesnog i zdravstvenog odgoja te u izvanškolskim aktivnostima.

Ključne riječi: djeca, genetski poremećaj, hipotoničnost mišićne mase, tjelesna aktivnost, motoričke sposobnosti.

PHYSICAL ACTIVITY IN INDIVIDUALS WITH DOWN SYNDROME – A CASE STUDY

“Down syndrome is one of the most common genetic disorders caused by the excess of one chromosome or a part of the chromosome in every cell nucleus” (Čulić, and Čulić, 2008). People with Down syndrome (DS) are characterized by hypotonicity of the complete musculature, which along with the reduced strength and endurance significantly aggravates mastering of the fundamental movement skills. Furthermore, those people at an early age get the characterization of joint hypermobility, which is especially evident in the flexibility of the shoulders, hips and feet. Also, what is typical for children with DS is lack of muscle strength which can be developed through exercise as with any other person. (Piteti, Baynard, and Agiovlasis, 2013). That is why the characteristics and importance of physical activity have a crucial role in the development and progress of children with DS. The results of the study mostly depend on careful and appropriate selection of content. Physical activity is extremely important and indispensable for people with DS and their functionality of the loco motor system. The aim of this study was to determine the impact of physical activity on the functional and psychomotor development of a child with DS based on a case study of a girl attending the first grade of primary school *Stanovi* in Zadar before the epidemiological measures were instituted due to COVID-19 pandemic, when the child was included in a regular physical education programme at school and additionally attended dance classes, and to compare it with the time of pandemic when the child's physical activity was reduced. The results of the research indicated that there were differences between the conditions before and after the COVID-19 pandemic. Although the differences were not large, they did exist, and were manifested in the motor abilities of flexibility, coordination, and repetitive strength in favor of the condition that existed before the advent of the measures. It can be concluded that the effect of physical activity is extremely important for the entire psychomotor and social development of children with DS. That is why we must not ignore it but encourage it both in physical education classes and extracurricular activities.

Keywords: children, genetic disorder, hypotonicity of musculature, physical activity, motor performance.

Marinko Lazzarich

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci

marinko.lazzarich@ufri.uniri.hr

NOVA PISMENOST – PREDNOSTI I NEDOSTATCI PRIMJENE DIGITALNIH MEDIJA U NASTAVI MATERINSKOGA JEZIKA

Tehnološki napredak iz dana u dan mijenja svijet u kojem živimo pri čemu su promjene uočljive u različitim sferama ljudskoga života. Osim što olakšava svakodnevni život, tehnologija mijenja i način učenja, a uporaba računala i interneta postaje nezaobilazna, stoga ju učitelji i učenici koriste u nastavi i u izvannastavnim aktivnostima. Riječ je o novoj paradigmi obrazovanja u kojoj nove generacije učenika vrlo dobro prihvaćaju nagle promjene upravo zbog okolnosti u kojima odrastaju.

Osim pozitivnih učinaka, odrastanje povezano s digitalizacijom i društvenim mrežama ima i negativne učinke. Pretjerana uporaba mobilnih uređaja, računala i tableta dovodi do zanemarivanja jezične komunikacije, djelatnosti govorenja, čitanja i pisanja. Učitelj materinskoga jezika ključna je figura u procesu jezičnoga i literarnog sazrijevanja učenika u primarnom obrazovanju, a njegova je uloga otežana društvenim promjenama u današnjem računalnom svijetu. Poticanje zanimanja učenika za čitanje u vrijeme krize čitanja postaje sve veći izazov za učitelje. Pri tom ne možemo u svemu kriviti digitalne medije, pa tako ni za smanjeni interes učenika za čitanje knjiga. U ovom radu promišlja se o prednostima i nedostacima primjene novih medija u nastavi materinskoga jezika u primarnom obrazovanju. Negativne učinke ne možemo u potpunosti spriječiti, ali možemo djelovati tako da učenike obrazujemo upravo u području informacijsko-komunikacijske tehnologije kako bi odgovorno koristili računalo i internet. Implementacija računalne tehnologije u nastavi zahtijeva drugačije načine učenja i poučavanja te pruža raznovrsne mogućnosti organiziranja nastavnog procesa. Izlaganjem se želi skrenuti pozornost na funkcionalne mogućnosti primjene IKT-a prvenstveno u području književnosti, jezika i lektire. Življenje u digitalnom dobu od učitelja zahtijeva praćenje suvremenih trendova: novi su mediji sve popularniji među mladima, a učiteljima ne preostaje drugo nego brojne mogućnosti digitalne tehnologije iskoristiti u vlastitu korist.

Ključne riječi: materinski jezik, digitalni mediji, LCDS alati, lektira, čitanje.

NEW LITERACY - THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING DIGITAL MEDIA IN FIRST LANGUAGE EDUCATION

Technological advances are changing the world we live in on a daily basis, with changes evident in different spheres of human life. In addition to facilitating everyday life, technology is changing the way we learn. The use of computers and the internet is becoming so indispensable that teachers and students use it both in teaching and in extracurricular activities. It became a new educational paradigm in which new generations of students are very accepting of sudden changes precisely due to the circumstances in which they grow up. In addition to the positive effects, growing up with digitalization and social networks has negative effects as well. Excessive use of mobile devices, computers and tablets leads to the neglect of linguistic communication, speaking, reading and writing activities. The first language teacher is a key figure in the process of linguistic and literary maturation of students in primary education. However, the teacher's role is hampered by social changes in a contemporary computerized world. Teachers face an increased challenge to foster students' interest in beautiful literature in times of reading crisis. We cannot blame the digital media for everything, such as the students' reduced interest in reading books. This paper deliberates the advantages and disadvantages of using new media in the mother tongue teaching in primary education. While we are unable to completely prevent the negative effects, we can act positively, exactly in the field of information and communication technology, educating students to use the computer and the internet responsibly. The implementation of computer technology in teaching requires different ways of learning and teaching, and provides various opportunities for the organization of the teaching process. This presentation intends to draw attention to the functional possibilities of applying IKT, primarily in the fields of literature, language and reading. Living in the digital age requires teachers to follow current trends; new types of media are increasingly popular among young people, and teachers are left with many opportunities at their disposal to use digital technology for their own benefit.

Keywords: mother tongue, digital media, LCDS tools, literature, reading

DRUŠTVENI KONSTRUKTI DJETETA PEDESETIH GODINA 20. ST. I NJIHOVE REPREZENTACIJE U DJEČJIM FILMOVIMA

Slika djeteta i djetinjstva društveno je, povijesno i ideološki uvjetovani konstrukt koji odražava trenutne potrebe društva i vizije dominantne ideologije. Osobni doživljaji i iskustva ne moraju biti s njom u skladu jer individualna iskustva ovise o brojnim vanjskim i unutrašnjim faktorima, ali iskustva i prikazi djetinjstva u narativima namijenjenima djeci najčešće odražavaju stavove koji svjesno ili manje svjesno projiciraju neku željenu sliku djeteta i djetinjstva. Specifičnost je to područja dječje književnosti budući da njegova područja produkcije, distribucije i kritike (osim čitanja) kontroliraju odrasli.

Pedesetih godina 20. st. djeca u Hrvatskoj žive u novostvorenom socijalističkom društvu čije se postavke revolucionarno odriču kulturne tradicije i religije. Budući da su to prve generacije koje odrastaju u novom socijalističkom društvu, o njihovu se odgoju i stavovima vodi posebna briga. Zato se i dječji narativi „upošljavaju“ da zajedno s društvom rade na projektu izgradnje budućih socijalističkih građana. U radu se posebna pozornost posvećuje dječjim filmovima koji su nastali pedesetih ili prikazuju djetinjstvo pedesetih, a analiza se oslanja na prethodna istraživanja Majhut i Lovrić Kralj (2018a i 2018b) koji uočavaju dva dominantna imaginarija djeteta i djetinjstva prvog socijalističkog perioda druge Jugoslavije. Autori primjećuju dvije naizgled potpuno suprotne slike djeteta: dijete-heroj i dijete-stanovnik dječje republike. Obje su slike visokoinstrumentalizirane i uvjetovane društveno-povijesnim i političkim okolnostima te postaju alatom dominantne društvene ideologije. Međutim, kao rezultat analize uočava se i treća slika djeteta: ona „neslužbena“, sporedna i necenzurirana koja prikazuje i onu dimenziju dječjeg života koja nije u konstantnoj službi ideoloških ideala. Ta su djeca svojevrsni autsajderi, djeluju na društvenom rubu, ali su duboko životni pa djeluju subverzivno prema dvjema spomenutima slikama djeteta.

Ključne riječi: dječja književnost, dječji film, dijete-heroj, dijete-stanovnik dječje republike, ideologija, djetinjstvo u socijalističkoj Jugoslaviji.

THE SOCIAL CONSTRUCT OF A CHILD IN THE 1950S AND ITS REPRESENTATION IN CHILDREN'S FILMS

The image of a child and childhood is a socially, historically and ideologically conditioned construct which reflects the demands of the contemporary society and ideas of dominant ideologies. Personal experiences do not necessarily correspond with this image because individual experiences depend on numerous external and internal factors, while the image of the childhood presented in children narratives usually, more or less consciously, reflect some desired image of the child and childhood. This is a peculiarity of the field of children's literature as its production, distribution and the criticism (except for the reading) is controlled by adults. Children in Croatia (part of the Republic of Yugoslavia at the time) during the 1950s lived in a newly created socialist society, in a society that decided to break from previous culture tradition and religion. As a first generation which grew up in the new socialist society, their (ideological) education was under the special social concern. That is why children's narratives were employed to co-work in building of the future socialist citizens. In this paper, special attention will be given to the children's films created in 1950s or to films portraying childhood of the 1950s. The analysis will rely on papers of Majhut and Lovrić Kralj (2018a and 2018b) in which they recognize two dominant images of the child and childhood of the early socialist period in Yugoslavia. Authors initially noted two completely opposite images of the child: the child-hero and the child-citizen-of-children's-republic. Both images were highly utilized and conditioned by social, historical and political frame of the time and became a tool of dominant social ideology. This research confirms the existence of these two images in children's films but discovers one more, the third image: nonofficial, secondary and uncensored, which shows the dimension of children's life which did not serve solely to present the ideologically ideal child. Those children were sort of outsiders acting on social edges, while being also vivid characters subversive to the ideologically imposed two images of child and childhood.

Keywords: children's literature, children's film, child-hero, child-citizen-of-children's-republic, ideology, childhood in the socialist Yugoslavia

Andrej Maras

Osnovna škola Lotrščak, Zagreb

andrejmaras24@gmail.com

ULOGA IGRE U RAZVOJU DJETETA

Igra, kao temeljna aktivnost djetinjstva, dječji je primarni i najprirodniji oblik učenja o sebi, drugima i okolini. Univerzalna je, i svoj djeci poznata, instinktivna je i iznimno značajna za cjelokupni dječji razvoj te predstavlja temelj za daljnje učenje. Igrajući se djeca obogaćuju postojeća znanja i u interakciji s okolinom razvijaju svoje kognitivne, motoričke, socijalne, emocionalne i govorne sposobnosti te izgrađuju moralne vrijednosti. Dijete je tijekom igre intrinzično motivirano za uvježbavanje budućih životnih uloga i rješavanje problema koji se vrlo često znaju pojaviti u igri. Igrajući se razvija komunikacijske vještine, unosi vlastite interpretacije različitih situacija i iskustava, unaprjeđuje sposobnosti snalaženja u prostoru i tako razvija kognitivne funkcije i procese. Različite igre uključuju fizičke aktivnosti i pokrete te svojom dinamikom potiču razvoj fine i grube motorike, pravilno držanje, ali i koordinacije tijela. Igre koje podrazumijevaju interakciju s drugom djecom potiču djecu na razmjenu iskustava, usvajanje pravila i normi ponašanja. Djeca zbog nemogućnosti verbaliziranja često potiskuju emocije, ali to ne znači da ih ne doživljavaju. Stoga, igra kao dobrovoljna i biološki urođena aktivnost olakšava ekspresiju cijelog spektra dječjih emocija i omogućuje djetetu lakše povezivanje s drugima. Zbog svog utjecaja na holistički razvoj djeteta i multifunkcionalne aktivnosti, igra je sve više u fokusu brojnih istraživanja. Interdisciplinarni pristup proučavanju igre omogućava identifikaciju svih pozitivnih aspekata igre na cjelokupni dječji razvoj. Cilj ovog rada je prikazati teorije dječje igre te ukazati na važnost igre u kognitivnom, socijalnom, tjelesnom i emocionalnom razvoju djeteta.

Ključne riječi: igra, teorije igre, utjecaj igre, dijete, dječji razvoj.

THE ROLE OF PLAY IN CHILD DEVELOPMENT

Play, as a basic childhood activity, is a child's primary and most natural form of learning about themselves, others and the environment. Play is universal, familiar to all children, instinctive and extremely important for the overall development of children and presents the basis for further learning. By playing, children enrich existing knowledge and through interaction with the environment they develop their cognitive, motor, social, emotional and speech abilities and build moral values. During play, the child is intrinsically motivated to practice future life roles and solve problems that very often appear during play. Children also develop communication skills, introduce their own interpretations of different situations and experiences, improve the ability to navigate in space and develop cognitive functions and processes. Different types of play include physical activities and movements, and their dynamics encourage the development of fine and gross motor skills, proper posture, as well as body coordination. Play that involves interaction with other children encourages children to share experiences, adopt rules and norms of behaviour. Children often suppress emotions because of the inability to verbalize, but that doesn't mean they don't experience them. Therefore, play as a voluntary and biologically innate activity facilitates the expression of the full spectrum of children's emotions and allows the child to connect more easily with others. Due to its impact on child's holistic development and multifunctional activity, play is increasingly becoming the focus of numerous studies. An interdisciplinary approach to the study of play allows the identification of all positive aspects of play on the overall child development. The aim of this paper is to present theories of children's play and point out the importance of play in the cognitive, social, physical and emotional development of the child.

Keywords: child, child development, impact of play, play, play theories.

Ivana Marić
maricivana1401@gmail.com

Željko Boneta
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci
zboneta@uniri.hr

(NE)CIJEPLJENJE DJETETA – (PSEUDO) ZNANSTVENI RATOVI RODITELJA NA INTERNETSKIM FORUMIMA

Nova paradigma djetinjstva, novi pogledi na dijete, modernizacija i informatizacija društva neminovno su utjecali na promjene obiteljske strukture, funkcija i oblika obitelji. Društvo kasne modernosti najveće izazove i proturječne zahtjeve postavlja pred zbunjene roditelje (Beck-Gersheim 2002). U okviru obiteljskog konteksta suvremenog djetinjstva, roditelji se internetom i/ili društvenim mrežama sve više povezuju u virtualne zajednice u svrhu informiranja, traženja odgovora i raspravljanja o brojnim temama o pitanju odgoja vlastite djece. Cijepljenje djeteta neupitno je jedna od najzastupljenijih i najkontroverznijih tema, a u okviru rasprava o njoj na internetu nerijetko je prisutan pseudoznanstveni diskurs. Roditelji, zatrpani brojnim, često i proturječnim informacijama, preporukama i savjetima za svoje dijete žele donijeti najbolju odluku. Recentna istraživanja (Pavić 2013; Downs, Bruine de Bruin i Fischhoff 2008) otkrivaju kako se sve više roditelja pri donošenju odluka okreće internetu kao glavnom izvoru informacija. Razlozi tome su brzo i jednostavno dobivanje odgovora, ali i rastuće nepovjerenje u institucije (Sekulić i Šporer 2010). Shodno tome, skloniji su vjerovati pročitanim, emocionalno obojanim iskustvima drugih roditelja, odnosno pseudoznanosti u odnosu na znanstveno dokazane, objektivne činjenice (Downs; Bruine de Bruin i Fischhoff 2008.) Jedan od najpopularnijih manifestacija pseudoznanosti zasigurno je antivakcacijski pokret koji zagovara odbijanje cijepljenja djeteta.

Budući da je pitanje cijepljenja djeteta odluka s kojom se susreće svaki roditelj, svrha ovoga istraživanja bila je ispitati učestalost pseudoznanstvenih sadržaja na internetskim forumima. U sklopu toga, analizirane su značajke pseudoznanosti koje se susreću na forumima, na koji način se postaje autoritetom na forumu i koje su to odlike suvremenog roditeljstva koje podržavaju sadržaji objavljeni na forumima. U istraživanju je primijenjena kvalitativna metoda analize sadržaja koja se vrlo često koristi u analizi masovnih medija. Istraživanjem je analizirano 9205 komentara sa tri foruma za roditelje *missMAMA*, *Roditelji.hr.*, *roda.hr*, i sveobuhvatne domene *forum.hr*. Navedeni forumi odabrani su na temelju velikog broja sudionika i komentara. Analiza sadržaja iznjedrila je šest kategorija pseudoznanstvenih sadržaja: zadiranje u ljudska prava, cijepljenje kao neprirodno, nepovjerenje u

farmaceutsku industriju, kobne posljedice cijepljenja, bezopasnost bolesti i izvor informacija. Izdvojene kategorije pseudoznanstveni su sadržaji najzaslužniji za usvajanje antivakcinacijskog stava među roditeljima. Zaključak rada je da se u analiziranim komentarima na forumima podržava koncept intenzivnog roditeljstva (Hays 1996), posebice intenzivnog majčinstva, što, uz nepovjerljiv odnos prema znanosti, vodi do negativnog stava i odluke o cijepljenju djeteta. Utvrđeni rezultati ukazuju na važnost analize implikacija dobivenih spoznaja za djelovanje unutar predškolskih ustanova.

Ključne riječi: antivakcinacijski pokret među roditeljima, pseudoznanost, suvremeno roditeljstvo, analiza sadržaja, forumi za roditelje.

(ANTI)VACCINATION OF CHILDREN – (PSEUDO) SCIENTIFIC PARENT WARS ON INTERNET FORUMS

The new paradigm of childhood, new perspectives on the child as such, modernization and computerization of society have inevitably influenced the changes in family structure, functions and forms. The society of late modernity poses the greatest challenges and contradictory demands to confused parents (Beck-Gersheim, 2002). Within the family context of contemporary childhood, parents nowadays are increasingly connecting to virtual communities via internet and/or social networks in order to inform themselves, seek answers and discuss a number of topics related to raising their own children. Vaccination of the child is, undoubtedly, one of the most represented and controversial topics, and the pseudoscientific discourse is often present in the (anti)vaccination debates on the internet. Overwhelmed with numerous, frequently conflicting information, recommendations and advices, parents seek to make the proper, optimal decisions for their children. Recent researches (Pavić, 2013; Downs, Bruine de Bruin and Fischhoff, 2008) reveal that more and more parents are turning to the Internet as their main source of information when making their decisions. The reasons for this are the ease and rapidity of access to answers and information, as well as the growing distrust towards institutions (Sekulić and Šporer, 2010). Therefore, they are more inclined to believe what they have read on other parents' emotionally marked experiences (i.e. pseudoscience) instead of scientifically proven, objective facts (Downs, Bruine de Bruin and Fischhoff, 2008). Anti-vaccination movement, which promotes refusal to child vaccination, is certainly one of the most popular pseudoscientific manifestations.

Since the issue of child vaccination is a decision that every parent faces, the purpose of this research was to examine the frequency of pseudoscientific content

in online forums. Consequently, we analysed the features of pseudoscience encountered in the forums, how one becomes the online authority, as well as the features of contemporary parenting supported by the contents posted on forums. The study applied a qualitative content analysis method, which is commonly used in mass media analysis. The research analysed 9205 comments from three different parenting forums; *missMAMA*, *Roditelji.hr*, *roda.hr*, and the all-encompassing domain, *forum.hr*. The forum selection was based on a large number of comments and participants. The content analysis identified six categories of pseudoscientific content: encroachment of human rights, vaccination as unnatural, distrust in the pharmaceutical industry, fatal consequences of vaccination, source of information and innocuousness of a disease. The categories listed are the pseudoscientific contents responsible for adopting anti-vaccination attitudes among the parent community. The conclusion of the paper is that analysed comments on forums support the concept of intensive parenting (Hays, 1996), especially intensive motherhood, which, along with a sceptical attitude towards science, leads to negative attitudes and decisions regarding child-vaccinations. Findings indicate that the decision-making processes within preschool institutions should consider the implications of this analysis.

Keywords: parental anti-vaccination movement, pseudoscience, contemporary parenting, content analysis, parenting forums.

Emilija Matassi Botunac

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

ematassi@unizd.hr

MEDIJI KAO SREDSTVO INFORMIRANJA DJECE NEKADA I SADA

Komunikacijska sredstva oduvijek su bila osnovno pomagalo u informiranju korisnika, a uloga i vrste dostupnih medija mijenjale su se u skladu s razvojem tehnologije i društva. Dosadašnjim se istraživanjima pokazalo, primjerice onim Labaš i Marinčić (2016), da današnja djeca u svakodnevnome životu najčešće koriste medije zbog zabave na računalima, te često koriste mobilne telefone i gledaju televiziju. Također nerijetko čitaju tiskane medije, najviše časopise dok je strip kao medij uglavnom zanemaren. Polazeći od činjenice da je temeljna razlika u dostupnosti, istražiti će se korištenje masovnih medija nekad i danas. Vrste medija, čija će se učestalost korištenja analizirati, među ostalim su: radio, televizija, novine (časopis, strip i sl.), internet, društvene mreže (Facebook, Tik tok, Instagram...) te You Tube. Osim toga u radu će se istražiti načini prikupljanja informacija nekada i sada te učestalost korištenja pojedinih vrsta medija, tematika i sl. Za pretpostaviti je da postoje i određene sveprisutne teme (prijateljstvo, ljubav, međuvršnjačka prihvaćenost) koje su oduvijek zaokupljale pažnju korisnika tih informacija. I na kraju istražiti će se koliko današnja djeca promišljaju o dostupnim informacijama medija za razliku od nekadašnjih promišljanja o navedenome. Istraživanje će se provesti s djecom viših razreda osnovne škole i njihovim roditeljima, primjenom anketnog upitnika te će se usporediti njihovi odgovori.

Ključne riječi: komunikacijska sredstva, mediji, informacije, teme, djeca.

MEDIA AS MEANS OF INFORMING CHILDREN – BEFORE AND NOW

Means of communication have always been the basic channel for informing the users, and the role and types of available media have changed in line with the development of technology and society. Previous researches have indicated (e.g. Labaš and Marinčić 2016) that children mostly use media for fun in everyday life, whether it is computers, mobile phones or television. They primarily read magazines when it comes to print media, while the comics are mostly neglected. Considering the fact that there is a fundamental difference in the accessibility to various media, the paper discusses the use of mass media before and now. The focus of the research will also be on the frequency of using different types of media, including radio, television, newspapers (magazines, comics, etc.), internet, social media (Facebook, Tik Tok, Instagram, etc.) and You Tube. One of the aims of the paper is to present the ways in which the children gathered information regarding various topics before and now. The assumption is that there are certain universal topics that have always been important for information seekers (such as friendship, love, peer acceptance). The study examines how much the children of today are critical towards the accessible information gathered through different media in comparison to the older generations. The questionnaire will be distributed among the middle school children and their parents in order to compare their respective answers.

Keywords: means of communication, media, information, topics, children.

MOGUĆNOSTI PROVOĐENJA SLOBODNOGA VREMENA OSNOVNOŠKOLACA

Slobodno vrijeme, kao fenomen, tijekom povijesti se različito shvaćalo. Iako nema jednoznačnu definiciju, ali u ovome radu promatrat će se kao vrijeme kada „mladi nisu formalno angažirani u školskim, kućanskim ili radnim aktivnostima“ (Irby i Tolman 2002 prema Livazović 2019). Važnost slobodnog vremena za dijete leži u činjenici da ono na njega može utjecati pozitivno i negativno (Motamendi i sur. 2019) ovisno o načinu njegovoga provođenja. Promjenom načina življenja društva u cjelini, mijenja se i kultura djetinjstva u načinu provođenja slobodnoga vremena. Povećava se utjecaj digitalnih sadržaja, ali je i sve veća ponuda izvanškolskih aktivnosti koje utječu na pojedinca, sudionika aktivnosti kao i na promjenu kulture djetinjstva. Vodeći se navedenim, u radu je teorijski obrađeno slobodno vrijeme kao fenomen te pogled na slobodno vrijeme tijekom povijesti. Navode se pozitivni utjecaji kvalitetnog provedenog slobodnoga vremena kao i negativni utjecaji u vidu poremećaja u ponašanja. Osim toga, naglašena je preventivna uloga pojedinih aktivnosti unutar slobodnoga vremena. Vođeni važnošću spoznaje o načinima i ulogama slobodnoga vremena za dijete i za promatranje suvremene kulture djetinjstva, cilj je rada istražiti mogućnosti provođenja slobodnoga vremena osnovnoškolaca te postoje li razlike u provođenju slobodnoga vremena s obzirom na mjesto stanovanja, dob i spol. Metoda provođenja istraživanja jest anketni upitnik koji je sastavljen od dva dijela. Prvi dio odnosi se na sociodemografska obilježja ispitanika, a drugi dio sadrži 20 tvrdnja koje ispituju mogućnosti provođenja slobodnog vremena. Drugi dio upitnika sastavljen je prema Likertovoj ljestvici kojom ispitanici procjenjuju učestalost provođenja određene aktivnosti unutar slobodnog vremena od 1 do 5. Ispitanici su učenici 4. i 8. razreda osnovnih škola u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Gljučni pojmovi: slobodno vrijeme, izvanškolske aktivnosti, kultura djetinjstva, poremećaji u ponašanju, osnovnoškolci.

PRIMARY SCHOOL STUDENTS' LEISURE TIME POSSIBILITIES

Leisure time as a phenomenon has been differently interpreted throughout history. Although there is no unambiguous definition, in this paper it will be viewed as a time when “young people are not formally engaged in school, household or work activities” (Irby and Tolman, 2002 according to Livazović, 2019). The importance of leisure for a child lies in the fact that it can have a positive and negative impact on the child (Motamendi et al., 2019) depending on the way it is spent. By changing the way society lives as a whole, the culture of childhood in the way of spending leisure time also changes. Digital content influence has increased and there is a growing number of options with regards to extracurricular activities that affect individuals and participants in these activities, as well as the changes in the childhood culture. Building upon the aforementioned information, the paper theoretically examines leisure as a phenomenon and different views of leisure time throughout history. The positive effects of quality leisure time as well as the negative effects in the form of behavioral disorders are stated. In addition, the preventive role of certain leisure activities is emphasized. Guided by the importance of learning about the ways and roles of leisure for both the child and the observation of contemporary childhood culture, the paper aims to explore possibilities of spending leisure time for primary school students and to examine whether there are differences in spending leisure time with regard to the place of residence, age and gender. Questionnaire survey method is used to collect research data. The survey questionnaire consists of two parts. The first part refers to the socio-demographic characteristics of the respondents and the second part contains 20 statements that examine the possibilities of spending leisure time. The second part of the questionnaire is based on the Likert scale, where respondents estimate the frequency of carrying out a certain leisure activity on the scale from 1 to 5. The respondents are 4th and 8th grade students of primary schools in the City of Zagreb and the County of Split.

Keywords: leisure time, extracurricular activities, the culture of childhood, behavioural disorders, primary school students.

Branimir Mendes
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu
branimir.mendes@ffst.hr

TRADICIJSKE IGRE – PODRŠKA DJETETOVU ODRASTANJU U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Tradicijske igre od davnina prate dijete na putu odrastanja. Prenosile su se usmenim putem s generacije na generaciju, mogu se pronaći u svim sociokulturnim sredinama, predstavljaju igre s pravilima, a postojanje pravila daje im strukturu koja određuje početak, tijek i kraj igre. Uz njih, javljaju se i tradicijske igračke kao značajan element stvaralaštva odraslih za djecu. Tradicijske igre svoje opravdanja nalaze i u suvremenoj praksi institucijskog ranog i predškolskog odgoja. Njima se potiče ostvarivanje pojedinih vrijednosti (npr. identitet) te niza dobrobiti, od osobne, tjelesne i emocionalne preko obrazovne do socijalne. Tradicijske igre, u skladu s tim, predstavljaju značajan medij poticanja cjelovitoga razvoja, odgoja i razvoja kompetencija djeteta rane i predškolske dobi.

Ključne riječi: dječji vrtić, djetinjstvo, dobrobiti, igra, tradicijsko stvaralaštvo.

TRADITIONAL GAMES – SUPPORTING THE CHILD’S DEVELOPMENT AT A PRESCHOOL AGE

Traditional games have accompanied children on their path of growing up throughout history. They have been passed orally from generation to generation and can be encountered in all sociocultural surroundings. Traditional games constitute games with rules. The existence of rules gives them structure. Rules set out the beginning, the course, and the end of the game. Along with traditional games, traditional toys represent significant elements of creativity by adults for children. Traditional games also find their justification in the contemporary practice of institutional early and preschool education. They encourage the realization of individual values (e.g. identity) as well as a range of benefits, such as personal, physical, emotional, educational or social. Consequently, traditional games represent a significant medium of encouraging comprehensive development, upbringing, and the development of competences of children of early and preschool age.

Keywords: kindergarten, childhood, benefits, game, traditional creativity.

Josip Miletić

Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru

jmiletic@unizd.hr

Stipana Tomić

stipanatomic@gmail.com

JEZIK LIKOVA ANIMIRANIH FILMOVA

U radu se analizira jezik likova šesnaest nasumce odabranih animiranih filmova. Glavni je cilj analize ustvrditi u kojoj su mjeri zastupljeni hrvatski dijalekti i govori pri sinkronizaciji animiranih filmova. Multivarijabilnom statističkom analizom sto četrdeset i sedam likova nastoji se ustvrditi govore li likovi češće narječjem nego standardom, daje li se pri tom prednost govovima urbanih sredina Zagreba i Splita naspram ostalih govora, govore li glavni likovi češće zagrebačkim slengom i kajkavskim narječjem, govore li sporedni likovi češće splitskim, odnosno dalmatinskim govovima, dominira li zagrebački sleng i kajkavsko narječje nad ostalima među svim likovima, jesu li neki govori izravno povezani s inteligencijom nekih likova, govore li negativci više zagrebačkim slengom i kajkavskim dijalektom ili drugim narječjem (splitski i ostali).

Ključne riječi: animirani film, jezik likova, narječje, dijalekt, mjesni govor, sinkronizacija.

CHARACTERS LANGUAGE OF ANIMATED FILMS

The paper analyses the language of the characters from sixteen randomly selected animated films. The main objective is to determine how often Croatian dialects and speeches are present in the synchronization process of animated films. The authors tried by multivariate statistical analysis of one hundred and forty seven characters to find out: whether the characters more often speak in a dialect or the standard Croatian; if the characters were using more urban talk from Zagreb and Split compared to other speeches; if the main characters were speaking often in the Zagreb Slang and kajkavian dialect; if the supporting characters were employing the Split Slang or Dalmatian vernacular; whether the Zagreb Slang and kajkavian dialect were predominantly used in general; if the character's speech was directly related to their intelligence and whether the villains spoke more in the Zagreb Slang and kajkavian dialect or some other dialects (Split Slang and others).

Keywords: animated film, characters' language, dialect, local speech, synchronization.

NASILNA VIKTIMIZACIJA DJECE U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI: MATILDIN SLUČAJ

U radu se analiziraju glavni i sporedni likovi realističnoga romana s fantastičnim elementima Matilda Roalda Dahla. Razmatraju se osobine i postupci Matilde, glavnoga lika, iz perspektive nasilne viktimizacije u dječjoj književnosti. Izdvajaju se primjeri različitih oblika posrednoga i neposrednoga fizičkoga i emocionalnoga zlostavljanja, te zanemarivanja navedenih u djelu. Matilda kao junakinja razvija svoje intelektualne sposobnosti do razine u kojoj oni postaju fantastični element priče i tako rješava nepovoljnu situaciju u kojoj se nalazi. Matilda, suvremena Pepeljuga, aktivni je i glavni akter svojega djetinjstva i neustrašivo preuzima odgovornost za svoje sretno djetinjstvo. Analizira se i uloga sporednih likova u Matildinom suprotstavljanju zlostavljačima i fantastični elementi koji su potrebni kako bi Matilda trijumfirala nad svojim zlostavljačima. Odrasli likovi su ili zlostavljači pa ih treba kazniti, ili pak sami biraju biti indiferentnima prema zlostavljanju, pa im nije posvećena gotovo nikakva pažnja. Djecu, kao žrtve zlostavljanja, karakteriziraju dva tipa odnosa prema zlostavljačima. Jedan tip su djeca žrtve nasilja, koje obuzima neopisiv strah pri samom spomenu zlostavljača te ne vide izlaz i mogućnost rješavanja problema, drugi tip su djeca koja se na sve njih moguće načine bore protiv zlostavljača i pokušavaju ga pobijediti. U drugi tip ubrajamo i Matildu, kojoj je dana tolika intelektualna moć i duhovna snaga da ona ni u jednom trenu ne posumnja u negativnost postupaka zlostavljanja. Sigurna je u svoj osobni put razvitka te se ni u jednom trenu ne prepušta negativnim mislima. Na posljetku u potpunosti preuzima ulogu junakinje ne samo u svom životu, već pobjeđuje sve zlo u svojoj okolini i pomoću vlastitog truda ostvaruje uvjete potrebne za sreću i sretno djetinjstvo.

Gljučne riječi: Matilda, Roald Dahl, dječja književnost, nasilna viktimizacija djece, analiza likova.

VIOLENT VICTIMIZATION OF CHILDREN IN CHILDREN'S LITERATURE: THE CASE OF MATILDA

This paper analyses the main and secondary characters in *Matilda*, a realistic novel with fantastic elements written by Roald Dahl. *Matilda*'s characteristics and actions are investigated from a perspective of victimization of children in children's literature. Examples of different direct and indirect physical and emotional abuses are presented, as well as examples of neglect found in the book. *Matilda*, the main character and a heroine, develops her intellect to the point where they represent fantastic elements of the story, only to solve her own problematic situation. *Matilda*, in some cases portrayed as a modern Cinderella, has an active and the most important role in her own childhood, which she takes on without fear. Secondary characters and their role in *Matilda*'s confrontation to abusers are analysed together with fantastic elements which are needed for *Matilda*'s final triumph over abuse. Adult characters in the story are either abusers or indifferent towards the abuse. Children, as victims, react to the abuse in two ways: as victims traumatized and paralysed by the fear and horror of the abuse that see no way out of the situation, or as victims who fight with all resources at their disposal to conquer and defeat their abusers. *Matilda* falls into the latter category. Her resourcefulness, intellect and spirit fuel her in her strong belief that abuse is not right. She is so sure in her own path and won't allow negative thoughts to influence her. In the end, she truly conquers evil with her own efforts and becomes a true heroine not only in her own life, but also in her surroundings, fulfilling conditions for a happy childhood.

Keywords: *Matilda*, Roald Dahl, children's literature, victimization of children, character analysis.

Marijana Miočić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

mmiocic7@unizd.hr

Tena Velki

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

tena.velki@gmail.com

Ksenija Romstein

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

kromstein@foozos.hr

RODITELJSKE PROCJENE DJETETOVIH RAZVOJNIH ODSTUPANJA

Suvremeni odgojno-obrazovni proces u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju pred roditelje i odgojitelje postavlja nove izazove posebice kada je riječ o djeci s teškoćama u razvoju. Naime, inkluzijom se potiče uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovni odgojno-obrazovni sustav što im omogućuje interakciju s vršnjacima u neposrednoj socijalnoj okolini, ali i šire. Stoga je nužna uključenost društvene zajednice, a posebice roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika, u svakodnevne životne aktivnosti djeteta poštujući njegove različitosti, osobnosti i individualnosti. Odgojitelji planiranje svakodnevnih aktivnosti trebaju temeljiti na uvažavanju individualnih razlika djece. Roditelji kao najodgovornije osobe u djetetovu životu mogu primijetiti eventualna razvojna odstupanja kod svog djeteta. Međutim, odgojno-obrazovna praksa ukazuje kako roditelji ne mogu uvijek točno procijeniti razinu odstupanja u odnosu na očekivane norme, stoga je nužno korištenje validiranih mjernih instrumenata s odgovarajućim normama kako bi procjene razvojnih odstupanja bile što točnije. Rezultati koji se dobiju primjenom navedenih instrumenata omogućuju roditeljima i stručnim djelatnicima pravovremenu intervenciju. U ovom radu prikazat će se rezultati istraživanja provedenog s roditeljima N= 368 djece od 2,5 do 4 godine, u nekoliko dječjih vrtića na širem području Republike Hrvatske. Istraživanjem se htjela utvrditi prevalencija razvojnih odstupanja djeca u različitim područjima razvoja iz perspektive roditelja. Naime, roditelji su popunjavali upitnik *Ages and Stages-3* (Squires i sur. 2009) koji je za potrebe istraživačkog projekta preveden na hrvatski jezik. Rezultati pokazuju kako su roditelji najviše razvojnih odstupanja svoje djece procijenili u osobnom-društvenom području (16,3 %) i gruboj motorici (16,3 %), zatim u području rješavanja problema (16 %) i finoj motorici (14,7 %), a najmanje u području komunikacije (6,5 %). Roditeljske procjene razvojnih odstupanja pokazale su se zavisne i o spolu djeteta kao i o stupnju razvojnog odstupanja (blago i ozbiljno razvojno odstupanje).

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, inkluzija, roditelji, odgojno-obrazovni proces, razvojna odstupanja, procjene roditelja.

PARENTAL ASSESSMENTS OF THE CHILD'S DEVELOPMENTAL IRREGULARITIES

The modern educational process in early and preschool education poses new challenges to parents and educators, especially when it comes to children with disabilities. Namely, inclusion encourages the involvement of children with disabilities in the regular educational system, which enables them to interact with peers in the immediate social environment and beyond. Therefore, it is necessary to involve the social community, and especially parents and educators in the daily life activities of the child, whilst emphasizing respect for his diversity, personality and individuality. Educators should plan their daily activities based on respect for the individual differences between children. Parents, as the most responsible people in children's lives may notice possible developmental deviations in their child. However, educational practice indicates that parents are not always able to accurately assess the level of deviation from expected norms, so it is necessary to use validated measuring instruments with appropriate standards to make estimates of developmental deviations as accurate as possible. The results obtained by applying such instruments enable parents and professionals to intervene in a timely manner. This paper will present the results of a study conducted with parents of children (N = 368) aged 2.5 to 4 years, in several kindergartens in the wider area of the Republic of Croatia. The research sought to determine the prevalence of developmental disorders in children in different areas of development from the perspective of parents. Namely, parents filled in the questionnaire *Ages and Stages-3* (Squires et al., 2009), which was translated into Croatian for the needs of the research project. The results shows that parents assessed the most developmental deviations of their children in the personal-social area (16.3%) and gross motor skills (16.3%), followed by problem solving (16%) and fine motor skills (14.7%), and the least in the field of communication (6.5%). Parental assessments of developmental disorders have been shown to be dependent on the sex of the child as well as on the degree of developmental disorder (mild and several developmental disorder).

Keywords: children with disabilities, inclusion, parents, educational process, developmental irregularities, parental assessments.

Monika Mithans

Pedagoški fakultet, Sveučilište u Mariboru

monika.mithansi@um.si

Tomaž Bratina

Pedagoški fakultet, Sveučilišta u Mariboru

tomaz.bratina@um.si

Milena Ivanuš Grmek

Pedagoški fakultet, Sveučilište u Mariboru

milena.grmek@um.si

STRATEGIJE OTVORENE NASTAVE I POLOŽAJ UČENIKA – KAKO JE TO U PEDAGOŠKOJ PRAKSI?

Učenici su temeljni strukturni čimbenik nastavnog procesa te zajedno s učiteljima daju značajan doprinos njenoj uspješnoj provedbi. Temeljem te činjenice, kako u pedagoškoj teoriji tako i u praksi, položaj učenika u odgojno-obrazovnoj svakodnevici tema je koja je u Sloveniji i u svijetu dobila značajnu pažnju. Odgojno-obrazovne institucije nastoje obrazovati samostalne i aktivne pojedince koji će zajedno stvarati društvene događaje. Pri tom učenici moraju biti aktivni sukreatori odgojno-obrazovnog procesa. Takav položaj omogućava im upotrebu strategija otvorene nastave koja opisuje skup suvremenijih nastavnih strategija. Ove strategije učenicima, u usporedbi s frontalnom nastavom, pružaju više mogućnosti (su)odlučivanja odnosno slobode i postavljaju ih u ulogu aktivnih sudionika nastavnog procesa. Aktivno uključivanje i uzimanje u obzir njihovih želja pozitivno utječe na nastavnu motivaciju, a time i na nastavni uspjeh. U okviru projekta *Obrazovanje učitelja kao čimbenik osiguravanja kvalitetnog sveživotnog učenja u društvu koje uči/u društvu brzih društveno-gospodarskih promjena i nesigurne budućnosti* koje financira Javna agencija za istraživačku aktivnost Republike Slovenije (ARRS) provjeravali smo koliko često, prema mišljenju učenika, strategije otvorene nastave upotrebljavaju u pedagoškoj praksi. Istraživanje smo proveli na populaciji učenika 7. i 9. razreda osnovne škole u Sloveniji. U istraživanju je sudjelovalo 1536 učenika, od toga 820 učenika 7. razreda osnovne škole i 719 učenika 9. razreda osnovne škole. Na temelju rezultata istraživanja utvrđujemo da strategije otvorene nastave nisu stalan sastavni dio pedagoške svakodnevice, već se pojavljuju u rijetkim slučajevima. Pri tom se pokazalo da učenici 9. razreda percipiraju više elemenata otvorene nastave od učenika 7. razreda. Ako želimo da strategije otvorene nastave postanu etabrirana pedagoška praksa, moramo usmjeriti pažnju na kvalitetno obrazovanje učitelja. Učitelji moraju spoznati strategije otvorene nastave i osposobiti se za njihovo uključivanje u pedagošku praksu. Samo s produbljenim

poznavanjem strategija vjerovat će u vlastito znanje i sposobnosti potrebne za njihovo izvođenje te ih češće uključivati u nastavu.

Ključne riječi: otvorena nastava, osnovna škola, sudjelovanje učenika, pedagoška praksa, strategije nastave.

THE IMPLEMENTATION OF OPEN LEARNING STRATEGIES AND THE STUDENTS' ROLE IN THE EDUCATION PRACTICE

Both students and teachers represent the basic structural components of a successful teaching-learning process. Thus, the role of a student in the day-to-day education process is a topic that receives considerable attention in both pedagogical theory and practice in Slovenia and all over the world. Educational students strive to educate active and independent individuals, who contribute to social developments. Thus, students must be active co-creators of the educational process. Positioning students as the co-creators of the educational process is possible through the use of contemporary open learning strategies. Unlike the frontal teaching methods, open learning strategies stimulate students to take part in decision-making and allow them more freedom for expression, as well as place them in the role of an active participant in the learning process. Actively engaging students in the learning process and considering their wishes positively effect both the learning motivation and the learning success. As part of the project "Education of Teachers as a Factor of Providing High-Quality Life-Long Learning in the Learning Society/ The Society of Fast Socio-Economic Changes and Unsure Future", financed by the Slovenian Research Agency (ARRS), we asked the students' opinion on how often the open learning strategies are used in their lessons. We surveyed Slovenian primary school students from the seventh and ninth grades. The survey includes 1536 participants, 820 of which are in the seventh grade and 716 are ninth grade primary school students. The survey found that open learning strategies are not applied frequently in the education process and that the ninth-grade students tend to be better at recognizing the open learning elements than the seventh-grade students. In order to implement open learning strategies in our education practice, our attention should be directed towards raising the quality of teacher education. Teachers should be educated about open learning strategies and be properly qualified to include them in the educational practice. Competent understanding and thorough knowledge of these strategies are fundamental necessities for teachers to confidently and effectively integrate them in the education process.

Keywords: open learning, primary school, student participation, education

Marijana Mohorić
Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru
marijana.scj@gmail.com

Antonia Dokoza
Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru
amiocic@unizd.hr

DUHOVNOST DJECE PREDŠKOLSKE DOBI – IZAZOV ODRASLIMA

Cilj je rada istražiti temeljne karakteristike i zahtjeve duhovnog sazrijevanja djece predškolske dobi kao jednog od ključnih aspekata njihova cjelovitog razvoja. Toj duhovnoj dimenziji djetetova razvoja u ovom se radu međutim ne pristupa apologetski, već se ona tematizira kao nedovoljno poznat i priznat resurs cjelovita odgoja, te izazov odraslima, roditeljima i starateljima te pastoralnim djelatnicima i odgojiteljima. U tom smislu adekvatno shvaćanje dječje duhovnosti smatra se nužnom pretpostavkom za odgovarajuće vođenje odgojno-obrazovnih procesa, u obiteljskom kontekstu te u onom institucionalnom, tj. župnom okruženju ili u kontekstu dječjih vrtića. Budući da se radi o temi koja je na hrvatskom govornom području nedovoljno istražena, rad se pretežno temelji na obradi inozemnih istraživanja i relevantne literature. U obradi teme koristit će se analitičko-kritička metoda, te interdisciplinarni pristup. Pritom će se staviti u međusobnu ovisnost sljedeći znanstveni aspekti: antropološko-teološki, psihopedagoški i pastoralno-katehetski. Rad se stoga sastoji od dvaju glavnih dijelova. U prvom se naglasak stavlja na preciziranje religioznog resursa djeteta predškolske dobi, njihova iznenađujuća obilježja, te potrebe njegova razvoja i specifičnog praćenja. U drugom dijelu rada istaknut će se pak kako i u čemu duhovnost djece rane dobi stavlja u pitanje našu praksu vjerskog odgoja. Ta nas analiza dovodi do zaključka kako zapravo djeca stavljaju u pitanje ne samo odgojne postupke odraslih, koji se brinu o njihovu vjerskom razvoju, već i duhovnost odraslih, a do tog zaključka, koji je prije svega teološki (usp. Mt 18, 3), dolazimo polazeći od psihopedagoških zaključaka, kako bismo naposljetku ocrtali neke pastoralno-katehetske preporuke koje smatramo bitnima kako bi odrasli odgovorili na izazov koji im dolazi iz novijih poimanja dječje duhovnosti.

Ključne riječi: dječja duhovnost, religiozni razvoj djeteta, predškolski vjerski odgoj, vjera odraslih.

PRESCHOOL CHILDREN'S SPIRITUALITY - A CHALLENGE FOR ADULTS

The purpose of the paper is to explore the basic characteristics and requirements of spiritual maturation of preschool children as one of the key aspects of their overall development. This spiritual dimension of the child's development, however, is not apologetically approached in this paper, but is considered as an insufficiently known and recognized resource of holistic upbringing, and, at the same time, a challenge to adults, parents and guardians, pastoral staff and educators. In this sense, an adequate understanding of children's spirituality is considered a necessary prerequisite for the proper conduct within the educational environment, in the family context, institutional context, parish environment and the kindergarten environment. Since this is a topic that has not been sufficiently researched in the Croatian setting, the work is predominantly based on the processing of relevant foreign literature. In its interdisciplinary approach, the paper utilizes the analytical-critical method. The following scientific aspects will be put into interdependence: anthropological-theological, psycho-pedagogical and pastoral-catechetical. The paper therefore consists of two main parts. In the first, the emphasis is placed on specifying the religious resource of preschool children, their surprising characteristics, and the need for their development and specific monitoring. The second part of the paper will highlight how children's spirituality challenges our practice of religious education. The analysis leads us to the conclusion that, in fact, children question not only the educational practices of adults who care about their religious development, but also the adult spirituality itself. To this primarily theological conclusion (cf. Mt 18:3), we arrive starting from the psycho-pedagogical argumentation in order to finally outline some pastoral-catechetical recommendations we consider essential, so that adults could respond to the challenges they face in view of the recent understanding of children's spirituality.

Keywords: children's spirituality, child's religious development, preschool religious education, adult faith.

Patricia Momić
patricia.momic@gmail.com

Željko Boneta
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci
zboneta@uniri.hr

JE LI SUVREMENO DJETINJSTVO STVORILO NEMOGUĆI IDEAL SUVREMENOGA MAJČINSTVA? ANALIZA SADRŽAJA FORUMA *NEMAJKE*

Promjene koje se u posljednjih nekoliko desetljeća događaju unutar obitelji, nova paradigma u pristupu djetetu i djetinjstvu, internet i suvremena tehnologija redefinirale su roditeljske uloge. Teorija intenzivnoga roditeljstva (Hays 1996) zahvalan je koncept za razumijevanje recentnih promjena u roditeljstvu, posebice majčinstvu. Intenzivno majčinstvo podrazumijeva postojanje norme savršene majke koja uvijek i stalno, u svim aspektima života, djeluje u korist dobrobiti svoga djeteta. Ideja o idealnoj majci, koja je danas postala standard, nastala je pod utjecajem naturalizma (Badinter 2013); njen je smisao da majke unutar suvremenog društva rizika (Beck 1992), učine sve kako bi dostigle, ispostavlja se nedostižni, status „dobre majke“. Promjene u shvaćanju majčinstva, u kombinaciji sa svakodnevnim korištenjem interneta rezultirale su umnažanjem internetskih stranica i grupa, koje na različite načine problematiziraju ulogu majke danas. Upotreba interneta i društvenih mreža, kao dio svakodnevnice suvremenoga čovjeka, izložilo je majke brojnim informacijama i podršci, ali i kritici od strane virtualne zajednice kojoj pripadaju. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati na koji se način ideal suvremenoga majčinstva oblikuje na internetskom forumu *Nemajke*. Riječ je o forumu koji je nastao kao poziv majkama da podijele aktivnosti, ponašanja ili situacije kada su, prema vlastitoj percepciji, bile neuspješne u realizaciji svoje uloge, izrečeno terminom foruma, kada su „bile nemajke“. U analizu sadržaja uključene su 6734 jedinice analize (postovi). Generalizacijom je izdvojeno devet kategorija: svrha nastanka foruma i struktura sudionika, obilježja interakcije, uspostavljanje autoriteta, loše aktivnosti majki, pokušaji samoopravdanja, prihvatljive granice odstupanja od ideala „dobre majke“ i konfliktne situacije, kritika izvana, svrha foruma i koncept „nemajke“ i uloga majke kao dominantna ženina uloga. Rezultati pokazuju kako sudionice foruma koriste specifičan jezik i formu rasprave, imaju različite obrasce uspostavljanja autoriteta u odnosu na ostale sudionice i opširno obrazlažu oblike loših aktivnosti majki. Aktivnosti majki dalje se raščlanjuju na potkategorije: prehrana, zdravlje i kemija, kućanski poslovi, odgojne metode, slobodno vrijeme, doživljaj trudnoće i dojenje, a unutar svake dimenzije definira se prihvatljiva granica odstupanja. Rezultati istraživanja potvrđuju polaznu hipotezu

da se u današnje vrijeme pred majke stavlja široki spektar društvenih zahtjeva koji se vrlo teško ili gotovo nikako ne mogu realizirati. Sudionice foruma smatraju da su pri izvođenju svoje uloge majke izložene svestranoj kritici (od vlastite obitelji do šire zajednice). Sudionice su istodobno svjesne nemogućnosti realizacije ideala koji je stavljen pred njih te mu se ismijavanjem i karikiranjem pokušavaju oduprijeti i relativizirati opravdanost njegovog postojanja. Dobiveni rezultati ukazuju na važnost da se istraživanja obitelji i roditeljskih uloga s ciljem boljeg razumijevanja zahtjeva koji se danas stavljaju pred roditelje i pred djecu prilagode suvremenoj dinamici korištenja interneta i virtualnoga povezivanja ljudi.

Ključne riječi: suvremeno majčinstvo, intenzivno majčinstvo, analiza sadržaja, forumi s roditeljima, forum *Nemajke*.

HAS MODERN CHILDHOOD CREATED THE IMPOSSIBLE IDEAL OF MODERN MOTHERHOOD? CONTENT ANALYSIS OF THE *NEMAJKE* FORUM

Changes that have taken place within the family in recent decades, a new paradigm to approaching the child and childhood, the internet and modern technology have redefined parental roles. Intensive parenting theory (Hays, 1996) is a grateful concept for understanding recent changes in parenting, especially motherhood. Intensive motherhood implies the existence of the norm of a perfect mother who always and continually, in all aspects of life, works for the benefit of her child's well-being. The idea of an ideal mother, which has become the standard today, arose under the influence of naturalism (Badinter, 2013); its sense that mothers within contemporary risk society (Beck, 1992), do their best to attain the elusive "good mother" status. Changes in the concept of motherhood, combined with the daily use of the internet, have resulted in the multiplication of websites and groups, which in many ways problematize the role of the mother today. The use of the internet and social networks as part of the everyday life of modern humans has exposed mothers to a wealth of information and support, as well as criticism from the virtual community to which they belong. The aim of this research was to examine how the ideal of modern motherhood is shaped by the *Nemajke* online forum. It is a forum that emerged as an invitation for mothers to share activities, behaviours or situations when they believe they are failing to realize their role, or as illustrated by the forum term, when they become the *nemajke* (bad mothers). The content analysis included 6734 units of analysis (posts). Generalization distinguished nine categories: purpose of forum formation and participant structure, interaction characteristics, establishment of authority, poor

mothers' activities, attempts at self-justification, acceptable limits to deviation from the ideals of "good mother" and conflict, outside criticism, purpose of the forum and the concept of the *nemajka* (bad mother) and the role of the mother as the dominant female role. The results show that the participants of the forum use a specific language and form of discussion, have different patterns of establishing authority over other participants and explain extensively the forms of mothers' poor activities. The activities of mothers are further subdivided into subcategories: nutrition, health and chemistry, housework, educational methods, leisure, pregnancy experience and breastfeeding, and within each dimension an acceptable margin of tolerance is defined. The results of the research confirm the starting hypothesis that nowadays mothers are faced with a wide range of social demands that are very difficult or almost impossible to fulfil. Participants of the forum consider themselves to be subject to widespread criticism (from their own family to the wider community) when performing their role as mother. At the same time, the participants are aware of the impossibility of realizing the ideal that is put before them, and by mocking and caricaturing them, try to resist and relativize its justification. The findings indicate the importance of researching family and parenting roles in order to better understand the demands placed on parents and children today by adapting to the modern dynamics of the internet use and virtual human connection.

Keywords: contemporary motherhood, intensive motherhood, content analysis, parent forums, *Nemajke* forum.

Ana Motl Demo
Dječji vrtić Maslačak, Zadar
ambuby@gmail.com

Jelena Tomić
Dječji vrtić Maslačak, Zadar
jelena.tomic912@gmail.com

ODGOJ ZA ODRŽIVI RAZVOJ I SUVREMENI PRISTUP UČENJU DJECE

Suvremeni pristupi odgoju i obrazovanju koji započinje u predškolskoj dobi djeteta posebnu pozornost posvećuju temama zdravog okoliša i održivog razvoja, ciljano na cjelovito sagledavanje i razumijevanje zakonitosti međuovisnosti čovjeka i prirode. Cilj je obrazovanja za okoliš od malih nogu poučiti djecu da budu ekološki osviješteni, nudeći jedinstvenu priliku odgajateljima da stvore cjeloživotne navike koje bi potencijalno mogle značajno utjecati na budućnost našeg planeta. Obrazovanje o okolišu povezuje nas sa svijetom oko nas, podučava nas o prirodnom i o izgrađenom okruženju, podižući svijest o pitanjima koja utječu na okoliš o kojem svi ovisimo, kao i o radnjama koje možemo poduzeti da ga poboljšamo i održimo. Uloga je suvremene odgojno-obrazovne ustanove razvijati ekološku osviještenost od najranijih dana i na taj način stvarati temelje ekološke svijesti budućih odraslih. U radu će se prikazati aktivna uloga djece i njihova osjetljivost za održiv razvoj u neposrednom vrtićkom okruženju.

Ključne riječi: održivi razvoj, okoliš, dijete, učenje, odgojno-obrazovne ustanove.

UPBRINGING FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND A MODERN APPROACH TO CHILD LEARNING

Modern approaches to education, which begins in the preschool age of the child, devote particular attention to the subjects of healthy environment and sustainable development, and are aimed at a comprehensive understanding of the legality of interdependence between man and nature. Environmental education aims to teach children from a young age to be environmentally aware, offering educators a unique opportunity to create lifelong habits that could potentially significantly affect the future of our planet. Environmental education connects us with the world around us, teaches us both about the natural and built environment, raising awareness about issues affecting the environment we all depend on, as well as the actions we can take to improve and sustain it. The role of the modern educational institution is to develop environmental awareness from the earliest days, thus creating the basis for the ecological consciousness of future adults. The paper will present the active role of children and their sensitivity for sustainable development in the immediate kindergarten environment.

Keywords: sustainable development, environment, child, learning, educational institutions.

Diana Nenadić-Bilan

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

dnbilan@unizd.hr

RODITELJSTVO U DOBA DIGITALNE TEHNOLOGIJE

Proces odrastanja djece i mladih odvija se danas u izuzetno dinamičnom i složenom civilizacijskom, društvenom i obiteljskom kontekstu. Suvremeni životni tempo, promjene u obiteljskoj dinamici i strukturi, značajni socijalni i odgojni utjecaji masovnih medija i globalne informatizacije osobito karakteriziraju neki novi fenomeni poput tzv. digitalne generacije i digitalnog djetinjstva. Digitalna tehnologija osvaja sve više prostora u svakodnevnom životu djece i odraslih stvarajući novu vrstu ovisnosti. Obiteljski odnosi i interakcija između roditelja i djece često su ometani pojavom tzv. tehnoferencije zbog pretjerane uporabe digitalnih uređaja. U radu se ukazuje na sveopću nazočnost digitalnih medija u svakodnevnom životu djece i odraslih, na njezine moguće pozitivne i negativne učinke, kao i na potrebu utemeljenja integrativnog koncepta društvene potpore obnašanju roditeljskih zadaća u doba digitalne tehnologije. Suvremeno digitalno društvo postavlja pred roditelje brojne izazove te potiče na izgradnju zaštitnih mehanizama bliskih obiteljskih odnosa. U radu se ukazuje na neke nedoumice roditelja u svezi djetetove pravilne uporabe digitalnih uređaja (osobito u predškolskoj dobi), kriterijima uspostave granica i odabira digitalnih sadržaja, kao i načina kontrole sigurnosti i praćenja mrežnih aktivnosti djece. Posebice se analizira roditeljska medijacija, odnosno načini upravljanja i regulacije medijskog okruženja i dječjih iskustava s digitalnom tehnologijom te se ukazuje na neke strategije roditeljskog posredovanja medijskih aktivnosti djece. U zaključku rada obrazlaže se fenomen tzv. digitalnog roditeljstva koji se analizira s aspekta triju roditeljskih postupaka: prihvaćanje digitalne tehnologije, balansiranje između prednosti i nedostataka digitalne tehnologije te suprotstavljanje invaziji digitalne tehnologije u prostor obiteljskih odnosa. Kvalitetno i djelotvorno roditeljstvo smjera prema zaštiti djeteta, obiteljskih odnosa i obiteljskog zajedništva.

Ključne riječi: digitalno djetinjstvo, obiteljski odnosi, roditeljske vještine, društvena potpora roditeljstvu.

PARENTING IN THE AGE OF DIGITAL TECHNOLOGY

Nowadays, the growing up process of children and youth occurs in an extremely dynamic and complex civilizational, social and family context. The modern pace of life, changes in family dynamics and structure, significant social and educational influences of the mass media and global informatization are especially characterized by some new phenomena such as digital generation and digital childhood. Digital technology is conquering more and more space in the daily lives of children and adults by creating a new kind of addiction. Family relationships and interactions between parents and children are often hampered by the emergence of so-called technofereces due to excessive use of digital devices. The paper points to the universal presence of digital media in the daily lives of children and adults, its possible positive and negative effects, as well as the need to establish an integrative concept of social support for parenting in the age of digital technology. Modern digital society poses numerous challenges to parents and encourages the construction of protective mechanisms for close family relationships. The paper indicates some parental concerns regarding the child's proper use of digital devices (especially in preschool age), the criteria for establishing boundaries and selection of digital content, as well as ways to control the safety and monitoring of children's network activities. In particular, parental mediation is analysed, in the ways of managing and regulating the media environment and children's experiences with digital technology, and some strategies of parental mediation of children's media activities are emphasized too. In the conclusion of the paper, the phenomenon of the so-called digital parenting is analysed from the aspect of three parental procedures: the acceptance of digital technology, the balancing between the advantages and disadvantages of digital technology, and opposing the invasion of digital technology into the space of family relationships. Quality and effective parenting is directed towards child protection, family relationships and family union.

Keywords: digital childhood, family relationships, parenting skills, family social support.

Svetlana Novaković

Odsjek u Petrinji Učiteljskog fakulteta, Sveučilište u Zagrebu

svetlana.novakovic@ufzg.hr

Zlata Tomljenović

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci

zlatatomljenovic@gmail.com

KONSTRUKTIVISTIČKI PRISTUP STRUČNOM USAVRŠAVANJU ODGOJITELJA NA LIKOVNO- PEDAGOŠKOM PODRUČJU

Suvremeni pristup odgoju i obrazovanju (promjena paradigme učenja i poučavanja) implicira posjedovanje i primjenu složenih znanja, vještina, sposobnosti, vrijednosti i stavova svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. U tom smislu je i profesionalni razvoj odgojitelja usmjeren prema razvijanju i stjecanju stručnih kompetencija kao što su: inventivnost, informatička pismenost, razvoj kreativnog i kritičkoga mišljenja, te preuzimanje odgovornosti za praktične odluke s obzirom na mijenjanje karaktera, uvjeta i potrebe prakse u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja. Sve navedeno pretpostavlja sustavno profesionalno usavršavanje odgojitelja. Stručno osposobljavanje i usavršavanje odgojitelja na likovnom području podrazumijeva postupno obogaćivanje likovnih spoznaja aktivnim sudjelovanjem odgojiteljica u likovnim djelatnostima. Ono također obuhvaća razvoj vizualne pismenosti, usvajanje likovnog jezika, poznavanje likovnih područja i tehnika te metoda rada. Razumijevanje likovno-kreativnih procesa, odnosno različitih pristupa rješavanju likovnih problema, omogućuje odgojiteljima prestrukturiranje evaluacije likovnog područja i njegove uloge u dječjem razvoju. U radu su prikazani rezultati eksperimentalnog istraživanja na uzorku od 60 odgojitelja (30 u eksperimentalnoj i 30 u kontrolnoj skupini) iz četiri hrvatska vrtića: dva iz većega grada i dva iz manjega. Pedagoški eksperiment temeljen je na konstruktivističkoj teoriji spoznavanja i učenja, prema kojoj pojedinac sam konstruira svoje znanje i povezuje ga s postojećim znanjem na osnovi transformacije iskustava. Pored ostaloga, u pedagoškom eksperimentu realizirane su edukacijske radionice za odgojiteljice eksperimentalne skupine, koje su se sastojale od pet didaktičkih koraka iskustvenoga učenja, koji odgovaraju fazama kreativnoga procesa i uključuju izgradnju novog znanja na području teorije oblikovanja, likovnih područja i tehnika, likovne umjetnosti te likovno-kreativnih procesa. Jedan od glavnih ciljeva istraživanja bio je ispitati učinkovitost eksperimentalnoga pristupa na razvoj likovne kreativnosti, percepcije i recepcije odgojitelja, pri čemu smo se koristili testom likovnih sposobnosti. Za mjerenje razlika u rezultatima testa likovnih sposobnosti između ES i KS (inicijalno

i završno ispitivanje) upotrijebili smo t-test za nezavisne uzorke uz provjeru homogenosti varijance Levinovim testom (F-test). Bodovanje testa su izvela tri neovisna ocjenjivača. Pouzdanost testa izračunata je interklasnim korelacijskim koeficijentom (ICC). Analizom rezultata testa likovnih sposobnosti utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između ES i KS, odnosno da su odgojiteljice u eksperimentalnoj skupini pokazale statistički značajno viši stupanj kreativnosti, percepcije i recepcije u odnosu na odgojiteljice u kontrolnoj skupini.

Ključne riječi: konstruktivizam, stručno usavršavanje, odgojitelj, likovno-pedagoški rad.

CONSTRUCTIVIST APPROACH TO PRESCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE FIELD OF VISUAL ARTS EDUCATION

A contemporary approach to education (changing the paradigm of learning and teaching) implies the possession and application of complex knowledge, skills, abilities, values and attitudes of all participants in the educational process. In that sense, the preschool teachers' professional development is also geared towards acquisition of professional competences such as inventiveness, computer literacy, development of creative and critical thinking, and taking responsibility for practical decisions with regard to changing the character, conditions and needs of practice in institutions of early and preschool education. All of the above presupposes a systematic preschool teachers' professional development. Preschool teachers' professional training and development in the field of visual arts education implies the gradual enrichment of artistic knowledge through the active preschool teachers' participation in art activities. It also includes the development of visual literacy, the acquisition of visual language, knowledge of visual arts areas and art techniques, as well as learning and teaching methods. Understanding of artistic processes, i.e. different approaches to solving visual arts problems, enables preschool teachers to restructure the evaluation of visual arts and its role in children's development. The paper presents the results of the experimental study on a sample of 60 preschool teachers (30 of them in the experimental group, 30 in the control group) from four Croatian kindergartens: two from a larger city and two from a smaller one. The pedagogical experiment is based on the constructivist theory of cognition and learning, according to which the individual constructs their own knowledge and connects it with existing one, on the basis of the transformation of experiences. The pedagogical experiment incorporated the educational workshops for preschool teachers in the experimental group, and they consisted of five didactic steps of experiential learning, which correspond to the stages of the creative

process and included the building of new knowledge of visual arts theory, art techniques, visual arts areas and artistic processes. One of the main research goals was to examine the effectiveness of the experimental approach to the development of preschool teachers' artistic creativity, perception and reception. This task was realised by using the test of artistic abilities. For measuring the differences in the results of the test between EG and CG (initial and final examination), the t-test for independent samples with the verification of the homogeneity of variance by the Levin test (F-test) was used. The test scoring was evaluated by three independent assessors. The test reliability was calculated by interclass correlation coefficient (ICC). Analysis of the results showed that in the final state there was a statistically significant difference between the EG and the CG. In other words, the preschool teachers in the experimental group showed a statistically significantly higher degree of creativity, perception and reception when compared to the educators in the control group.

Keywords: constructivism, professional development, preschool teachers, visual arts education.

Jakov Proroković

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

jprorokov@unizd.hr

Marco Angster

Odjel za lingvistiku, Sveučilište u Zadru

mangster@unizd.hr

KAKO DJECA USVAJAJU JEZIK: ŠTO NAM RANI GOVOR MOŽE REĆI O NJIHOVIM KOGNITIVNIM SPOSOBNOSTIMA

Usvajanje prvog jezika često se svrstava pod tematski i metodološki interdisciplinarno područje istraživanja, odnosno, mehanizmima usvajanja prvog jezika bave se psiholozi, psiholingvisti/neurolingvisti, primijenjeni lingvisti itd. Iako se ne radi nužno o strogoj teorijskoj dihotomiji, istraživači u navedenom području mogu se analitički i argumentativno grubo svrstati u jednu od dvije grupe: nativiste (koji inzistiraju na urođenom znanju o jezičnim kategorijama jedinstvenom ljudskoj rasi) i kognitiviste (koji naglašavaju ulogu generalne inteligencije i jezik vide kao svojevrsnu nuspojavu iste). Ovaj rad metodološki pripada korpusno-komparativnoj lingvistici i pokušava odgovoriti na pitanja vezana za ulogu jezičnog unosa (eng. *input*) i legitimnosti argumenta o siromaštvu podražaja (eng. *poverty of the stimulus*). Rad koristi postojeći CHILDES korpus engleskog jezika koji sadrži vrijedne transkripte spontanog dječjeg govora. Uspoređujući korpus spontanog dječjeg i odraslog govora, te promatrajući dokaze unutar samog jezika u radu se pokušava posredno doći do zaključka o kognitivno-jezičnim osobitostima mehanizama usvajanja prvog jezika. Predmet istraživanja su relativne konstrukcije u engleskom jeziku i njihove strukturne razlike između dječjeg i odraslog govora.

Ključne riječi: usvajanje relativnih konstrukcija, usvajanje prvog jezika, CHILDES, korpusno istraživanje, jezični unos.

HOW CHILDREN ACQUIRE LANGUAGE: WHAT CAN WE INFER ABOUT THEIR COGNITIVE ABILITIES FROM THEIR EARLY SPEECH

First language acquisition tends to be characterized as an interdisciplinary field of research in terms of its methodology and subject matter, i.e. the mechanisms of first language acquisition are studied by psychologists, psycholinguists/neurolinguists, applied linguists, etc. Although it's not necessarily a strict theoretical dichotomy, analytically and argumentatively, researchers can be separated roughly into one of two groups: nativists (who insist on the existing innate knowledge of linguistic categories unique to the human race) and cognitivists (who emphasize the role of general intelligence and interpret language rather as a side effect of the same). In terms of its methodology, the paper qualifies as a corpus-based comparative study that tries to answer questions related to the role of language input and the legitimacy of the poverty of the stimulus argument. The paper utilizes the existing CHILDES corpus of the English language which contains valuable transcripts of spontaneous children's speech. By comparing the corpora of spontaneous children's and adult speech, and observing the evidence within the language itself, the paper aims to make inferences about the cognitive-linguistic features of the first language acquisition mechanisms. Relative constructions in the English language are the subject of our research, and the focus is on their structural differences between early and adult speech.

Keywords: acquisition of relative constructions, first language acquisition, CHILDES, corpus-based research, linguistic input.

Miluše Rašková

Department of Primary and Pre-Primary Education,
Palacký University Olomouc
miluse.raskova@upol.cz

Dominika Provázková Stolinská

Department of Primary and Pre-Primary Education,
Palacký University Olomouc
dominika.provazkova@upol.cz

Michaela Bartošová

Department of Primary and Pre-Primary Education,
Palacký University Olomouc
Bartosovamichaela13b@seznam.cz

PUBERTY AND ITS IMPORTANCE IN THE CONCEPT OF PRE-PUBESCENT PEOPLE IN SELECTED COUNTRIES

Prepubescent children need to be adequately prepared for puberty, for the upcoming changes, relationships and contexts. Therefore, children should acquire the necessary knowledge before they start, i.e. while they are primary school pupils. Puberty is an important element of sex education in the global context. Our pedagogical research examined for the level of knowledge shown by primary school pupils in selected countries in terms of denying the puberty and realizing its importance. We used the didactic knowledge test to retrieve this data. The level of knowledge about the definition and the significance of puberty was verified by the selected test tasks out of a total of 9 free answer test tasks. The content of the 9 test tasks was focused on the term puberty; the definition of puberty; the age range of puberty; knowledge of changes in the physical characteristics of boys and girls; knowledge of other changes that occur in puberty and the importance of puberty in human life. We applied the non-parametric Kruskal-Wallis test. The results pointed to the fact that prepubescents did not have the right knowledge and did not comprehend the relationships and connections with the issue of puberty comprehensively. Incomplete knowledge shows that prepubescents do not see the meaning of puberty in a complex concept, but only partially, in the form of various combinations in the biological, psychological or social field.

Keywords: prepuberty, puberty, pupils, knowledge, testing, results.

Vladimira Rezo

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu

vladimira.rezo@yahoo.com

DISTOPIJSKI OTOK KSENIJE KUŠEC

Tjeskobno vrijeme u kojemu živimo tjera suvremenoga čovjeka na ulaganje priličnoga napora kako bi barem djelomice osmislio suvislu egzistenciju. Manifestaciju sveopćih strahova književnici ukoričuju u djela koja zrcale društvenu zbilju. Distopije su točka otpora, kritika svijeta i otpor moćnicima. Premda često turobne i beznadne, mjestimice daju nadu u mogućnost „resetiranja“ nelijepe zbilje i novi početak. Nelijepa i neželjena budućnost prikazana u slikovnici *Otok Ksenije Kušec* danas se više ne čini nemogućom. Primjerice maske koje su dio naše (djelomice distopijske) svakodnevice ne pobuđuju očuđenje u percepciji životnih uvjeta kao što bi to bilo prije svega nekoliko godina. U radu se propituju stalna mjesta distopijske proze: dominacija tehnologizacije u svakodnevnom životu, sveprisutnost virtualne stvarnosti: digitalni život umjesto pravoga, propaganda i reklamni diskurs na svakom koraku, genetski inženjering: djeca po narudžbi, ekološka kataklizma i dr. Detektiraju se poveznice s nekadašnjim životom, no ni njih nije zaobišla modifikacija, npr. u računalnoj igri *Crvenkapica* djevojčica ubija životinje idući k baki. Rad je fundiran na teorijskoj misli distopijske književnosti za odrasle: tekstovima Darka Suvina, Mirande Levanat-Peričić, Kornelije Kuvač Levačić, Rafaele Božić, Aleksandre Wojtaszek, Ane Cláudije Ribeiro Romano, Richarda Trahaira, Martina Schäfera, Krishana Kumara, Keitha M. Bookera i dr.

Ključne riječi: slikovnica, distopija, prevlast tehnologije, virtualna stvarnost, genetski inženjering, ekološka pitanja.

KSENIJA KUŠEC'S DYSTOPIAN *OTOK* (ISLAND)

The anxious times in which we live are forcing the modern man to make considerable effort to at least partially devise a coherent existence. The manifestation of universal fears is materialized by writers in works that reflect social reality. Dystopia is a point of resistance, criticism of the world, and resistance to those in power. Although often gloomy and hopeless, in some places they give hope for the possibility of “resetting” the ugly reality and a new beginning. The ugly and unwanted future depicted in the picture book *Otok* by Ksenija Kušec no longer seems impossible today. For example, masks that are part of our (partly dystopian) everyday life do not arouse astonishment in the perception of living conditions as they would have only a few years ago. The paper examines the recurring motifs of dystopian prose: the dominance of technology in everyday life, the ubiquity of virtual reality - digital life instead of the real, propaganda and advertising discourse at every step, genetic engineering – purchased children, environmental cataclysm, etc. The links to the former lives clearly exist, but they were not bypassed by the modification; for example, in the computer game *Little Red Riding Hood*, a girl kills animals on her way to her grandmother. The work is based on the theoretical thought of dystopian adult literature: texts by Darko Suvin, Miranda Levanat-Peričić, Kornelija Kuvač Levačić, Rafaela Božić, Aleksandra Wojtaszek, Ana Cláudia Ribeiro Romano, Richard Trahair, Martin Schäfer, Krishan Kumar, Keith M. Booker etc.

Keywords: picture book, dystopia, dominance of technology, virtual reality, genetic engineering, environmental issues.

Kristina Riman

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
kristina.riman@unipu.hr

Kristina Tadijal

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
ktadijal@gmail.com

PREDODŽBE OBITELJSKIH I MEĐUGENERACIJSKIH ODNOSA U HRVATSKIM DJEČJIM ROMANIMA

Dječji romani često prikazuju djetinjstvo i dječje junake u obiteljskom okruženju u kojem se radnja razvija nizom međugeneracijskih interakcija. Obiteljsko okruženje jedno je od gotovo neizostavnih elemenata realističkoga dječjeg romana i nerijetko reflektira međugeneracijske odnose koji su u obiteljima prisutni i u izvanknjiževnom svijetu. Trend izrazitih povijesnih promjena u poimanju i definiranju obitelji, kao i očekivanih obrazaca odnosa među generacijama koje se isprepliću u obiteljskom kontekstu, na različite načine se odražava u tematici književnih uradaka namijenjenih djeci. Stoga je osnovni cilj ovog rada analizirati odabrane prikaze obiteljskih i međugeneracijskih odnosa u hrvatskim dječjim romanima u razdoblju izrazito dinamičnih promjena društvenog poimanja obitelji i međugeneracijskih odnosa koje su se dogodile od prve polovice 20. stoljeća do početka 21. stoljeća. Primjenom elemenata teorije recepcije analizira se pozicija koju djeca zauzimaju u prikazanim obiteljima s obzirom na horizont očekivanja čitatelja određenog formom društvenog konstrukta djetinjstva aktualnom u specifičnom povijesnom razdoblju. U tom smislu posebno se razmatraju odnosi između djece i roditelja s obzirom na rodne, kulturološke i društvene pretpostavke i okolnosti. Rezultati analize ukazuju na zaključak da promatrani obiteljski odnosi uglavnom prate izvanknjiževne predodžbe o obiteljima koje su se javljale u određenom povijesnom periodu kada su romani nastajali. Prikaz odnosa između starijih i mlađih članova obitelji u romanima iz ranijeg perioda blizak je tradicionalnom, patrijarhalnom razumijevanju odraslih kao autoriteta koje djeca bespogovorno prihvaćaju. U suvremenim romanima propituju se navedeni odnosi i nerijetko dolazi od zamjene uloga u kojima djeca više ne mogu računati na odrasle kao autoritete čime odnos između starijih i mlađih članova obitelji prestaje biti jednoznačan i postaje znatno kompleksniji.

Ključne riječi: obitelj, djeca, dječji roman, djetinjstvo, društvo.

THE NOTIONS OF FAMILY AND INTERGENERATIONAL RELATIONS IN CROATIAN CHILDREN'S NOVELS

Children's novels often depict childhood and children's heroes in a family setting where the plot unfolds through a series of intergenerational interactions. The family environment is an indispensable element of a realistic children's novel and often reflects the intergenerational relationships present in families as well as in the extra-literary world. The trend of significant historical changes in the understanding and definition of the family and the expected patterns of relations between different family generations that are in various ways intertwined in the family context is reflected in the topics of literary works intended for children. Therefore, the main goal of this paper is to analyse selected portrayals of family and intergenerational relations in Croatian children's novels from the first half of the 20th century to the beginning of the 21st century, a period when the social perception of the family and intergenerational relations experienced most dynamic transformations. By applying the elements of reception theory, the positions that children occupy in the presented families are analysed in terms of the horizon of reader's expectations determined by the form of the social construct of childhood in a specific historical period. In this regard, the relationship between children and parents is mainly considered with regard to gender, cultural and social assumptions and circumstances. The result of the conducted analysis suggests that the observed family relations are mainly accompanied by extra-literary notions of families depicted in a particular historical period when the novels were written. The portrayal of the relationship between older and younger family members in earlier novels is close to the traditional, patriarchal understanding of adults as authorities that children obediently accept. The contemporary novels question these relationships. The replacement of roles often occurs, as children can no longer count on adults as authorities, and thus the relationship between older and younger family members ceases to be unambiguous and becomes considerably more complex.

Keywords: family, children, children's novel, childhood, society.

Ivana Savanović
Dječji vrtić Sunce, Zadar
ivanasavanovic@gmail.com

Ivana Zubak
Dječji vrtić Sunce, Zadar
ivanaizubak@gmail.com

RADNI LISTOVI U PRIPREMI DJETETA ZA ŠKOLU – ZA I PROTIV

Radni listovi su jedno od najstarijih pomagala u pripremi djece za školu. S obzirom na to da danas više nisu obvezni, odluka o njihovoj primjeni u radu s djecom predškolske dobi prepuštena je isključivo odgojiteljima. Istodobno se povećava njihova ponuda pa je, pored tiskanih primjeraka raznih nakladnika, sve više besplatnih radnih listića roditeljima i odgojiteljima dostupno i na internetu. Međutim, o samoj primjeni radnih listova u predškolskim ustanovama malo se govori, a sva dostupna literatura koja ukazuje na njihove pozitivne i negativne strane objavljena je prije donošenja Nacionalnog okvirnog kurikuluma 2011. godine. Novije su informacije dostupne jedino na pojedinim web stranicama ili kao recenzije pojedinih tiskanih izdanja. Također se primjena radnih listova, u svjetlu Nacionalnog kurikuluma iz 2015., odnosno suvremenog shvaćanja učenja djeteta i procesa njegova odgoja i obrazovanja, može promatrati kao nešto što pripada zastarjelim i neprimjerenim oblicima rada, kao „relikt“ prošlih vremena koji ipak još uvijek živi u odgojno-obrazovnoj praksi mnogih vrtića. Stoga ih neki odgojitelji uopće ne koriste, dok ih drugi još uvijek smatraju neizostavnim dijelom pripreme djeteta za polazak u školu. Zbog svega navedenog u radu se, temeljem dostupnih izvora i višegodišnje odgojno-obrazovne prakse, pokušava odgovoriti na pitanje jesu li radni listovi kao pomagala u pripremi djeteta za školu korisni ili štetni, odnosno treba li ih ili ne treba koristiti u radu s djecom predškolske dobi. Argumentima „za“ i „protiv“ radnih listova pristupa se s različitih aspekata: u odnosu na njihovu kvalitetu, s obzirom na postupke odgojitelja i odražavanje rada s radnim listovima na dijete te u suradnji sa stručnim timom i roditeljima. S obzirom na sve navedene argumente, potkrijepljene primjerima iz prakse, može se zaključiti da kvalitetni radni listovi nisu nužno, sami po sebi, ni dobri ni loši te da njihova korisnost ili štetnost ovisi o načinu njihove primjene u neposrednom radu s djecom predškolske dobi. Nametanje radnih listova, ne vodeći računa o djetetovim interesima i mogućnostima, najveći je argument protiv njihove primjene. Međutim, ukoliko se odgojitelj vodi isključivo djetetovim interesima i mogućnostima, a radni listovi su samo jedna od brojnih aktivnosti priprema za prelazak iz vrtića u školu, njihova uporaba ne može naštetiti djetetu te da ih treba koristiti.

Ključne riječi: priprema za školu, radni listovi, korisnost i/ili štetnost radnih listova.

WORKSHEETS IN CHILD PREPARATION FOR SCHOOL - FOR AND AGAINST

Worksheets are one of the oldest teaching aids in the preparation of children for school. As they are not mandatory nowadays, the decision on their use in the work with preschool children has been exclusively left to educators. In the context of the national curriculum from 2015, with reference to modern understanding of a child's studying and the process of their education and upbringing, the use of worksheets in practice can be seen as an outdated form of work, as a „relic“ of past times which still exists in the educational-upbringing practice in kindergartens. Based on the available sources and extensive educational-upbringing practice, we are going to try to answer the question about the usefulness of worksheets as a teaching aid for preschool children in their preparation for school? Pros and cons of the worksheet use have been evaluated from different perspectives: in terms of their quality, in terms of the educator's procedures and their reflexion on children, and in terms of cooperation with the expert team and parents. Taking into consideration the aforementioned aspects and the gathered examples from practice, it appears that quality worksheets are not necessarily good or bad, as their usefulness or harmfulness depends on how they are used in the direct work with preschool children. Without taking into account child's interests and abilities, the imposition of worksheets is the strongest argument against their use. If the educator acts according to the child's interests and abilities, the use of worksheets can't be harmful.

Keywords: preparation for school, worksheets, usefulness and/or harmfulness of worksheets.

Diana Stolac
Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci
diana.stolac@gmail.com

Petra Večerić
Osnovna škola Ivana Cankara, Zagreb
petra.veceric@gmail.com

NAPOMENE O TVORBI RIJEČI U JEZIKU DJECE RANE ŠKOLSKE DOBI

Premda se sustavne spoznaje o rječotvorbi stječu tek tijekom školovanja u predmetnoj nastavi hrvatskoga jezika, već mlađi govornici, oni koji još ne mogu to opisati kao „znanje o tvorbi riječi“, počinju shvaćati strukture riječi, jezične odnose i jezična pravila. Naime, djeca već od rane predškolske dobi oblikuju neke jezične spoznaje. Također i učenici u vrijeme početnoga usvajanja znanja iz hrvatskoga jezika u okviru razredne nastave oblikuju spoznaje o rječotvorbi na temelju zamjedbi odnosa riječi u čestoj uporabi. Tako se može utvrditi da npr. u riječima koje završavaju na -ić, -čić ili -ica, a koje često rabimo kad s njima komuniciramo, vide nešto malo, vide umanjenice. U izlaganju se iznose primjeri prikupljeni tijekom školske 2020./2021. godine u razrednom okruženju učenika 3. razreda (dobi 8 – 9 godina). Izdvojeni se primjeri analiziraju kao pokazatelji generaliziranja jezičnih spoznaja, ali neki i kao pokazatelji dječje kreativnosti. Na temelju iznesenih primjera donose se zaključci o dječjoj percepciji rječotvornih odnosa te njihovu kreativnom pristupu rječotvorbi. Također se nude metodološka načela za istraživanja u osnovnoj školi.

Ključne riječi: rječotvorba, strukture riječi, jezična pravila, umanjenice, dječja kreativnost.

NOTES ON WORD FORMATION IN EARLY SCHOOL-AGE CHILDREN

Although systematic knowledge of word formation is acquired only after the fourth grade of primary school education as a part of the subject *Croatian Language*, even younger speakers, those who are still unable to describe this knowledge as “knowledge about word formation”, begin to understand the structure of words, linguistic relations, and linguistic rules. Children start to acquire certain linguistic knowledge from an early preschool age. Also, pupils start to acquire knowledge about word formation on the basis of their observation of relations between frequently used words from the very beginning of their school education. Thus, we can notice that pupils of this early age perceive words that end in *-ić*, *-čić* or *-ica*, which we frequently use when communicating with them, as denoting something that is small, i.e., they perceive them as diminutives. Here we present examples collected during the academic year 2020/2021 from a class consisting of 3rd grade pupils (aged 8-9). The selected examples are analysed as indicators of linguistic knowledge generalisations, but some of them also serve as examples of children’s creativity. On the basis of these examples, conclusions are drawn about children’s perception of word formation relations and their creative approach to word formation. We also offer some methodological principles for conducting research in primary schools.

Keywords: word formation, word structures, language rules, diminutives, children’s creativity.

RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI DJEČJE DOBROBITI I OTPORNOSTI U VREMENU U KOJEM ŽIVIMO

Prema teoriji ekoloških sustava razvoj pojedinca zajednički oblikuju djetetove biološke karakteristike i okolina koja ga okružuje. Svaka generacija raste u nekom novom, drugačijem okruženju. Tehnološki napredak, promjene u suvremenom društvu, prvenstveno u strukturi i dinamici obitelji te sustavu vrijednosti oblikuju okruženje u kojem se događa razvoj. Subjektivna dobrobit djeteta jedan je od najvažnijih čimbenika u procjeni koliko je okolina pogodna za razvoj djece. Usprkos određenim rizicima u okolini, neka djeca se dobro prilagode i ostvare pozitivne razvojne ishode. Takva djeca su otporna djeca, a stvaranje otpornosti započinje tijekom djetinjstva. Čimbenike koji utječu na razvoj, dobrobit i otpornost djece možemo svrstati u različite kategorije: objektivni (prihod obitelji, okolinski uvjeti života, akademsko postignuće, broj djece u kućanstvu), subjektivni (percepcija obiteljskih materijalnih mogućnosti, zadovoljstvo odnosima u obitelji), osobni (naslijeđe, kognitivne sposobnosti, temperament), obiteljski (socioekonomski status, obrazovanje, obiteljski odnosi), okolinski (zajednica, škola, vrtić, prijatelji). Dodatno se mogu podijeliti na rizične koji povećavaju vjerojatnost pojave smetnji u razvoju i zaštitne koji povećavaju vjerojatnost pozitivnih razvojnih ishoda. U radu se raspravljaju odnosi rizičnih i zaštitnih čimbenika dobrobiti i otpornosti djece u vremenu u kojem živimo.

Ključne riječi: djeca, dobrobit, otpornost, rizični i zaštitni čimbenici.

RISK AND PROTECTIVE FACTORS OF CHILDREN'S WELL-BEING AND RESILIENCE IN THE CONTEMPORARY TIMES

According to the theory of ecological systems, the development of an individual is jointly shaped by the child's biological characteristics and the environment that surrounds him. Each generation grows up in a new, different environment. Technological progress, changes in modern society, primarily in the structure and dynamics of the family and the value system shape the environment in which the development takes place. The subjective well-being of the child is one of the most important factors in assessing how suitable the environment is for children's development. Despite certain risks in the environment, some children adapt well and achieve positive developmental outcomes. Such children are resilient children, and the creation of resilience begins during childhood. Factors influencing the development, well-being and resilience of children can be classified into different categories: objective (family income, environmental living conditions, academic achievement, number of children in the household), subjective (perception of family material opportunities, satisfaction with family relationships), personal (heritage, cognitive abilities, temperament), family (socioeconomic status, education, family relations), environmental (community, school, kindergarten, friends). In addition, they can be divided into risk factors that increase the probability of developmental disabilities and protective ones that increase the probability of positive developmental outcomes. The paper discusses the relationship between risk and protective factors of well-being and resilience of children in the time in which we live.

Keywords: children, well-being, resilience, risk and protective factors.

Adriana Šimunović

Osnovna škola Otona Ivekovića, Zagreb

adrianasimunovic@gmail.com

DJEČJA PERSPEKTIVA O LJUBAVI

Unatoč brojnim istraživanjima na temu ljubavi, poimanje ljubavi iz perspektive djeteta neistraženo je područje, osobito ono koje se odnosi na emocije, odnosno poimanja ljubavi sa sociološkog aspekta. Vrlo se malo pridavalo pažnje razumijevanju dječjeg svijeta i njihovih stavova i upravo zbog toga odlučila sam se za istraživanje dječjih emocija, točnije otkriti više o dječjoj perspektivi ljubavi. Shodno tomu, cilj istraživanja bio je prvo opisati, a potom i bolje razumjeti dječju perspektivu ljubavi te steći uvid u dječje shvaćanje obitelji i djetinjstva, odnosno njihove stavove i odnose s ljudima koji ih okružuju. Kako bismo ispitali dječju perspektivu ljubavi, kvalitativnim su pristupom provedeni polustrukturirani intervjui s devetero djece u dobi od 5 do 10 godina, na području gradova Rijeke i Zagreba. Na temelju istraživačkih pitanja (Što za djecu znači obitelj i je li još uvijek prisutna tradicionalna obitelj u suvremenom društvu?, Kako djeca percipiraju sebe u društvu, a kako odrasle?, Koje razlike primjećuju između djece i odraslih?, U kojem je obliku prisutan pojam ljubavi kod djece?) izdvojene su 3 kategorije: obitelj, djetinjstvo i ljubav. Da bismo prikazali znanstveni okvir kojim istražujemo dječju perspektivu o ljubavi, usmjerili smo se na promjene u društvu, tj. obitelji, sociologiju emocija i ljubavi, sociologiju djetinjstva te na utjecaj obitelji na socijalizaciju djece. Naposljetku smo prikazali dosadašnja istraživanja s djecom o emocijama i osvrnuli se na važnost participacije djece. Rezultati su na kraju pokazali kako djeca imaju realističan stav o ljubavi, shvaćaju da se na njoj treba raditi i razvijati ju te kako su razmirice sastavni dio odnosa, a ne nedostatak ljubavi. Na temelju ovog istraživanja možemo primijetiti kako gotovo svi sudionici imaju već formirane stavove i realistična razmišljanja i bez obzira što će se ti stavovi i mišljenja mijenjati i razvijati s vremenom, potrebno je i dalje, ali i opsežnije, istraživati dječji svijet i perspektive djece jer ono će imati velik utjecaja na njihova buduća ponašanja i iskustva. Osim budućeg utjecaja, dobivenim rezultatima ukazuje i kako djeca imaju važnu ulogu u društvu te da dječja istraživanja mogu značajno doprinijeti boljem razumijevanju njihova kompleksnoga, ali jedinstvenoga načina razmišljanja.

Ključne riječi: emocije, ljubav, obitelj, djetinjstvo, istraživanja s djecom.

CHILDREN'S PERSPECTIVE OF LOVE

Despite numerous studies on the topic of love, the representation of children as subjects has remained a small and thus interesting, unexplored niche for research on emotions, i.e. love from a sociological perspective. Children have been overlooked by researchers for many years. Little attention has been paid to understanding children's world and their attitudes, which is why this research tackles the topic of children's perspective of love. Hence, the aim of the research was to better understand the children's perspective and gain insight into children's understanding of family and childhood, as well as their attitudes and relationships with the people around them. In order to examine the children's perspective of love, semi-structured interviews were conducted with a qualitative approach with nine children aged 5 to 10, in the area of the cities Rijeka and Zagreb. Based on the research questions (What does family mean for children and is traditional family still present in contemporary society?, How do children perceive themselves in society, and how do they perceive adults?, Which differences are observed between children and adults?, In what form is the term love present with children?), 3 categories were detected: *family*, *childhood* and *love*. In order to present the scientific framework in which we explore children's perspectives on love, we focused on the societal changes, i.e. family, sociology of emotions and love, sociology of childhood and the impact of family on children's socialization. Finally, we outlined the previous research with children on emotions and highlighted the importance of child participation. The results eventually showed that children have a realistic perception of love, they realize it takes a lot of work and effort and that quarrels are an integral part of every relationship and don't indicate a lack of love. Based on this research, it can be concluded that almost all participants have already formed attitudes and think realistically of love, and regardless of the fact that these attitudes and opinions will change and develop with age, it is necessary to further explore children's world and children's perspectives. This indicates that children have an important role in society and more studies with children as subjects can significantly contribute to better understanding their complex but unique way of thinking.

Keywords: emotions, love, family, childhood, research with children.

Violeta Valjan Vukić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

vvukic@unizd.hr

Jelena Tomić

Dječji vrtić Maslačak, Zadar

jelena.tomic912@gmail.com

DOKUMENTIRANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA RADA KAO PUT PREMA RAZUMIJEVANJU DJETETA I DJETINJSTVA

Prošlo stoljeće uvelike je dovelo do promjena u poimanju djeteta i djetinjstva, a suvremeni načina života potaknuo društvena stajališta prema kojima se na dijete gleda kao aktivno biće vlastitoga razvoja. Kontinuirano praćenje odgojno-obrazovnoga rada omogućuje odgajatelju prepoznavanje i razumijevanje specifičnih interesa i djetetovih potencijala, te osigurava odgovarajuće poticaje i podršku u cjelovitom razvoju i učenju. U predškolskim ustanovama uvijek se vodila neka vrsta dokumentacije o dječjem učenju i razvoju. No, danas su očekivanja, temeljena na znanstvenim i praktičnim spoznajama o benefitima sustavnoga praćenja i dokumentiranja, znatno veća nego što je to bio slučaj u prošlosti. Primjerice u Reggio pedagogiji pedagoška se dokumentacija vidi kao višenamjenski alat koji pedagoški rad čini vidljivim, ne samo u odnosu na proces učenja kod djece, nego i u profesionalnom razvoju učitelja. Ukoliko kurikulum ranog odgoja i obrazovanja percipiramo kao otvoren, razvojno primjeren, dinamičan, integrirani, humanistički i konstruktivistički, tada sustavno praćenje i dokumentiranje predstavlja istraživački proces kojemu je cilj unapređenje kurikulumu, zadovoljenje dječjih potreba, partnerstvo s roditeljima i profesionalni razvoj. U radu se govori o pozitivnim implikacijama koje praćenje i dokumentiranje imaju na različitim razinama, u odnosu na dijete, roditelje, suradnju unutar tima, kao i značajne pomake koji se reflektiraju na kvalitetu odgojno-obrazovnoga procesa i cjelokupan kurikulum ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Ključne riječi: dijete, odgajatelj, pedagoška dokumentacija, praćenje, razvoj.

DOCUMENTING THE EDUCATIONAL WORK AS A PATH TO UNDERSTANDING CHILDREN AND CHILDHOOD

The past century has brought changes in the understanding of children and childhood, while the modern way of life has encouraged social points of view by which the child is perceived as an active being of its own development. Continuous monitoring of the educational work enables the educator to recognize and understand the child's specific interests and potentials, as well as to ensure an adequate stimulus and support in its development and learning. There has always been record-keeping on children's learning and development in preschools. However, today's expectations are far greater than they were in the past considering that they are based on scientific and practical insights on the benefits of systematic observation and documenting. For example, in the Reggio Emilia approach, pedagogical documentation is considered to be a multifunctional tool making the pedagogical work more visible in the professional development of teachers and not just in the learning process of children. When the curriculum of early development and education is perceived as open, developmentally adequate, dynamic, integrated, humanistic and constructivist, the systematic observation and documenting represents a research process with the goal of advancing the curriculum, satisfying children's needs, forming a partnership with parents and professional development. The paper discusses positive implications of monitoring and documenting on different levels, concerning the child, parents, cooperation within the team, as well as significant shifts which reflect on the quality of the educational process and the overall curriculum of the early and preschool education institution.

Keywords: child, educator, pedagogical documentation, monitoring, development.

László Varga

Benedek Elek Faculty of Pedagogy University of Sopron

varga.laszlo@uni-sopron.hu

EARLY CHILDHOOD NEUROPEDAGOGY: GOLDEN 3000 DAYS

The latest researches emphasize childhood as a key factor. In recent years, the research on young children's early brain and emotional development has underscored its importance for later development. Integrating this 'Brain-Based, Heart-Felt' research into the classroom practice, however, will require meaningful dialogue between educators and brain scientists to inform both research and ECE institutions. Linking brain and EQ research to ECE is extremely valuable to our understanding of children development and learning. This presentation will provide educational sciences with new information and data, as it also modifies and complements the content of nursery school teacher and early childhood educator trainings as well as the innovation of early childhood educational and research facilities (Szécsi – Varga – Mák, 2018). The human brain is a mysterious organ that poses serious learning challenges to scientists and child educators. Understanding how neuroscience can inform education strategies and finding out what teachers want and need to know about the ways children learn are two key drivers behind the neuro-education initiative. At birth, the brain is remarkably unfinished. The period up to eight years is considered to be the peak time for brain development. From birth to about the age of eight the brain is a super-sponge. This is the brain's most absorbent stage, where it actively learns from its environment. "Windows of opportunity" are sensitive periods in children's lives when specific types of learning take place. Information flows easily into the brain through 'windows' that are open for only a short duration. Then the 'windows' close, and much of the fundamental architecture of the brain is completed and not easily subjected to more changes. The central question is what our children can and can't be given in their first years. Children who have little opportunity to explore and experiment with their environment may fail to fully develop the neural connections and pathways that facilitate the subsequent learning. Furthermore, exposure to trauma or chronic stress can make children more prone to emotional disturbances and less able to learn. Scientists are continually learning more about how young children's brains develop. At the same time, teachers are looking for effective strategies to help children use their brains to their fullest capacity (Mák – Szécsi – Varga, 2018). The presentation also contributes to this dialogue by summarizing what we already know about the learning process in the brain and suggests how it might inform the teaching and learning process in the classroom. Intelligent investment is crucial for establishing a happy life, and considering that our early years last forever, there are unlimited opportunities and extreme responsibilities on our shoulders.

Keywords: early childhood, brain development, constructivism, neuropedagogy, windows of opportunity, pedagogical approaches.

Maja Verdonik
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci
mverdonik@uniri.hr

Lucija Pećarina
Udruga osoba s mišićnom distrofijom Rijeka
lucijapecarina@gmail.com

ULOGA SLIKOVNICE U RAZVOJU DJEČJIH SOCIOEMOCIONALNIH KOMPETENCIJA

Radom se predstavljaju odabrani primjeri suvremenih hrvatskih problemskih slikovnica autorica: Tihane Lipovec Fraculj, Tatjane Gjurković, Tee Knežević, Tamare Vučković (autorice tekstova) i Jelene Brezovec (autorice ilustracija). Navedene autorice transparentno progovaraju o životnim temama i iskustvima u obitelji i izvan nje, koje djeci i roditeljima služe kao dragocjena samopomoć, mijenjajući im perspektivu, nudeći rješenja i pokazujući izlazak iz teških situacija. Cilj rada je istražiti kako slikovnice, koje progovaraju o emocijama, utječu na razvoj socioemocionalnih kompetencija djece. Riječ je o kompetencijama kao što su: samopouzdanje, samoregulacija emocija, asertivnost i odgovornost, koje se u području odgoja i obrazovanja promatraju kao vještine koje omogućuju uspješno funkcioniranje u suvremenom društvu. Slikovnice se analiziraju s obzirom na teme koje problematiziraju, na pristup problemima o kojima je riječ, na odnos verbalnoga i vizualnoga diskursa u prenošenju poruka te na primjerenost djeci mlađe školske dobi. U okviru dostupnosti analizirane slikovnice uspoređuju se s izdanjima problemskih slikovnica prevedenih na hrvatski jezik, s ciljem ustanovljavanja njihove pozicije u kontekstu slikovničke produkcije problemskih slikovnica hrvatskih i stranih autora. Rezultati analize pokazali su da se radi o značajnim slikovnicama koje su kreirali stručnjaci iz područja psihologije i pedagogije. Analizirane slikovnice pisane su s ciljem poticanja razvoja emocionalne inteligencije djece predškolske i mlađe školske dobi, a koristeći dijalog likova slikovnice prikazuju najnovije metode iz područja odgoja i obrazovanja. Najčešće korištene odgojne metode u slikovnicama su metoda empatičkog reflektiranja te raznolike metode umirenja. S obzirom na upute za roditelje, složeni tekst koji pretpostavlja sudjelovanje roditelja prilikom čitanja te izraženi pedagoški ton, analizirane problemske slikovnice mogu se nazvati i odgojnim priručnicima u kojima roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici mogu pronaći rješenja za brojne izazove koji se javljaju u suvremenom djetinjstvu obilježenom institucionalizacijom, užurbanošću, stresom, pojačanim zahtjevima, masovnim medijima itd.

Ključne riječi: problemska slikovnica, verbalni i vizualni diskurs slikovnice, socioemocionalne kompetencije djece.

THE ROLE OF THE PICTURE BOOK IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SOCIO-EMOTIONAL COMPETENCIES

The paper presents the selected examples of contemporary Croatian problem picture books by Tihana Lipovec Fraculj, Tatjana Gjurković, Tee Knežević, Tamara Vučković (authors of texts) and Jelena Brezovec (authors of illustrations) who speak transparently about life topics and experiences in the family and beyond, and which serve as valuable self-help for children and parents, changing their perspective, offering solutions and showing a way out of difficult situations. The aim of this paper is to explore how picture books, which speak about emotions, influence the development of children's socio-emotional competencies. These are competencies, such as self-confidence, self-regulation of emotions, assertiveness and responsibility, which in the field of education are seen as skills that enable successful functioning in modern society. The picture books are analysed with regard to the topics they problematize, the approach to the problems in question, the relationship between verbal and visual discourse in the transmission of messages and the appropriateness for children of younger school age. Within the availability, the analysed picture books are compared with editions of problem picture books translated into Croatian, with the aim of establishing their position in the context of picture book production of problem picture books by Croatian and foreign authors.

The results of the analysis showed that these are high quality picture books created by experts in the field of psychology and pedagogy. The analysed picture books were written with the aim of encouraging the development of emotional intelligence of preschool and young school children, and using the dialogue of the characters, the picture books show the latest methods in the field of education. The most commonly used educational methods in picture books are the method of empathic reflection and various methods of calming down. Given the instructions for parents, the complex text that assumes parental participation in reading and the expressed pedagogical tone, the analysed problem picture books can be called educational manuals in which parents and educators can find solutions to many challenges that arise in modern childhood marked by institutionalization, haste, stress, increasing demands, mass media, etc.

Keywords: problem picture book, verbal and visual picture book discourse, socio-emotional competencies of children.

VRTIČKI RAZGOVORI O JEZIKU (S CILJEM POTICANJA DJEČJE JEZIČNE SVJESNOSTI)

Jezična svjesnost pojedinca prvenstveno se razumijeva kao njegova svijest o jeziku kao zasebnom fenomenu te svijest o ustrojstvu i uporabi jezika. U širem značenju ona obuhvaća i druge segmente jezika i jezične uporabe: svijest pojedinca o ulozi jezika u njegovu životu i u životu šire zajednice, svijest o ulozi jezika u razumijevanju sebe i drugih, svijest o jezičnoj stvarnosti u kojoj pojedinac živi te svijest o prikladnosti uporabe jezika u različitim situacijama. Zbog svega navedenoga dijete postaje svjesno postupno, životnim i jezičnim iskustvima od najranije dobi. Jezičnu svjesnost dijete razvija postupno, izloženošću jeziku ili jezicima te sudjelovanjem u jezičnoj komunikaciji. Drugim riječima, jezična se svjesnost stječe izlaganjem jeziku i uporabom jezika, a ne izravnim podučavanjem. Viša razina svjesnosti o jeziku i njegovim ulogama u ljudskom životu čini govornika uspješnijim u uporabi jezika, u učenju jezika i općenito ga čini uspješnijim u razumijevanju drugih ljudi i dugih kultura. Upravo je zbog toga važno poticati jezično osvješćivanje od najranije dobi. U tom kontekstu vrtić, kao važan čimbenik suvremenoga djetinjstva, nudi djeci brojne prilike za razvijanje jezične svjesnosti. Kad se o hrvatskom odgojno-obrazovnom kontekstu radi, djeca se u vrtiću susreću sa standardnim jezičnim idiomom, mnogi i sa stranim jezikom, s govornicima drugih hrvatskih dijalekata, a sve češće i s govornicima drugih jezika. Sve je to vrtiću, odnosno odgojiteljima, prilika za promišljanje poticajnih aktivnosti kojim će djeca osvješćivati jezik, jezičnu strukturu, jezične sličnosti i različitosti te jezičnu stvarnost u kojoj žive. Ovaj se rad detaljnije osvrće na potrebu razvijanja dječje jezične svjesnosti od najranije dobi te na mogućnosti koje u tome imaju ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Donose se i primjeri dobre prakse kojom se potiču dječje jezične svjesnosti u trima zagrebačkim vrtićima. Time se nude i moguće smjernice za poticanje razvoja jezične svjesnosti djece rane i predškolske u vrtićkom okruženju te se doprinosi odgoju za jezično osviještene pojedince i društvo.

Ključne riječi: dječji vrtić, hrvatski jezik, jezična svjesnost.

KINDERGARTEN LANGUAGE TALKS (WITH THE GOAL OF ENCOURAGING CHILDREN'S LANGUAGE AWARENESS)

Language awareness is understood as a person's awareness of language as a separate phenomenon, as well as an awareness of the structure and the use of language. In a broader sense, it also covers other segments of language and its use: one's awareness of the language role in their life and in the life of the community, an awareness of the language role in understanding oneself and others, an awareness of the language reality and of the appropriate use of language in different situations. The child becomes gradually aware of the aforementioned through life and language experiences from an early age. Linguistic awareness develops gradually, by exposure to the language or languages and by participation in language communication. In other words, language awareness is acquired through exposure to language and the use of language rather than through direct teaching. A higher level of language awareness makes the speaker more successful in language use and language, and generally makes him more successful in understanding other people and cultures. This is why it is important to encourage language awareness from an early age. In this context, kindergarten, as an important factor in contemporary childhood, offers children numerous opportunities for developing language awareness. In the Croatian educational context, kindergarten children start to encounter a standard Croatian idiom, some start to learn a foreign language, they meet speakers of other Croatian dialects and even of other languages in general. For the educators, it is an opportunity to think about the stimulating activities that will make children aware of language and its structure, of linguistic similarities and differences, and of the linguistic reality in which they live. This paper addresses the need to develop children's language awareness from early age, and the opportunities presented by early childhood and early childhood education. The examples of good practice in promoting children's language awareness in three kindergartens in Zagreb are also presented. That offers possibilities to encourage the development of linguistic awareness of early childhood and preschool children in kindergarten environments and contributes to the language-aware individuals and society.

Keywords: Croatian language, kindergarten, language awareness.

Ivana Visković
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu
iviskovic@ffst.hr

Adrijana Višnjić Jevtić
Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
adrijana.vjevtic@ufzg.hr

Andriana Marušić
andriana.marusic@gmail.com

KULTURA USTANOVE RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Kvaliteta institucionalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO) determinirana je interaktivnim odnosima javne obrazovne politike, osobnim pedagoškim paradigmatima dionika procesa i autentičnim uvjetima. Povezana je s kulturom pojedine zajednice koju je moguće tumačiti kao hipotetski konstrukt vrijednosti, normi i stavova te odnosa, ponašanja i artefakata kao vidljivim dimenzijama kulture. Kultura pojedine ustanove RPOO razvojni je proces prepoznatljiv po profesionalnom vodstvu, okruženju za učenje, odnosima svih dionika procesa te osjećaju povezanosti i sigurnosti. Aktualna i dugoročna dobrobit djece, ali i dobrobit svih dionika procesa (odgajatelja, roditelja, ostalih zaposlenika i društva u cjelini), povezana je s kvalitetom kulture predškolske ustanove. Dobrobit djece prepoznaje u socioemocionalnom statusu, odgojno-obrazovnim ishodima i njihovim dugoročnim akademskim postignućima. Dimenzije kvalitete pozitivno koreliraju s razvojem osobnosti i afirmativnog identiteta djece. Upitnikom pedagoške dimenzije kulture ustanove / UP-PDKU istraženo je mišljenje odgajatelja ($n=61$) o prepoznatljivim aspektima kulture ustanove i kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Istraživanje je provedeno u okviru stručnog usavršavanja odgajatelja, pa uzorak nije reprezentativan i ne može se zanemariti tendencija davanja poželjnih odgovora. Suglasnost na istraživanje dalo je Etičko povjerenstvo Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Splitu. Mjerni instrument ($\alpha=.84$) je, temeljem relevantne literature, konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Procjena je bila moguća na 5 stupanjskoj skali Likertovog tipa. Faktorskom analizom ($\chi^2=1646,66$; $p \leq ,00$) izdvojeno je 7 faktora (odnosi, vrijednosti, kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa, organizacija i vođenje, profesionalnost odgajatelja i artefakti) koji objašnjavaju 60,34 % varijance. Ovi nalazi djelomično korespondiraju s tumačenjima kulture odgojno-obrazovne ustanove kao konstrukta pedagoške kvalitete, organizacije i odnosa. Uloga društva (javnih obrazovnih politika i financiranje) u ovom istraživanju nije prepoznata kao značajan čimbenik

kulture ustanove RPOO. Ovakvi nalazi djelomično su oprečni izvješću *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care* (EU, 2014) koje kvalitetu analizira kroz strukturu (funkcioniranje, financiranje, vođenje i upravljanje), odnose dionika, odgojno-obrazovni proces i ishode. Kao najznačajniju dimenziju kulture odgojno-obrazovne ustanove sudionici istraživanja izdvajaju kvalitetu odnosa odgajatelja s djecom ($M=4,65$; $SD=0,64$), uvažavanje različitosti ($M=4,64$; $SD=0,58$) i prihvaćanje djece kao aktivnih dionika procesa ($M=4,55$; $SD=0,83$). Najmanje značajnim procjenjuju umrežavanje sa znanstvenicima ($M=3,21$; $SD=1,73$). Odgovornost za kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa pripisuju ponajprije odgajateljima, a najmanje odgovornim procjenjuju društvo u cjelini. U odgojno-obrazovnom procesu najznačajnijim procjenjuju poticanje dječjeg izražavanja ($M=4,78$; $SD=0,417$) te usmjerenost na potrebe djece ($M=4,75$; $SD=0,44$). Nije utvrđena statistički značajna povezanost procjene s dobi i radnim stažem sudionika.

Ključne riječi: dobrobit, kvaliteta pedagoške prakse, odgojno-obrazovni proces, profesionalni razvoj odgajatelja.

THE INSTITUTIONAL CULTURE OF EARLY AND PRESCHOOL EDUCATION

The quality of institutional early and preschool education (ECE) is determined by the interactive relationships of public education policy, the personal pedagogical paradigms of process stakeholders, and the authentic conditions. It is related to the culture of a particular community, which can thus be interpreted as a hypothetical construct of values, norms and attitudes, as well as the relationships, behaviour and artefacts as visible dimensions of culture. The culture of each ECE setting develops as a process recognizable by professional leadership, learning conditions and the relationships of stakeholders who feel connected and secure. The current and long-term well-being of children, but also the well-being of all stakeholders in the process (teachers, parents, other employees and society as a whole), is related to the quality of the culture of ECE setting. Thus, the well-being of children is recognized in their socio-emotional status, educational outcomes and long-term academic achievements. The quality dimension positively correlates with children's personality development and affirmative identity. The questionnaire / UP-PDKU explored the teachers' opinions of ($n = 61$) on the recognizable dimensions of the institution's culture and the quality of the educational process. The research was conducted within the professional teachers' development, so the tendency to give desirable answers cannot be ignored. Consent to the research was

given by the Ethics Committee of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split. The measuring instrument ($\alpha = .84$) was constructed for the purposes of this research based on the relevant literature. Estimation was possible on a 5-point Likert-type scale. Factor analysis ($\chi^2 = 1646.66$; $p \leq .00$) identified 7 factors (relationships, values, quality of the educational process, organization and leadership, teacher's professionalism and artefacts) that explain 60.34% of the variance. These findings partly correspond to the interpretations of the culture of the educational institution as a construct of pedagogical quality, organization and relations, while the role of society (public educational policies and funding) is not recognized as a significant factor. Such findings contradict the report *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care* (EU, 2014) which analyses quality through structure (functioning, funding, leadership and management), stakeholder relations, educational process and outcomes. As the most important dimension of the culture of the educational institution, teachers single out the quality of their relationship with children ($M = 4.65$; $SD = 0.64$), respect for diversity ($M = 4.64$; $SD = 0.58$) and acceptance of children as active process stakeholders ($M = 4.55$; $SD = 0.83$). Networking with scientists is considered to be the least significant ($M = 3.21$; $SD = 1.73$). Responsibility for the quality of the educational process is attributed primarily to educators, while the smallest amount of responsibility is attributed to the society as a whole. In the educational process, the encouragement of children's speech expression ($M = 4.78$; $SD = 0.417$) and the focus on the children's needs ($M = 4.75$; $SD = 0.44$) are deemed most important. There was no statistically significant correlation between the assessment and the age and the participants' length of service.

Keywords: well-being, quality of pedagogical practice, educational process, professional development of teachers.

PROJEKT – OTOK DJETINJSTVA

Otok djetinjstva je projekt kojim smo organizirali izložbe slika, objekata umjetnice Manuele Vladić-Maštruko i promovirali njene autorske slikovnice. Slikovnice su svojim tekstualnim i vizualnim sadržajem bile generator multimedijalnih događanja na hrvatskim otocima: Malom Lošinju, Hvaru, Ugljanu, Korčuli, Lastovu te gradovima: Zadru, Bjelovaru, Puli, Zagrebu, Šibeniku... Događanja su bila namijenjena publici i akterima svih generacija, od najmlađih do najstarijih. Otok djetinjstva simbolično je mjesto unutar našeg bića. To je otok usred uzburkanog mora, mjesto poput matičnog planeta (planeta Exuperyivog *Malog princa*) koji tiho kruži beskrajem svemira, mjesto na kojem živi dijete, a poslije kada odrastemo – naše „Unutarnje dijete“. Kružeći oko arhetipskog, primordijalnog u sebi i svijetu oko sebe, dječji svijet širi se u koncentričnim krugovima, sakupljajući i vrtložeći pritom slike i pojmove, događaje i osjećaje koji nas oblikuju i određuju. „Povlačimo za sobom krugove“ koji teže zatvaranju i završavanju. Naša je želja osmisliti akcije i sadržaje koji, poput Proustovog „Kolačića Madleine“, imaju snagu osloboditi okove nad uspomenu i omogućiti oslobađanje najtankoćutnijih sjećanja i osjećanja, događaja koji su nas oblikovali, bilo da smo proživjeli bolne faze odrastanja i prinudne socijalizacije, bilo da djetinjstvo idealiziramo i fortificiramo u svojoj zbirci uspomena. Otok djetinjstva mjesto je koje smo zaboravili jer smo odrastajući imali toliko toga za pamti. Vjerujemo stoga da to zaboravljeno mjesto mora biti ponovo otkriveno, osvojeno poput otoka s blagom, poput utvrde u nutrini bića. Čini se da kako čovjek odrasta, sve više treba mjesta koja ga iscjeljuju, mjesta odakle dolazi i kamo se može vratiti, a to je upravo Otok djetinjstva.

Ključne riječi: projekt *Otok djetinjstva*, izložba slika, Manuela Vladić-Maštruko.

PROJECT – *THE ISLAND OF CHILDHOOD*

The Island of Childhood is a project in which the exhibitions of paintings and objects by the artist Manuela Vladić-Maštruko were organised and promoted through picture books she wrote and illustrated. The texts and illustrations in these picture books generated multimedia events on Croatian islands such as Mali Lošinj, Hvar, island of Ugljan, Korčula etc., as well as the cities Zadar, Bjelovar, Pula, Zagreb, Šibenik and others. The events were intended for the public and participants of all generations, from the youngest to the oldest, the Island of Childhood is a symbolical place within our being. It is an island in the midst of a stormy sea, something like a home planet (the planet of Saint-Exupéry's Little Prince) that silently circles the endless universe, a place where the child lives, and later, when we grow up, where our inner child lives. Circling around the archetypal, the primordial within the outside world, the world of childhood spreads in concentric circles. In doing so it gathers and swirls images and concepts, events and feelings that shape and determine us. "We pull behind us circles" that want to close and complete us. What we want to do is to conjure up activities and subjects which, like Proust's "Madeleine cakes", have the power to release the bolts of recall and allow the liberation of the subtlest memories and feelings of the events that shaped us, regardless of whether they were painful phases in the growing up and forced socialisation process, or whether we idealise childhood and entrench it in our collection of memories. It seems that as people grow up, they increasingly need places that make them whole, places they came from and to which they can return, and that is the Island of Childhood. The Island of Childhood is a place that we have forgotten because, as we grew up, we had so much else to remember. We, therefore, believe that this forgotten place must be rediscovered, conquered like a treasure island, like a fortification in the inner recesses of our being.

Keywords: the island of Childhood, painting exhibitions, Manuela Vladić-Maštruko.

ULOGA PRIČE U (SAMO)SPOZNAVANJU DJEČJIH LIKOVA

U radu se slijedom naratološke teorije (Grdešić 2015; Peleš 1999; Rimmon-Kenan 1989) pristupa interpretaciji dječjih likova dvaju romana: Damir Miloš, *Zoe* i Maja Brajko-Livaković, *Sirena i oblak*. Riječ je o romanima krhke romaneskne strukture, realističnog okvira, bajkovitog diskursa, polivalentnih tipova pripovjedača i usloženih pripovjednih fokalizacija u funkciji karakterizacije kompleksnih dječjih likova – dječaka Zoe i djevojčice Jelene, njihova samospoznavanja te izgradnje odnosa prema svijetu odraslih. Dječji se likovi kao psihemske narativne figure (Peleš) interpretiraju u kontekstu prostora i priče kao semantičke substrukture u kojoj i sami sudjeluju, kao akteri ili kao slušači tuđih priča koje podjednako sukreiraju njihov identitet. Izravnom definicijom i češće neizravnom prezentacijom, dječji se likovi dovode u odnos s drugim likovima (socijskim figurama) i posredovanom pričom otkrivajući aktivan odnos prema sebi i svijetu odraslih dopuštajući ulazak priče u kojoj (ne)sudjeluju u proces njihova (samo) spoznavanja. Dominacija mora i neba kao dijela prostornog imaginarija, srodnih i oprečnih u svojim konotacijama, doslovno se i metaforički upisuju u proces izgradnje identiteta dječjih likova, bliskih fantastici, mudrosti i učenju čime mijenjaju sebe i druge. U procesu zapitanosti dječjeg lika o svijetu i spoznavanja sebe kroz priču, prisutnost bajkovitog diskursa postaje ključna u razotkrivanju ontomske razine romana.

Ključne riječi: Damir Miloš, *Zoe*, Maja Brajko-Livaković, *Sirena i oblak*, dječji lik, priča, (samo)spoznavanje, naratologija.

THE ROLE OF THE STORY IN (SELF)KNOWING OF CHILDREN'S CHARACTERS

Following the narratological theory (Grdešić, 2015; Peleš, 1999; Rimmon-Kenan, 1989), the paper approaches the interpretation of children's characters in two novels: *Zoe* by Damir Miloš and *Sirena i oblak* (Siren and the Cloud) by Maja Brajko-Livaković. These are novels with fragile novel structure, realistic framework, fairy tale discourse, polyvalent types of narrators and complex narrative focalizations in the function of characterizing complex children's characters - boy Zoe and girl Jelena, their development of self-knowledge, and the building of relationships with the adult world. Children's characters as psychic narrative figures (Peleš) are interpreted in the context of space and story as semantic substructures in which they themselves participate, as actors, or as listeners of other people's stories that equally co-create their identity. By direct definition, and more often by indirect presentation, children's characters are brought into a relationship with other characters (societal figures) and a mediated story, revealing an active relationship with themselves and the adult world, allowing the story to enter in, of which they are (not) a part of, in the process of their (self)knowing. The domination of the sea and the sky as a part of the spatial imaginarium, connotatively related and yet contradictory, are literally and metaphorically inscribed in the process of building the identity of children's characters, akin to fiction, wisdom, and learning, thus changing themselves and others. In the process of asking a child's character about the world and getting to know itself through stories, the presence of fairy tale discourse becomes crucial in revealing the novel's ontemic level.

Keywords: Damir Miloš, *Zoe*, Maja Brajko-Livaković, *Sirena i oblak* (Siren and the Cloud), children's character, story, (self) knowing, narratology.

Slavica Vrsaljko

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

slavicav@unizd.hr

AKADEMSKA (NE)KOMUNIKACIJA U VISOKOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

U visokoškolskom obrazovanju, osobito u novije vrijeme, način komunikacije između studenata i profesora postale su e-poruke kojima se često dokidaju granicu između službenih i neslužbenih načina komuniciranja. U radu se neće analizirati individualni stilovi pisanja e-poruka, već će se nastojati prikazati pojedine, uglavnom zajedničke, više ili manje uočljive osobine navedenih poruka. Staviti će se naglasak na jezičnim značajkama koje često nisu odraz neznanja, koje bi se svakako moralo korigirati, već odnos studenta prema ozbiljnijem tekstu upućenom službenoj osobi. Preliminarnim istraživanjima uočilo se kako je izrazito niska razina ozbiljnosti ovoga oblika visokoškolskog komuniciranja. Korpus istraživanja obuhvatit će 100 e-poruka između pojedinih profesora i studenata.

Ključne riječi: način komuniciranja, e-poruke, stilovi pisanja, jezične značajke, istraživanje.

ACADEMIC (MIS)COMMUNICATION IN A HIGHER EDUCATION SETTING

In higher education, especially in recent times, e-mails that blur the line between formal and informal modes of communication have become the main communication tool between students and professors. Instead of discussing individual e-mail writing styles, the paper will address common specific features that are more or less noticeable in these types of messages. Emphasis will be placed on linguistic features, which need not reflect the ignorance, where there's always room for improvement, but may reflect a student's attitude towards a more formal text addressed to an official. Preliminary research has shown that the level of seriousness in this form communication is extremely low in the context of higher education. The research corpus will include 100 e-mails between individual professors and students.

Keywords: communication mode, e-mails, writing styles, linguistic features, research.

Diana Zalar

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

diana.zalar@gmail.com

REDEFINICIJA ZNAČENJA POJMA OBITELJI NA PRIMJERU SLIKOVNICE

Rad govori o slikovnici njemačke spisateljice Alexandre Maxeiner i ilustratorice Anke Kuhl *Sve je to obitelj! O djetetu nove djevojke brata tatine prijašnje žene i ostaloj rodbini* (*Alles Familie! Vom Kind der neuen Freundin vom Bruder von Papas früherer Frau und anderen Verwandten*). Analizira načine kako se u ovoj slikovnici prikazuju različite vrste obitelji u suvremenom društvu. Slikovnica je dobila nagradu *Deutscher Jugendliteraturpreis* koju je ustanovilo 1956. godine Savezno ministarstvo obitelji, starijih osoba, žena i mladih za priznanje izvanrednih djela iz književnosti za djecu i mlade. Slikovnica uzima u obzir užu obiteljsku zajednicu, koliko je to moguće u različitim primjerima. Najvažniji fokus u slikovnici je na djetetu kao članu obitelji i njegovu statusu unutar te najuže obiteljske zajednice. Slikovnica će se razmotriti s aspekta teksta i aspekta ilustracije. Njihovi suodnosi na različite načine ostvaruju jasno izražene stavove da je dijete ravnopravan član svoje obitelji, s posve osobitim potrebama koje svaka obitelj zadovoljava na različite načine; da su svi oblici obitelji i roditeljstva jednako vrijedni. U radu će se slikovnica povezati s razmatranjima P. Leach o odgoju djeteta, G. Jurković o fenomenima vezanim za suvremenu obitelj, te A. Švaba, K. Allena i D. Demo o roditeljstvu u lezbijskim i *gay* obiteljima. Slikovnica *Sve je to obitelj!* pripada konceptu antiautoritativnog odgoja, s primjerima visoke tolerancije na sve oblike obiteljskih zajednica koje se mogu susresti u Europi. Ovo posljednje svakako je svrstava u red problemskih slikovnica, a afirmativan stav i otvorenost pokazuju da su na njoj surađivali stručnjaci različitih profila – umjetničkog, pedagoškog i terapijskog. Rad će to pokušati argumentirati, kao i otvoriti neka pitanja vezana uz gore navedene fenomene.

Ključne riječi: suvremena obitelj, slikovnica, dijete, antiautoritativni odgoj.

REDEFINING THE NOTION OF FAMILY ON THE EXAMPLE OF A PICTURE BOOK

This paper is about the picture book *We Are Family! All About Dad's Ex-Wife's Brother's New Girlfriend's Child and Other Relatives* (*Alles Familie! Vom Kind der neuen Freundin vom Bruder von Papas früherer Frau und anderen Verwandten*) by German writer Alexandre Maxeiner and illustrator Anka Kuhl. The paper analyses the ways in which the picture book presents different types of families in modern society. The picture book received the German Youth Literature Award (Deutscher Jugendliteraturpreis) established in 1956 by the Federal Ministry of the Family, Senior Citizens, Women and Youth for the recognition of outstanding works of children's and young adult literature. The picture book takes into account the immediate family, as much as it can, through different examples. The most important focus of the picture book is on the child as a family member and their status within the immediate family. The picture book will be considered from the aspect of the text and the aspect of illustrations. They clearly express that children are equal members of their family, with particular needs that each family sees in different ways; that all forms of family and parenthood are equally valuable. The picture book will be complemented with the discussions of P. Leach on child rearing, G. Jurković on phenomena related to the modern family, and papers by A. Švab, K. Allen and D. Demo on parenting in lesbian and gay families. Picture book *We Are Family!* belongs to the concept of anti-authoritarian upbringing, with examples of high tolerance for all forms of family communities that can be encountered in Europe. It is a kind of a problem picture book. Its affirmative attitude and openness show that experts of various profiles – artistic, pedagogical and therapeutic – collaborated on it. The paper will try to argue this, as well as open some questions related to the aforementioned phenomena.

Keywords: modern family, picture book, child, anti-authoritarian upbringing.

ONA SE BUDI: DJEVOJKE I DJEVOJAŠTVO U POVIJESNOJ I SUVREMENOJ PERSPEKTIVI

Rad se bavi povijesnim i suvremenim djevojaštvom odnosno društvenim, kulturnim i političkim uvjetima unutar kojih se konstituira djevojaštvo. U prvom se dijelu rada propedeutički pristupa pojmovima djevojka i djevojaštvo, te se nastoji terminološki ograničiti polje proučavanja i uspostaviti priručna definicija pojma djevojka, u teorijskom oslonu na pedagoške, psihološke, filozofske i sociološke uvide, te na istraživanja suvremenih djevojačkih studija (*girls studies*) koje djevojaštvo proučavaju u kontekstu povijesti djetinjstva i mladenaštva i feminističke teorije. Pojam djevojaštva istražuje se u povijesnoj perspektivi: od nomotehničke regulacije društvenog (ženskog) podmlatka i pravnog statusa djevojaka od početaka 19. stoljeća, odnosno od austrijskog Općeg građanskog zakonika iz 1811./1812. godine do suvremene pravne kodifikacije djevojaštva, preko kulturno-povijesnih kodova kojima se uspostavljalo djevojaštvo od početaka 19. stoljeća do danas, do društveno-klasni stratifikacija djevojaštva u povijesnom kontekstu. Naslovna se sintagma odnosi na imagološku analizu primjera u drugom dijelu rada; riječ je o analizi semantičke i imagološke intermedijalne translacije u stripu Igora Kordeja *Ona se budi*, objavljenom 1981. u jugoslavenskom (beogradskom) glazbenom magazinu *Džuboks*. Kordej, jedan od najvažnijih hrvatskih stripkih autora, iste je godine u *Džuboksu* objavio pet stripova nastalih na predlošcima hitova novovalnih rock bendova. Središnji je motiv pjesme *Ona se budi*, hita beogradskog benda *Šarlo Akrobata* s antologijskog albuma *Paket aranžman* (1981) i jedne od najpopularnijih i najvažnijih pjesama iz razdoblja jugoslavenskog novoga vala, upravo djevojaštvo („ona puni osamnaest godina u junu“), koje u Kordejevoj stripskoj adaptaciji doživljava semantičku i imagološku transgresiju kojom se djevojaštvo prezentira kao izrazito seksualno vulnerabilno te se značenjski impetus seli s djevojačke autonomije artikulirane u tekstu pjesme na tzv. muški pogled (*male gaze*; termin Johna Bergera i Laure Mulvey) kojim se prezentira djevojaštvo unutar popularne kulture.

Ključne riječi: djevojke, djevojaštvo, djevojački studiji, popularna kultura.

SHE AWAKENS: ON THE GIRLS AND GIRLHOOD FROM THE HISTORICAL AND CONTEMPORARY PERSPECTIVES

The paper deals with the social, cultural and political conditions that constitute the girlhood. In the first part of the paper, the terms girls and girlhood are propaedeutically approached, and the field of study is terminologically limited. The definition of the term girl is established based on the pedagogical, psychological, philosophical and sociological research, as well as contemporary girl studies. Girlhood is also approached in historical perspective: from the nomotechnical regulation of the youth and the legal status of girls from the beginning of the 19th century (from the Austrian General Civil Code of 1811/1812) to the modern legal codification of girlhood, through the cultural-historical circumstances that established girlhood in the period from the beginning of the 19th century until today, to the class stratifications of girlhood in the historical context. The title refers to the analysis of semantic and imagological intermedial adaptation in the second part of the paper: Igor Kordej's comic *She Awakens*, published in 1981 in the Yugoslav (Belgrade) music magazine *Džuboks*. Kordej, one of the most important Croatian comic authors, published five comics based on the hits of new wave rock bands in *Džuboks* the same year. The central motif of the song *She Awakens*, a hit by the Belgrade band *Šarlo Akrobata* from the anthological album *Paket aranžman* (1981) and one of the most popular and most important songs from the Yugoslav *New Wave* period, is girlhood ("she turns eighteen in June"). Kordej's comic adaptation experiences a semantic and imagological transgression through which the girlhood is presented as sexually vulnerable, and the semantic impetus moves from the girl's autonomy articulated in the text of the poem to the so-called male gaze (a term by John Berger and Laura Mulvey) that shapes girlhood in popular culture.

Keywords: girls, girlhood, popular culture.

Smiljana Zrilić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru

sZRilic@unizd.hr

Lidija Caktaš

Dječji vrtić Cvrčak, Solin

lidija.caktas@gmail.com

STAVOVI ODGOJITELJA PREMA INKLUZIJU S OBZIROM NA NEKE DEMOGRAFSKE VARIJABLE

Prije nekoliko desetljeća bili smo svjedoci integracije djece s teškoćama u redoviti odgojno- obrazovni sustav. Iako je tada integracija bila veliki pomak od segregacije, danas težimo inkluziji. Ona nalaže odgoj koji odgovara na različite odgojno-obrazovne potrebe sve djece i svih učenika. Temelji se na njihovom ravnopravnom uključivanju i sudjelovanju u odgojno-obrazovnom procesu. Za razliku od integracije, ističe i naglašava različite razvojne potencijale, a manje govori o nedostacima. Podrazumijeva poticajno i podržavajuće okruženje, a ozračje u vrtiću kreiraju odgojitelji svojim pozitivnim stavovima prema djeci s teškoćama. Stavovi odgojitelja značajno su se mijenjali tijekom vremena. Pokazalo se kako mlađi odgojitelji imaju pozitivnije stavove, a razlog može biti u njihovu obrazovanju. Danas, naime odgojitelji završavaju sveučilišni petogodišnji studij. Osjećaju se kompetentnijima za rad s djecom s teškoćama, jer noviji kurikulumi visokoškolskih ustanova sadrže kolegije koji ih osposobljavaju za rad u inkluzivnom vrtiću. Novi inkluzivni pogledi na odgoj i obrazovanje djece s teškoćama naglašavaju i nove poglede na djetinjstvo. Institucijski kontekst suvremenoga djetinjstva uvažava različitosti, suživot s različitim obogaćuje našu odgojno-obrazovnu praksu i razvija socijalne kompetencije djece od najranije dobi. U radu će se prikazati rezultati istraživanja stavova odgojitelja o inkluziji s obzirom na neke demografske varijable koje uključuju razinu obrazovanja, dužinu radnog staža, te godine rada s djecom s teškoćama. Važno je naglasiti kako svako novije istraživanje pokazuje sve pozitivnije stavove, što znači da smo odmakli od integracije i provodimo inkluziju.

Ključne riječi: integracija, inkluzija, djeca s teškoćama, stavovi odgojitelja.

EDUCATORS' ATTITUDES TOWARDS INCLUSION WITH REGARD TO SOME DEMOGRAPHIC VARIABLES

A number of decades ago we witnessed the integration of children with disabilities in the regular educational system. Although integration was then a major upgrade from segregation, today we are striving for inclusion. It mandates an upbringing that responds to the different educational and upbringing needs of all children and all students. It is based on their equal inclusion and participation in the educational process. Unlike integration, it emphasizes different developmental potentials and speaks less of deficiencies. It implies a stimulating and supportive environment, where the kindergarten atmosphere is created by educators with their positive attitudes towards children with disabilities. The attitudes of educators have changed significantly through time. Young educators have been shown to have more positive attitudes, and the reason can be found in their education. Nowadays, educators are completing a five-year university study. They feel more competent in working with children with disabilities, primarily because the new curriculum of higher education institutions contains courses that enable them to work in inclusive kindergartens. New inclusive views on the upbringing and education of children with disabilities emphasize new views on childhood. The institutional context of contemporary childhood respects differences and coexistence with those that are different, enriching our upbringing and educational practice and developing social competences in children from their earliest age. The work will show the results of research on educator attitudes on inclusion considering some demographic variables that include the level of education, length of work experience and years of work with children with disabilities. It is important to emphasize how recent research shows increasingly positive attitudes, which indicates a move away from integration towards implementing inclusion.

Keywords: integration, inclusion, children with disabilities, educator attitudes.

FUNKCIONALNOST KRITIČKIH PRIKAZA PREDSTAVA ZA DJECU NA PRIMJERU PREMIJERNIH NASLOVA MALE SCENE OD 2016. DO 2020.

Radom se nastoje utvrditi razine kritičarskih kompetencija u domeni predstava za djecu, na odabranom primjeru premijernih naslova Male scene od 2016. do 2020. U prvom dijelu rada donosi se teorijski okvir za odabranu perspektivu: značajke, postulati, funkcije i pristupi relevantne kazališne kritike, odnosno kritičara. U drugom dijelu rada donosi se analiza kritičarskih pristupa vezano uz 16 premijerno postavljenih predstava u Maloj sceni od 2016. do 2020. Kao metodološki okvir uzete su funkcije kazališne kritike prema Palmeru, odnosno uloge kazališnoga kritičara prema Fisheru – s naglaskom na onima koje apostrofiraju obojica: adekvatna analiza predstave, prosudba uspješnosti predstave, služenje gledatelju kao pouzdan vodič te educiranje potencijalne kazališne publike. Analizom prikaza izdvojile su se četiri grupe kritičarskih pristupa: prva grupa donosi isključivo impresionistički intonirane sudove o predstavi, iznesene bez prethodne analize i objektivnih procjenjivačkih kriterija; druga grupa predstavama prilazi analitički, ali površno i subjektivno, zbog čega procjena vrijednosti viđenog i preporuka gledateljima nisu dovoljno vjerodostojne; treća grupa donosi adekvatnu analizu i plauzibilnu evaluaciju predstava, te je k svojom kompetencijom i kontinuitetom objavljivanja, pouzdan vodič potencijalnim gledateljima; četvrta grupa odlikuje se čvrstim kriterijima i visoko kompetentnom primjenom analitičkih postupaka – deskripcijom, interpretacijom, evaluacijom i kontekstualnim sagledavanjem djela – zahvaljujući čemu je vjerodostojan vodič i ujedno edukator slabije informirane, odnosno obrazovane publike. Očekivano, predstave za djecu medijski su se pokazale manje atraktivnima od predstava za odrasle, te je većina kritičara o repertoaru Male scene u spomenutom razdoblju pisala tek sporadično. Iako se tako mogla utvrditi pojedinačna kvaliteta kritičkih tekstova, kod većine kritičara nije se moglo sa sigurnošću utvrditi jesu li odabrani kritički pristupi prolazne ili permanentne prirode.

Ključne riječi: Mala scena, 2016. – 2020., kritika, funkcije, analiza.

FUNCTIONALITY OF CRITICAL REVIEWS OF PLAYS FOR CHILDREN ON THE EXAMPLE OF SMALL SCENE PREMIERE TITLES FROM 2016 TO 2020

The paper seeks to determine the levels of critical competencies in the field of children's plays, on a selected example of the premiered titles of the Small Stage Theatre from 2016 to 2020. The first part of the paper provides a theoretical framework for the selected perspective: features, postulates, functions and approaches of relevant theatre criticism, i.e. critics. The second part of the paper presents an analysis of critical approaches related to 16 premiered performances at the Small Stage Theatre from 2016 to 2020. The functions of theatre criticism according to Palmer were taken as a methodological framework, as well as the role of the theatre critic according to Fisher – with particular regard to those which are emphasized by both: adequate analysis of the play, judging the success of the play, serving the spectator as a reliable guide and educating potential theatre audiences. The analysis of critical reviews singled out four groups of critical approaches: the first group makes an exclusively impressionistically intoned judgments about the play, presented without prior analysis and objective evaluation criteria; the second group approaches the performances analytically, but superficially and subjectively, which is why the evaluation of the witnessed and the recommendations to the spectators are not credible enough; the third group provides an adequate analysis and plausible evaluation of performances, and is a reliable guide to potential spectators, both with its competence and continuity of publication; the fourth group is characterized by strict criteria and highly competent application of analytical procedures – description, interpretation, evaluation and contextual perspective of the work – thanks to which it is a credible guide and at the same time an educator to a less informed, i.e. less educated audience. As expected, plays for children were less attractive to the media than plays for adults, and most critics wrote about the repertoire of the Small Stage Theatre in the mentioned period only sporadically. Although the individual quality of critical texts could be determined, for most critics it was not possible to determine with certainty whether their critical approaches were of transient or permanent nature.

Keywords: Small Stage Theatre, 2016-2020, criticism, functions, analysis.

